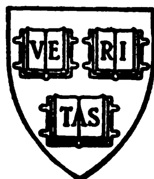
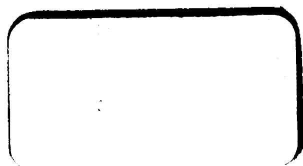

VE RI
TAS

ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ.

Ἢ

ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑ.

ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ ΚΑΙ ΘΕΤΤΑΛΙΚΗΣ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ.

καὶ

ΤΗΣ ΜΕΝ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ ΕΝ ΕΠΙΤΟΜΗ,
ΤΗΣ ΔΕ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ ΕΝ ΕΚΤΑΣΕΙ.

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣΑ

ὑπὸ

ΝΙΚΟΛΑΟΥ Ι. ΜΑΓΝΗΤΟΣ.

Νομαρχιακοῦ Δημοδιδασκάλου Χαλκίδος

καὶ

ἱππότου τοῦ ἀργυροῦ Σταυροῦ τοῦ Β. Τάγματος τοῦ Σω. κτ.

καὶ ἐκδοθεῖσα

Φιλοτίμῳ δαπάνῃ τοῦ φιλομούσου Κ. Α. Μεταξᾶ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΛΑΚΩΝΙΑΣ
Κάτωθι τοῦ Ἁγίου Νικολάου τοῦ Ῥαγκαβᾶ
Ὁδὸς Κυρίτσι ἢ Νέων Λουτρῶν ἀριθ. 872.

1860.

ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ.

Ἡ

ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑ.

ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ ΚΑΙ ΘΕΤΤΑΛΙΚΗΣ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ.

καὶ

ΤΗΣ ΜΕΝ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ ΕΝ ΕΠΙΤΟΜΗι,
ΤΗΣ ΔΕ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ ΕΝ ΕΚΤΑΣΕΙ.

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣΑ

ὑπὸ

ΝΙΚΟΛΑΟΥ Ι. ΜΑΓΝΗΤΟΣ.

Νομαρχιακοῦ Δημοδιδασκάλου Χαλκίδος

καὶ

ἱππότου τοῦ ἀργυροῦ Σταυροῦ τοῦ Β. Τάγματος τοῦ Σωτῆρος.

καὶ ἐκδοθεῖσα

Φιλοτίμῳ δαπάνῃ τοῦ φιλομούσου Κ. Α. Μεταξᾶ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΛΑΚΩΝΙΑΣ

Κάτωθι τοῦ Ἁγίου Νικολάου τοῦ Ῥαγκαβᾶ

Ὁδὸς Κυρίας ἢ Νέων Λυτρῶν ἀριθ. 872.

1860.

ΤΗι ΔΕΣΠΟΙΝΗι

ΕΛΕΝΗ Α. ΜΕΤΑΞΑι

Ο ΣΥΓΓΡΑΦΕΥΣ.

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΚΥΡΙΑΝ ΕΛΕΝΗΝ Α. ΜΕΤΑΞΑ
ΕΙΣ ΑΘΗΝΑΣ.

Δέσποινά μου.

Εἰς Ὑμᾶς ἔκρινα δίκαιον ν' ἀναθέσω τὴν παροῦσάν μου περιήγησιν τῆς Θεσσαλίας ἐν ἐπιτομῇ καὶ τῆς Θετταλικῆς Μαγνησίας ἐν ἐκτάσει, πατρίδος Ὑμῶν τε καὶ ἡμῶν· διότι ἂν ὁ Ὑμέτερος εὐγενὴς Σύζυγος δὲν κατέβαλε γενναίως τὴν δαπάνην τῆς τυπώσεως δὲν ἤθελεν ἰδεῖ τὸ φῶς· καὶ διότι καὶ τοῦ Ὑμετέρου Πατρὸς γενέτειρα γῆ ὁ θεόθοινος οὗτος τόπος ἐστὶ, καὶ αὐτοῦ ἀκόμη τοῦ προσφιλοῦς Ὑμῶν Συζύγου· διότι ὁ συνετὸς αὐτοῦ Πατὴρ εἰς τὴν κωμόπολιν Γοῦραν τῆς Φθιώτιδος ἐγεννήθη καὶ ἀνετράφη.

Ταῦτα τοίνυν εἰσὶ τὰ αἴτια, ἅτινα μὲ παρεκίνησαν νὰ ἀφιερώσω πρὸς Ὑμᾶς τὸ μικρόν μου τοῦτο πονημάτιον, καὶ οὐχὶ λόγοι κολακείας, ἧς οὔτε Ὑμεῖς ἀνέχεσθε, οὔτ' ἐγὼ ἔμαθον νὰ προσφέρωμαι.

Εἰς τὴν συγγραφὴν ταύτην ἐξωρμήθην ἀπὸ τὴν ἔλλειψιν ἐντελοῦς ὁπωσοῦν περιγραφῆς τῶν μερῶν ἐκείνων, διὰ τὴν ὁποίαν ᾐσθανόμην μεγίστην λύπην. Ὅθεν ἐκ περιστάσεών τινων ὠφεληθεὶς πρὸ ὀλίγων ἐτῶν περιῆλθον τὴν Θεσσαλίαν καὶ ἰδίως τὴν Θετταλικὴν Μαγνησίαν πρὸς περιγραφὴν ἀμφοτέρων. Καὶ τὴν μὲν Θεσ-

σαλίαν περιέγραψα ἐν ἐπιτομῇ κατὰ τὰ κυριώτερα αὐτῆς μέρη, ἀλλ' ἀκριβῶς· εἰς δὲ τὴν Μαγνησίαν ἐνησχολήθην ἰδίως· περιέγραψα αὐτὴν ὅσον ἠδυνήθην λεπτομερῶς, παρηλλήλισα τὰς ἀρχαίας τῶν πόλεων ὀνομασίας μὲ τὰς σημερινὰς, ὅπου ἠδυνήθην νὰ πράξω τοῦτο μετὰ παλαιῶν μαρτυριῶν. Διότι, ὅσαι γεωγραφίαι μέχρι τοῦδε ἐξεδόθησαν, εἰς οὐδεμίαν τούτων εὑρίσκεται ὅλων τῶν χωρίων καὶ διαφόρων ἄλλων πραγμάτων, τὰ ὁποῖα ἡμεῖς πρέπει νὰ γνωρίζωμεν.

Τὴν τοπογραφίαν ταύτην ἀνέγνωσαν ἐν τῷ χειρογράφῳ μου πολλοὶ καὶ σπουδαῖοι ἄνδρες, ὁμογενεῖς τε καὶ ξένοι. οἵτινες μὲ προέτρεψαν νὰ δημοσιεύσω αὐτὴν διὰ τοῦ τύπου· ὅπως διὰ μὲν τοὺς Μάγνητας χρησιμεύσῃ ὡς γεωγραφία τῆς πατρίδος αὐτῶν, καὶ μάλιστα εἰς τοὺς σπουδάζοντας παῖδας· διότι περιέχει καὶ τὸ ἐλάχιστον χωρίον καὶ τὸ παραμικρὸν ἱστορικὸν συμβὰν, διὰ δὲ τοὺς ξένους ὁδηγὸς τῶν περιηγήσεών των τῶν μερῶν ἐκείνων, τοὺς δὲ υἱοὺς τῶν εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν ἐμπορευομένων συντοπιτῶν ἡμῶν διδάξῃ ἐξ ὁποίας πατρίδος κατάγονται· πατρίδος τοιαύτης, ἣν οἱ Θεοὶ ἐξελέξαντο νὰ ἑορτάσωσι τοὺς γάμους τῆς Θέτιδος μετὰ τοῦ Πηλέως, καὶ τὴν ὁποίαν δὲν πρέπει νὰ λησμονήσωσιν ἐν ὅσῳ μένουσιν ἐν παροικίᾳ.

Ἐπιθύμουν νὰ συντάξω τὸ ἔργον μου τελειότερον παρ' ὅ,τι εἶναι, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθην. Διότι πρὸ ἐμοῦ δὲν ἐντσχολήθη ἄλλος εἰς τὴν περιγραφὴν τῆς πατρίδος μας, οὔτε εἰς ἀρχαιολογικὰς ἐρεύνας. Ἐλπίζω ὅμως ὅτι οἱ νέοι τῆς πατρίδος μας, οἵτινες φιλοτίμως ἐνασχολοῦνται εἰς βαθείας μελέτας, ἔχοντες τὴν παροῦσαν περιήγησιν θέλουσι συντάξει πληρεστέραν καὶ ἀκριβεστέραν. Ἐὰν

ὅμως εὐαρεστηθῶσι νὰ μὲ κοινοποιήσωσιν ὅ,τι ἐγὼ δὲν ἀνεκάλυψα, ἢ ἐσφαλμένως ἔγραψά τι περὶ τῆς πατρίδος των, ὑπόσχομαι νὰ τὰ συμπαραλάβω εἰς δευτέραν ἔκδοσιν τῆς περιηγήσεώς μου καὶ νὰ ὀνομάσω αὐτούς, ὡς τοῦτο ἔπραξα καὶ εἰς τὴν παροῦσαν ἔκδοσιν, τυπόνων τὰς δύο ἐπιστολὰς τοῦ σοφοῦ φίλου μου, Κυρίου Φιλίππου Ἰωάννου, ἃς εὐηρεστήθη νὰ μοὶ πέμψῃ περὶ τῆς συστάσεως τῶν παιδευτηρίων τῆς ἰδίας αὐτοῦ παρίδος, Ζαγορᾶς· διότι δὲν ἐπιθυμῶ νὰ σφετερίζωμαι τὰ τῶν φίλων ὡς ἴδιά μου.

Δέχθητι τοίνυν εὐμενῶς, παρακαλῶ, Δέσποινά μου, τὸ μικρὸν τοῦτο πονημάτιόν μου· διότι Σοὶ προσφέρεται ἀπὸ καρδίας πλήρους εὐγνωμοσύνης καὶ ὑπολήψεως.

Ἐν Χαλκίδι, τὴν ά. Μαΐου 1860.

Ὁ Ὑμέτερος Θεράπων.
Ν. Ι. ΜΑΓΝΗΣ.

Τῇ 6 Μαΐου 1860.

Ἀξιότιμε Κύριε.

Σπεύδω νὰ ἀπαντήσω εἰς τὴν ἀπὸ 1ης ἱσταμένου ἐπιστολὴν ὑμῶν, δι' ἧς μοὶ ἀναγγέλλετε, ὅτι προτίθεσθε νὰ μοὶ ἀναθέσητε τὴν ὅσονούπω ἐκδοθησομένην περιήγησίν Σας εἰς τὴν Θεσσαλίαν καὶ τὴν Θετταλικὴν Μαγνησίαν.

Εὐγνωμονοῦσα διὰ τὴν τιμὴν ἣν μοὶ προσφέρετε, δέχομαι ἀσμένως τὸ προσφερόμενον, διὰ τὴν ὑπόληψιν, ἣν

ἔχω πρὸς ὑμᾶς, καὶ διότι τὸ ὑμέτερον πόνημα εἶναι περιγραφὴ τῆς ὡραίας ἐκείνης χώρας. ἥτις ὑπάρχει τὸ τερπνότατον καὶ προσφιλέστατον ὄνειρόν μου, καὶ γίνεται εἰς ἐμὲ ἀφορμὴ ἀενάων θλίψεων καὶ μεγάλων προσδοκιῶν καὶ ἐλπίδων.

Συγχαίρω ὑμῖν διὰ τὸ ἔργον, τὸ ὁποῖον φιλοπόνως καὶ φιλοτίμως ἀνελάβετε καὶ ἀπεπερατώσατε, πράξαντες ὅ,τι ἐφικτὸν πρὸς τελειοτέραν σύνταξιν αὐτοῦ, καὶ εὔχομαι ἀπὸ καρδίας καὶ ἄλλους τῶν ἡμετέρων λογίων μιμητὰς εἰς τοιαῦτα χρησιμώτατα καὶ ἑλληνικώτατα πονήματα, προσέτι δὲ νὰ εὑρεθῆτε ποτὲ καὶ εἰς περιστάσεις αἰσίας, ὅπως ἐξακριβώσητε ἐν ἀνέσει τὰ τῆς ἱστορίας τῆς φιλτάτης πατρίδος ἡμῶν.

Ἔῤῥωσθε
ΕΛΕΝΗ ΑΧ. ΜΕΤΑΞΑ.

Πρὸς τὸν ἀξιότιμον Κύριον Κύριον Νικόλαον Μάγνην κτλ. κτλ. κτλ

Εἰς Χαλκίδα.

ΠΕΡΙ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ ΕΝ ΕΠΙΤΟΜΗ.

Ἡ ἐπίσημος, τερπνὴ καὶ εὐδαίμων αὕτη χώρα τῶν πάλαι Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων, ἡ τοσοῦτον ἐξαισίως καὶ δαψιλῶς ὑπὸ τῆς φύσεως κοσμισθεῖσα, φημιζομένη δικαίως ὑπὸ τῶν παλαιῶν ποιητῶν ὡς ἑστία τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους καὶ ἐπισήμων τῆς ἀρχαιότητος Ἡρώων, σχηματίζει εὐρύχωρον καὶ γοητευτικὴν πεδιάδα περιοριζομένην πανταχόθεν σχεδὸν ὑπὸ ὑψηλῶν σειρῶν ἑλληνικῶν ὀρέων, ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὁποίων πεδιὰς εὐφορωτάτη, γῆ τῆς ἐπαγγελίας, ῥέουσα μέλι καὶ γάλα.

Αὕτη ἐκτείνεται μεταξὺ τῆς 38°,48′ ἕως τῆς 40°,10′ βορείου πλάτους, καὶ μεταξὺ τῆς 39°,30′ ἕως τοῦ 40° ἀνατολικοῦ μήκους, ἀρχομένου ἀπὸ τὴν νῆσον Φέῤῥον, καὶ περιορίζεται ἀρκτικῶς ὑπὸ τῆς Μακεδονίας, ἐξ ἧς τέμνεται διὰ τῆς σειρᾶς τῶν Καμβουνίων (τὰ νῦν Βολουτζᾶ) ὀρέων καὶ τοῦ Ὀλύμπου, ἔχοντος ἐνταῦθα 6,000 ποδῶν ἀπόλυτον ὕψος, ἀνατολικῶς ὑπὸ τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου καὶ τοῦ Αἰγαίου πελάγους, σχηματίζοντος μεσημβρινώτερον τὸν Παγασαϊκὸν κόλπον (κόλπον τοῦ Βώλου) καλούμενον, μεσημβρινῶς τὰ νῦν ὑπὸ τὴν 39° βορείου πλάτους διὰ τῆς σειρᾶς τοῦ ὄρους Ὄθρυος, ἄλλως βουνὰ τῆς Γούρας, Τραγοβοῦνι, ἢ τραχοβοῦνι καλουμένου ἀπὸ τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος, καὶ δυτικῶς διὰ τῆς σειρᾶς τοῦ Πίνδου, ἀπὸ τῆς Ἠπείρου, περιλαμ-

βάνουσα ἅπασα ἔκτασιν περίπου 170 τετραγωνικῶν γεωγραφικῶν μιλίων, ἑνωθέντος πρὸ τριακονταετείας ὅλου σχεδὸν τοῦ μεσημβρινοῦ αὐτῆς μέρους, τὸ ὁποῖον πρότερον ἐσχημάτιζε τὴν ἰδίως Φθιώτιδα χώραν μετὰ τοῦ νέου Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος.

Ὄρη τῆς Θεσσαλίας ἐπίσημα εἶναι ὁ Ὄλυμπος, ὄρος ὑψηλότατον καὶ ἐκτεταμένον, ἔχον 6,000 ποδῶν ἀπόλυτον ὕψος, ἔχει πολλὰς κορυφὰς, τὴν ὑψηλοτέραν τοῦ ὁποίου οἱ ποιηταὶ ὠνόμαζον οὐρανὸν καὶ κατοικίαν τῶν Θεῶν. Τὸ ὄρος τοῦτο εἶναι κατάφυτον ἀπὸ δρυμοὺς ὀξυῶν καὶ ἀπὸ παντοίων εἰδῶν φυτὰ, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἐξάγεται μεγίστη ποσότης παντοίου εἴδους ξυλείας.

Ἡ Ὄσσα, τὰ νῦν Κίσσαβος ὀνομαζομένη, δεύτερον τοῦ Ὀλύμπου κατὰ τὸ ὕψος, μονοκόρυφον. κατάφυτον καὶ τοῦτο μέχρι τινὸς ἀπὸ δρυμοὺς πολυδένδρους ὀξυῶν, καστανεῶν καὶ ἄλλων πολλῶν φυτῶν. Περὶ τὸ μέσον ἔχει ὀροπέδια ἐκτεταμένα καὶ μάλιστα μεταξὺ αὐτοῦ καὶ Πηλίου ἡ Λάρισσα. (Στρϐ. 440), ἡ δὲ κορυφὴ μονόκλωνος καὶ πετρώδης, ὑψουμένη ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης 5,500 ποδῶν ὕψος. Μεταξὺ τούτου καὶ τοῦ Ὀλύμπου εἶναι τὸ ῥῆγμα τῶν περιβοήτων Θετταλικῶν Τεμπῶν, τὸ ὁποῖον ἔγινεν ὑπὸ σεισμοῦ τῆς γῆς κατὰ τὸ 1885 ἔτος πρὸ Χριστοῦ, μεθ' ὃν κατῳκίσθη ἡ Θεσσαλία, διότι πρὸ τοῦ ῥήγματος ἦτο ποταμόκλυστος (ά).

(α) Στράϐ. 430.

Σημείωσις. Αἱ εἰς τὸν Στράϐωνα παραπομπαὶ εἶναι κατὰ τὴν σελιδογράφησιν τῆς Κασοϐωνείου ἐκδόσεως, ἣν καὶ ὁ ἡμέτερος Κοραῆς διετήρησεν εἰς τὴν ἔκδοσίν του χάριν τῶν φιλολόγων.

Διὰ τῶν Τεμπῶν τούτων ῥέει ἡσύχως καὶ μὲ μεγαλοπρεπῆ φορὰν ὁ Πηνειός. Εἰς τὴν δεξιὰν ὄχθην αὐτοῦ εἶναι στενὴ καὶ χειροποίητος ὁδὸς διὰ τῆς ὁποίας μόλις διέρχεται μία ἅμαξα, ἔνθα ἐπὶ λίθου τινὸς εἶναι ἐγκεχαραγμένη λατινικὴ τετράστιχος ἐπιγραφή, τῆς ὁποίας οἱ πρῶτοι τρεῖς στίχοι ἐξηλείφθησαν, σώζεται δὲ μία μόνη λέξις τοῦ πρώτου στίχου «Tempe» καὶ τοῦ τετάρτου, «C. C. munivit». Εἰς τὸ γράμμα τοῦτο, οἱ μὲν γείτονες Ἀμπελακιῶται ἔχουσιν ἐκ παραδόσεως, ὅτι ἦτο σημειωμένον τὸ καταναλωθὲν ἅλας εἰς τὴν κατασκευὴν τῆς ὁδοῦ, παράδοσις χυδαία. Περιηγητὴς δὲ Γάλλος διερχόμενος αὐτόθεν περὶ τὸ 1792 ἔτος ἡρμήνευσε τὰ C. C. munivit, οὕτω. «Κάσιος Κόνσολας ὡδοποίησεν.» Ἡ δὲ ἀριστερὰ ὄχθη εἶναι διόλου ἄβατος. Οἱ ποιηταὶ καί τινες ἱστορικοὶ (α) ἀκολουθοῦντες αὐτοὺς ἀνεξετάστως, περιγράφουσιν, ὅτι τὰ Τέμπη εἶναι χῶρος κατάφυτος καὶ ἡλιοστεγὴς ὑπὸ δένδρων ποικίλων, καὶ κατάῤῥυτος ὑπὸ πηγῶν ψυχροτάτων καὶ ἡδυτάτων ὑδάτων· δηλαδὴ ἄλλον παράδεισον, καὶ τὸν Πηνειὸν ἔχοντα ἐνταῦθα νήσους ὡραίας καὶ παντέρπνους, καὶ εἰσαεὶ χλοαζούσας, δὲν ἔχει ὅμως οὔτε ὁ ποταμὸς νήσους, οὔτε αἱ ὄχθαι του ποικίλα δένδρα, ἐκτὸς τινων πλατάνων, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἀνέρπουσι κλήματα ἄγρια, τὰ ὁποῖα, ὅτε τὴν ἄνοιξιν ἀνθίζουσιν, ἐκπέμπουσιν εὐάρεστον καὶ ἡδεῖαν ὀσμήν, ἐκπλήττουσαν τοὺς αὐτόθεν διαβαίνοντας εὐρωπαίους περιηγητάς, ἀγνοοῦντας τὴν αἰτίαν ἀπὸ τὴν ὁποίαν προέρχεται, καὶ νομίζοντας, ὅτι ἡ ὀσμὴ εἶναι τοῦ

(α) Αἰλιαν. Ποικιλ. Ἱστορ. 40—41.

τόπου τῶν Τεμπῶν. Εἰς τὴν μέσην σχεδὸν τῶν Τεμπῶν εἶναι πηγὴ διαυγεστάτου καὶ ψυχροτάτου ὕδατος, τὸ ὁποῖον οἱ γείτονες Ὀθωμανοὶ ὀνομάζουσι Χουνκιὰρ σουϋοῦ, τοῦτ' ἔστι βασιλικὸν ὕδωρ.

Τὸ Πήλιον ὄρος, νῦν ὀνομαζόμενον Πλησιάδη καὶ βουνὸν τῆς Ζαγορᾶς, ἔχον ἀπόλυτον ὕψος 4,800 ποδῶν, περίφημον εἰς τὴν ἀρχαιότητα διὰ τὸν αὐτόθι γάμον τῆς Θέτιδος μετὰ τοῦ Πηλέως, εἰς τὸν ὁποῖον παρευρέθησαν ὅλοι οἱ Θεοί, καὶ διὰ τὴν αὐτόθι ἀνατροφὴν τοῦ Ἀχιλλέως, εἶναι κατάφυτον ὑπὸ μεγαλοδένδρων δρυμῶν ὀξυῶν, κέδρων, δρυῶν, φηγῶν, πλατάνων καὶ καστανεῶν, τοῦ ὁποίου κλῶνός τις ἐκτείνεται μέχρι τῆς Ὄσσης, καὶ ὀνομάζεται Μαυροβούνιον. Ἐπ' αὐτοῦ τοῦ Πηλίου κατῴκουν κατὰ τοὺς ἡρωϊκοὺς χρόνους οἱ Ἱπποκένταυροι (α).

Ἡ Ὄθρυς εἰς τὸ μεσημβρινὸν μέρος τῆς Θεσσαλίας, τὸ ὁποῖον ὀνομάζεται τὰ νῦν Τραγοβούνιον, ἢ Τραχοβούνιον, διὰ τὸ τραχὺ τοῦ τόπου, καὶ ἀποτελεῖ τὴν δυτικὴν παραλίαν τοῦ εἴσπλου τοῦ Παγασιτικοῦ κόλπου, κόλπου τοῦ Βώλου.

Ποταμοί, ὁ Πηνειός, τὰ νῦν Σαλαμβριὰ καλούμενος, ὁ ἐπισημότερος καὶ κεφαλαιώδης ποταμὸς ὅλης τῆς χώρας ταύτης, ἔχον τὰς πηγὰς αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ Πίνδου ὄρους μεταξὺ τῶν ἄκρων τοῦ Λάκμονος καὶ τοῦ Λίγκου καὶ φε-

---

(α) Διόδωρ. Δ'. ϛ., Ὅμηρ. Ἰλ. Α. 268., Β. 743—744. καὶ Δίδυδ. Ὀβιδ. Μετ. ιβ'. Νον. Διονύσ. ιϛ'. 240· Ὑγίν. Μῦθ. 62. καὶ Σχολ. Πινδάρ. Πύθ. Β'. 67. καὶ Σχόλια διαφόρων πανταχοῦ.

ρόμενος βορειοανατολικῶς δι' ὅλου τοῦ πλάτους τῆς Θεσσαλίας, δέχεται εἰς ἑαυτὸν πλῆθος μεγάλων καὶ μικρῶν ποταμῶν, τῶν ὁποίων ὡς ἀξιολογώτεροι μάλιστα ἀναφέρονται ὁ Ἴος ἄλλως δὲ Καχίας καλούμενος, ὁ Τιταρήσιος, ἄλλως Εὔροπος καὶ τὰ νῦν Σαραντάπορος καλούμενος, εἰσβάλλοντες ἅπαντες ἀριστερόθεν· ὁ Παμισὸς τὰ νῦν Ῥαμέντα, ὁ Κουράλιος τὰ νῦν Μονόκερον καὶ ὁ Ἐνιπεὺς μετὰ τοῦ Ἀπιδανοῦ τὰ νῦν Φαρσάλια, εἰσβάλλοντες δεξιόθεν εἰς αὐτὸν, εἶτα ῥέων βραδέως καὶ μεγολοπρεπῶς διὰ τῶν πολυθρηλήτων Θετταλικῶν Τεμπῶν χύνεται εἰς τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον (κόλπον τῆς Θεσσαλονίκης) ἀπέναντι τῆς χερσονήσου Παλλήνης (Κασσάνδρας).

Λίμναι δὲ τῆς Θεσσαλίας ἐπισημότεραι εἶναι ἡ Βοιβηῒς νῦν Κάρλας καλουμένη, τέσσαρας ἢ πέντε ὥρας ἀπέχουσα πρὸς ἀνατολὰς τῆς Λαρίσσης (α), τρέφει καὶ παράγει ἄπειρον πλῆθος ἰχθύων μικρῶν τε καὶ μεγάλων, τῶν καλουμένων κυπρίων (σαζανίων). Παράγει δὲ καὶ ἐγχέλεις ἐξαιρέτους, ἀλλ' ὀλίγους. Βορειότερον καὶ ὄχι μακρὰν τῆς Βοιβηΐδος ἦτο ποτὲ ἡ Νεσσωνὶς τὰ νῦν Καρὰ Τσαΐρι, ἣν οἱ παλαιοὶ Λαρισσαῖοι περιφράξαντες χώμασιν ἀπεξήρανον (β). Ἡ Ἐσκορὶς, νῦν Νεζηρὸς, πλησίον ὁμωνύμου τινὸς χωρίου εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Ὀλύμπου κειμένη, παράγει ὀλίγους καὶ ἀχρείους ἰχθύας,

---

(α) Τὰ ὡρεινὰ ἀποστήματα δὲν πρέπει τις νὰ τὰ νομίζῃ εἰς τὴν παροῦσαν περιγραφὴν ὡς ἀμετάβλητα, ἀλλὰ νὰ στοχάζεται, ὅτι ὡρισμένον τι διάστημα εἷς ἵππος τὸ διανύει εἰς μίαν ὥραν καὶ ἄλλος εἰς μίαν καὶ ἓν τέταρτον.

(β) Στράβ. 440.

ὅθεν καὶ ἀσήμαντος, Ξυνιὰς νῦν Τασουκλῆ, ἢ Λαουκλῆ καλουμένη, μικρὰ μὲν, τρέφουσα ὅμως πολλὰ καὶ ἐξαίρετα εἴδη ἰχθύων, κεῖται ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Φερσάλων (α).

Οἱ κάτοικοι τῆς Θεσσαλίας ἀριθμούμενοι τὰ νῦν περὶ τὰς 360,000, ἐξ ὧν εὕρηνται 5/7 Ἕλληνες καὶ μετ' αὐτοὺς Ἀλβανοὶ, ἀθωμανοὶ κατοικοῦντες ἐπὶ πολὺ τὰς μεσογείους πόλεις, καὶ Βλάχοι. Ἐκ τούτων οἱ Ἕλληνες καὶ Βλάχοι πρὸ πάντων ἐνασχολοῦνται ἐπὶ πολὺ εἰς τὴν κτηνοτροφίαν, γεωργίαν, ἀμπελοφυτείαν, εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν βαμβακίων καὶ τοῦ καπνοῦ, εἰς τὴν μελισσοτροφίαν, μεταξουργίαν, ἐρυουργίαν καὶ εἰς ἄλλα τινὰ βιομηχανικὰ ἐπιτηδεύματα, ἐνεργοῦντες ἐπίσημον ἐμπόριον διὰ τῆς ἐξαγωγῆς διαφόρων ἀξιολόγων φυσικῶν τῆς χώρας προϊόντων, πρὸ πάντων ἀκατεργάστου μετάξης, μαλλίων, δερμάτων, βαμβακίων καπνοῦ, κηκίδων, ὀρυζίων, γεννημάτων, τυρίων, βουτύρων, σταφίδων, μέλιτος καὶ ἄλλων.

Ὅλον τὸ ἔδαφος τῆς ἐπαρχίας ταύτης θεωρεῖται εὐλόγως ὡς γονιμώτερον καὶ χορηγητικώτερον ὅλων τῶν λοιπῶν τῶν ἐν Εὐρώπῃ Ὀθωμανικῶν χωρῶν, ἐπιδαψιλεῦον παντοῖα καὶ πολύτιμα εἴδη καρπῶν καὶ τρέφον διὰ τῶν ἁπανταχοῦ λιπαρῶν καὶ ἀνθηρῶν αὐτοῦ νομῶν παρὰ πολλὰ βοσκήματα, πρὸ πάντων ἀρίστους ἵππους οἵτινες κατέστηνον φοβερὸν τὸ ἱππικὸν τῶν Θεσσαλῶν, καὶ ἡμιόνους, ὅπου εἰς καιρὸν θέρους, κατέχουσιν ἀείποτε παμπληθεῖς ἀγέλαι βοῶν, βουβάλεων, ποιμνίων καὶ αἰπολίων, ὅλα τὰ πέριξ αὐτῆς ὄρη, ἐν ὥρᾳ χειμῶνος

(α) Ἀπολ. Ῥόδ. Α'. 68.

τὰς καταφύτους καὶ χλοερὰς αὐτῆς κοιλάδας· σῖτοι, κριθαὶ, βρίζαι, ὀρύζιον, ἐξαίρετον λινάριον, πολλότατα βαμβάκια, ἀξιόλογος καπνὸς, ἐλαιόλαδα, παντοῖοι μεσημβρινοὶ καὶ ἐξαίρετοι καρποὶ, σταφύλια γλυκύτατα καὶ ἄλλαι ἐξόχου ποιότητος ὀπῶραι φύουσιν ἁπανταχοῦ μὲ μεγίστην ἐπίδοσιν καὶ δαψίλειαν, δρυμοὶ δὲ πλατάνων, δρυῶν, καστανεῶν, πιτύων καὶ παντοῖοι εὐώδεις θάμνοι καλύπτουσιν ὅλους τοὺς ὀρεινοὺς αὐτῆς τόπους· κατὰ δὲ τὰ παράλια καὶ ἐφ' ὅλων τῶν ἐντὸς τοῦ τόπου ποταμῶν καὶ λιμνῶν ἁλιεύονται πάμπολλοι καὶ παντοίου εἴδους ἰχθύες, πρὸ πάντων εἰς τὴν Βοβηΐδα (Κάρλαν) ἥτις τρέφει μέγα πλῆθος ἀρίστων καὶ παχυτάτων ἰχθύων.

Τὸ πάλαι διῃρεῖτο ὅλη ἡ Θεσσαλία εἰς τμήματα ἢ πολιτείας μεγάλας· εἰς τὴν τῆς Φθιώτιδος περιλαμβανούσης ὅλην τὴν πρὸς μεσημβρίαν τοῦ ὄρους Ὄρθρυος παρὰ τὸν Μαλιακὸν κόλπον ἐκτεινομένην χώραν, σχηματίζουσαν τὴν σήμερον μίαν τῶν βορείων ἐπαρχιῶν τοῦ νέου Ἑλληνικοῦ Βασιλείου ὑπὸ τὸ αὐτὸ ὄνομα, ἧς πρωτεύουσα τὸ πάλαι Φεραί (α)· εἰς τὴν τῆς Θεσσαλιώτιδος, συνορευούσης δυτικῶς μὲ τὴν Ἤπειρον καὶ ἀρκτικῶς ὁριζομένης ἀπὸ τοῦ Πηνειοῦ ποταμοῦ καὶ τῆς λοιπῆς Θεσσαλίας, ἧς πρωτεύουσα τὸ πάλαι Φάρσαλος (β) εἰς τὴν τῆς Ἑστιαιώτιδος χωριζομένης δυτικῶς διὰ τοῦ ὄρους Πίνδου ἀπὸ τῆς Ἠπείρου, μεσημβρινῶς διὰ τοῦ Πηνειοῦ ἀπὸ τῆς Θεσσαλιώτιδος χώρας καὶ ἀρκτικῶς, διὰ τῶν Καμβουνίων ὀρέων καὶ τοῦ ὄρους Ὀλύμπου

(α) Ἰλιάδ. Β'. 711. Στράβ. 436, 439, 443, 503, 530.

(β) Θουκ. ά. 111. Στράβων 431, 434, 447.

ἀπὸ τῆς Μακεδονίας, πρωτεύουσα ἡ Τρίκκη πατρὶς τοῦ Ἀσκληπιοῦ, εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκεται ναὸς αὐτοῦ· καὶ ἔνθα διέτριβον οἱ ἀπόγονοι τοῦ μεγίστου τούτου εὐεργέτου τῆς ἀνθρωπότητος (α)· εἰς τὴν τῆς Πελασγιώτιδος κειμένης ἐν τῷ μέσῳ ὅλης τῆς Θεσσαλίας μεταξὺ τοῦ Ὀλύμπου, τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου, τῆς Περῥαιβίας καὶ Μαγνησίας χώρας, ἐχούσης πρὸς δυσμὰς τὴν Θεσσαλιώτιδα καὶ πρὸς μεσημβρίαν τὴν Φθιώτιδα, πρωτεύουσα ἡ Λάρισσα (β), κειμένη ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Πηνειοῦ, καὶ εἰς τὴν τῆς Μαγνησίας ἢ Θετταλομαγνησίας καλουμένης σχηματιζούσης τὴν πλείστην παραλίαν χώραν τῆς Θεσσαλίας ἐκτεινομένης κατὰ μῆκος ἀπὸ τοῦ ζυγοῦ τῆς Ὄσσης, ἕως τοῦ Παγασαϊκοῦ κόλπου καλυπτομένης καθ' ὅλην αὐτῆς τὴν ἀπ' ἄρκτον πρὸς μεσημβρίαν ἔκτασιν ὑπὸ τοῦ Πηλίου ὄρους, ἀπολήγοντος νοτιοανατολικῶς μὲν διὰ τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Σηπιάδος, ἀπέναντι τῆς Σκιάθου, νοτιοδυτικῶς δὲ διὰ τοῦ Αἰαντείου ἀκρωτηρίου, νῦν δὲ τῶν Τρικέρων καλουμένου, δεξιὰ εἰσπλέοντι τὸν Παγασαϊκὸν κόλπον, πρωτεύουσα τῆς Μαγνησίας ἡ Μελέβοια (γ). Νῦν δὲ ὅλη ἡ Θεσσαλία σχηματίζει ἴδιον νομὸν μὲ τὴν προσηγορίαν Τρίκαλα ἢ ἐπὶ τὸ Τουρκικώτερον Τράαλα. Ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ ἱστορικοῦ Πλινίου ἠρίθμει ἅπασα ἡ ἀρχαία Θεσσαλία 505 περίπου πόλεις· ὅτε αὕτη ἐσχημάτιζε μετὰ τῆς Μακε-

---

(α) Ἰλ. 728. Στραβ. 437, 438.

(β) Ηροδ. Θουκ. Β'. 22 Ἀριστ. πολιτ. έ. 6. Στράβ. 389, 430, 431, 438, 441, 443, 503, 530.

(γ) Ἰλιάδ. Β. 717. Στράβ. 254, 436, 443.

δονίας μίαν ἰδίαν Ῥωμαϊκὴν ἐπαρχίαν, τὴν σήμερον δὲ μόλις εὑρίσκονται 17 πόλεις ἄξιαι λόγου.

ΠΕΡΙ ΠΕΛΑΣΓΙΩΤΙΔΟΣ.

Τὸ ὄνομα τοῦτο λέγει ὁ Στράβων(α), ὅτι ἐξηπλοῦτο εἰς ὅλην τὴν Θεσσαλίαν, καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα μέρη ἐκτὸς αὐτῆς, ἐπειδὴ ἐξουσίαζον τοὺς τόπους τούτους οἱ Πελασγοί, ἔθνος πανάρχαιον, τὸ ὁποῖον ἐπεπόλαζεν εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα, ὄντες πλάνητες καὶ περίφημοι ὅπου καὶ ἂν ἀπήρχοντο. Ὅθεν οἱ Ἀθηναῖοι παίζοντες μὲ τὴν λέξιν τοὺς ὠνόμαζον Πελαργοὺς (β) (λελέκια).

Τὸ Πελασγὸς, ὄνομα πρότερον κοινὸν καὶ ἐκτεταμένον εἰς πολλὰς χώρας, περιεστάλη μετὰ ταῦτα εἰς μόνους τοὺς κατοίκους τῆς Θεσσαλίας, καὶ ἔπειτα εἰς ἓν μόνον μέρος τῆς Θεσσαλίας, καὶ τέλος πάντων ἐξηλείφθη ἀπὸ τὸ πρόσωπον τῆς γῆς, καθὼς καὶ τόσα ἄλλα ἀρχαῖα ἐθνικὰ ὀνόματα, ὧν ἡ μνήμη μένει ἐν τοῖς βίβλοις.

Ἐκ τούτων λοιπὸν παρωνομάσθη καὶ ἡ μερὶς αὕτη τῆς Θεσσαλίας Πελασγιῶτις, ἔχουσα πρὸς ἀνατολὰς τὴν Μαγνησίαν καὶ μέρος τοῦ Παγασαϊκοῦ κόλπου, πρὸς δυσμὰς τὴν Ἑστιαιώτιδα καὶ μέρος τῆς Θεσσαλιώτιδος, πρὸς μεσημβρίαν τὴν Θεσσαλιώτιδα, καὶ πρὸς βοῤῥᾶν τὴν Πιερίαν. Πόλεις δὲ αὐτῆς εἰσὶ

Λάρισσα πόλις μεσόγειος πρωτεύουσα τῆς Πελασγιώτιδος, νῦν δὲ μητρόπολις πάσης τῆς Θεσσαλίας, κα-

(α) Στράβ. 221. 621.
(β) Αὐτόθι 221.

θέδρα Μουλᾶ ὑπερτέρου τοῦ τῆς Θεσσαλονίκης, καὶ τοῦ Σατράπου, ἤδη, καὶ τοῦ Μητροπολίτου, πολλοὺς ἐπισκόπους ὑφ' ἑαυτὸν ἔχοντος, κειμένη ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Πηνειοῦ, εἰς τοποθεσίαν τερπνοτάτην, ἀπέχουσα 13 ὥρας ἀπὸ τὸν Βῶλον πρὸς δυσμάς, 20 ἀπὸ τὴν Θεσσαλονίκην πρὸς τὸ νοτιοδυτικόν, 53 ἀπὸ τὰς Ἀθήνας πρὸς τὸ δυτικοβόρειον, καὶ 114 ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν πρὸς τὸ δυτικονότιον. Πλάτος βόρειον 39° 54'. Μῆκος 40° 40'.

Κατοικεῖται ὑπ' Ὀθωμανῶν, Χριστιανῶν, Ἑβραίων καὶ ὀλίγων Ἀρμενίων, ὧν οἱ πρῶτοί εἰσι πλειότεροι τῶν λοιπῶν, καὶ οἱ τελευταῖοι ὀλιγώτεροι πάντων. Τὸ σύμπαν δὲ πλῆθος τῶν κατοίκων ἐστὶ περὶ τὰς 30 χιλιάδας· Πόλις διὰ τὴν θέσιν της ἐμπορικωτάτη, καὶ διὰ τὴν εὐφορίαν τῶν περὶ αὐτὴν χωρῶν πλουσιωτάτη. Τὰ πλούτη της ὅμως ἀνήκουσιν εἰς τοὺς Ὀθωμανούς, ἐπειδὴ οἱ λοιποὶ κτήματα δὲν ἔχουσιν.

Οἱ Τοῦρκοι ἔχουσιν 22 τζαμία ἀξιόλογα, οἱ Χριστιανοὶ μίαν μόνην ἐκκλησίαν, τιμωμένην ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Ἀχιλλίου (*), ἀρχιερατεύσαντος εἰς αὐτὴν ἐπὶ τῆς ά-

---

(*) «Ἐνθύμησις.»

»1794 Φεβρουαρίου δ'. εὐγῆκε τὸ φερμάνι διὰ τὴν ἐκκλησίαν τῆς Λαρίσσης τοῦ ἁγίου Ἀχιλλίου μέσα εἰς τὴν Κωσταντινούπολιν. Καὶ ἦλθεν ὁ Τάταρης μέσα εἰς τὴν Λάρισσαν Φευβρουαρίου 26 ἡμέρα δευτέρα καὶ ἐδιαβάσθη τὴν πέμπτην εἰς τὰς 2 τοῦ Μαρτίου.

»Καὶ ἔβαλαν θεμέλιον τῇ Κυριακῇ εἰς τὰς 5 τοῦ Μαρτίου, καὶ ἐδούλευαν ἡμέρας 36, καὶ ἐτελείωσαν τῇ μεγάλῃ Παρασκευῇ τὸ βράδυ εἰς τὰς 6 τοῦ Ἀπριλίου, καὶ ἐδιάβασαν εἰς τὰς 9 ὥρας τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ Παρασκευῇ καὶ τὸ μέγα Σάβ-

οἰκουμενικῆς Συνόδου. Περὶ αὐτὴν εἶναι μητρόπολις τοῦ Μητροπολίτου εἰς τοποθεσίαν χαριεστάτην· καὶ οἱ Ἑβραῖοι ἔχουσι μίαν συναγωγήν. Οἱ Χριστιανοὶ διατηροῦσι σχολεῖον ἑλληνικόν, ἀλληλοδιδακτικὸν τῶν ἀῤῥένων καὶ ἕτερον τῶν κορασίων. Οἱ δὲ Τοῦρκοι δὲν ἔχουσι τακτικὰ σχολεῖα καθὼς καὶ οἱ Ἑβραῖοι ἀλλὰ ἀπὸ τὰ λεγόμενα τῶν κοινῶν γραμμάτων. Οἱ Τοῦρκοι ἔχουσι μέγαρα ἀξιόλογα. Ἐμποροκαταγώγια ἱκανὰ (χάνια). Αἱ ἀγυιαὶ ὅμως εἶναι βορβορώδεις καὶ ἀκάθαρτοι. Πρὸς τὸ δυτικὸν τῆς πόλεως πέραν τοῦ Πηνειοῦ, ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης αὐτοῦ εἶναι δάσος χαριέστατον καὶ τερπνότατον, εἰς τὸ ὁποῖον διατρίβουσι καὶ τρυφῶσιν οἱ Ὀθωμανοὶ κατὰ τὸ ἔαρ καὶ τὸ θέρος. Ἐπὶ τοῦ Πηνειοῦ εἶναι γέφυρα ἀξιόλογος μὲ δώδεκα τόξα, κτισθεῖσα ἐπὶ τῆς δυναστείας τῶν Ῥωμαίων, κτίριον δυνατόν.

Ἡ Λάρισσα ἐχρημάτισε καθέδρα Φιλίππου τοῦ Μακεδόνος, πατρὸς Ἀλεξάνδρου τοῦ μεγάλου, ὅτε διανοούμενος νὰ στρέψῃ τὰ ὅπλα του κατὰ τῆς Ἑλλάδος, ἐκέρδησε μὲ τοῦτο τὴν εὔνοιαν τῶν σαλῶν Θεσσαλῶν, οἱ ὁποῖοι τῷ ἐχρησίμευσαν πoραπολὺ μὲ το ἱππικὸν αὐτῶν. Εἰς αὐτὴν ἐσύστησε καὶ τὴν αὐλήν του καὶ ὁ Σουλτάνος εἰς τὰ 1669. Οἱ Λαρισσαῖοι Τοῦρκοι εἶναι μισόχριστοι δεισιδαίμονες καὶ θηριώδεις. Πρὸ τῆς καταστροφῆς τῶν Γιαννιτσάρων ἐ-

---

βατον ἔγεινε λειτουργία μέσα εἰς τὴν παντέρημον Λάρισσαν, ὅπου ἦταν 26 χρόνους χωρὶς λειτουργία καὶ παράνω.—

Καὶ ἐδούλευαν ὑπὲρ τοὺς διακοσίους μαστόρους ἔξω ἀπὸ τὸν λαὸν ὅπου βοηθοῦσαν.—»

Ἐκ τῶν χειρογράφων τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Ἰακώβου Γυναίτιδος Βαλβαμᾶ.

2*

σεμνύνοντο όλοι με την επίκλησιν ταύτην. Οί δε έν αὐτῇ Μπέηδες εἶναι πλουσιώτατοι, ἐπειδή μὲ πανουργίαν ἐσήκωσαν τοὺς Κονιάρους ἀπὸ ὅλα τὰ ἐκτὸς τῆς Λαρίσσης χωρία, καὶ τοὺς μετῴκησαν εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἔκαμαν τζεφλίκια· (ζευγηλατειά των), ὅλα τὰ χωρία ἐκείνων, καὶ ἔχουσι ποῖος πεντακοσίων καὶ ποῖος ὀκτακοσίων ζευγαρίων γῆν.

Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἐνεργεῖται ἐπίσημον ἐμπόριον διὰ τῶν φυσικῶν καὶ κατειργασμένων προϊόντων τῆς χώρας, ἐκτεινόμενον εἰς πολλὰς μεσογείους καὶ παραλίους πόλεις τοῦ βασιλείου. Πέριξ τῆς πόλεως εἰσὶ πλεῖστοι καὶ τερπνότατοι κῆποι καὶ λόφοι, μὲ πολυπληθεῖς ῥοιὰς καὶ ἀμπέλους πεφυτευμένοι, ἐξ ὧν τρυγᾶται ἄριστος οἶνος καὶ συλλέγεται ἱκανὴ ποσότης σταφίδων.

Πρὸς τὸ δυτικονότιον τῆς Λαρίσσης ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Πηνειοῦ εἴς τινα τόπον τρεῖς ὥρας ἀπέχοντα τῆς Λαρίσσης, εὑρίσκονται ἐρείπια μεγαλωτάτης πόλεως παλαιᾶς. Ὀνομάζεται δὲ τανῦν ὁ τόπος ἐκεῖνος, παλαιὰ Λάρισσα. Ὅθεν εἰκάζουσί τινες, ὅτι ἐκεῖ ἦν πρότερόν ποτε ἡ Λάρισσα, ἢ τὸ Πελασγικὸν Ἄργος.

Τ ύ ρ ν α β ο ς, κοινότερον Τούρναβος, πόλις νεωτέρα περίπου τρεῖς ὥρας ἀπέχουσα τῆς Λαρίσσης, πρὸς θερινὰς δυσμὰς εἰς τοὺς πρόποδας παραφυάδος τινὸς τοῦ Ὀλύμπου, κτισθεῖσα ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν Αὐτοκρατόρων παρὰ τὸν Τιταρήσιον ποταμὸν, ἐντὸς τερπνῆς πεδιάδος, ἔχουσα 16 Χριστιανικοὺς ναοὺς, καὶ δύο Μουαμεθανικοὺς, λιθοστρώτους καὶ εὐρυχώρους πλατείας, εὐθείας ῥύμας, ἓν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης σχολεῖον, ἐξ οὗ προῆλθον πολλοὶ πεπαιδευμένοι ἄνδρες, καὶ ἓν ἀλληλοδιδακτικὸν, τεχνουργεῖά τινα βαμβακίνων καὶ μετα-

ξωτῶν ὑφασμάτων· οἷον ἀλλανζάδων καὶ μπουχασίων καὶ ἄλλων διαφόρων πανικῶν, ἐξ ὧν προμηθεύεται ἡ Θεσσαλία, καὶ ἄλλοι τόποι, καὶ αὐτὴ ἡ Πελοπόννησος πρότερον, καὶ ἔχει 4.500 ἕως 5,000 κατοίκους, ἐξ ὧν 100 περίπου εἰσὶν Ὀθωμανοί, οἱ δὲ λοιποὶ Ἕλληνες, ἐνεργοῦντες καὶ οὗτοι ἀξιόλογον ἐμπόριον διὰ τῶν χειροτεχνημάτων των, καὶ ἀποδημοῦντες εἰς πολλὰς πόλεις τοῦ Τουρκικοῦ Βασιλείου καὶ τῆς λοιπῆς εὐνομουμένης Εὐρπώπης πρὸς ἐμπορίαν. Κατά τινας γεωγράφους ὁ νῦν Τούρναβος, εἰκάζεται, ὅτι ἐκτίσθη ἔνθα τὸ πάλαι εὑρίσκετο ἡ πόλις Φάλαννα (α) παρὰ τὸν Τιταρήσιον. Ὅλαι σχεδὸν αἱ οἰκίαι εἶναι μονόροφοι, ἀλλ' ἀναπαυτικαί, ἔχουσα ἑκάστη ἴδιον φρέαρ ἡδίστου, ψυχροτάτου καὶ διαυγεστάτου ὕδατος, αἱ αὐλαί των εἶναι κῆποι πλήρης παντοίων ἀνθῶν.

Πρὸς τὸ δυτικοβόρειον τοῦ Τυρνάβου περὶ τὰ τρία τέταρτα τῆς ὥρας πηγάζει ὕδωρ ἄφθονον καὶ ἥδιστον, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ λίμνην ἱκανῶς ἐκτεταμένην καὶ βαθεῖαν, ἐν ᾗ τρέφονται καὶ ἁλιεύονται ἐγχέλεις καὶ καραβίδες ἀξιόλογοι. Ἡ Δένδρα, Κάβιλα, Ἀμάρι. Καζακλάρι χωρίον τουρκικὸν μὲ πεντήκοντα περίπου οἰκογενείας, Δαμάτι καὶ ἄλλα τινὰ Ἑλληνικὰ χωρία εἶναι ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ Τυρνάβου, Ὧν οἱ κάτοικοι ὅλοι εἰσὶ γεωργοὶ ἐργαζόμενοι τὴν εὐφορωτάτην γῆν των, καὶ ἀπολαμβάνοντες ἄφθονα γεννήματα, ὡς σῖτον, κριθὴν, βαμβάκια, σήσαμον, καὶ ἄλλα. Εἰς τὴν περιοχὴν ταύτην τρέφονται ὄνοι ἰσχυροὶ καὶ μεγάλοι ὡς αἱ ἡμίονοι.

(α) Λυκόφρ. 904. Στραβ. 440.

Πρὸς τὸ δυτικοβόρειον τοῦτο ὑψοῦται μία ῥάχις παραφυὰς τοῦ Ὀλύμπου ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐξαπλοῦται πεδιὰς ἐκτεταμένη, εἰς τὴν ὁποίαν εἶναι ἡ.

Τσαρίτσανη, κατά τινας ἡ παλαιὰ Γυρτώνη (α), πόλις χριστιανικὴ ἔχουσα περὶ τὰς 1,000 οἰκίας ὅλας Χριστιανικάς, καλοκτισμένας εἰς τοποθεσίαν ὡραίαν καὶ τερπνὴν, ἕνα ναὸν μεγαλοπρεπῆ τῆς Θεοτόκου, μετὰ τοῦ ὁποίου συνέχεται καὶ ἡ ἑλληνικὴ σχολὴ, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἀνεφάνησαν ἄνδρες σοφοὶ καὶ μάλιστα εἰς τὰς ἡμέρας μας. Οἱ κάτοικοι ἐργάζονται μὲν τὴν γῆν ἀσχολοῦνται ὅμως εἰς τέχνας καὶ ἐμπορίαν· ἔβαπτόν ποτε καὶ αὐτοὶ νήματα κόκκινα καὶ ἐμπορεύοντο μὲ αὐτὰ εἰς τὴν Γερμανίαν ὡς οἱ Ἀμπελακιῶται. Εἰς αὐτὴν ἔχει τὴν καθέδραν του ὁ ἀρχιεπίσκοπος τῆς Ἐλασσόνος.

Προϊόντα, οἶνον, γεννήματα καὶ ὅσα ἄλλα παράγει ἡ γεωργία ἐνεργούμενα εἰς γῆν πεδινὴν καὶ εὔφορον.

Ἐλασσὼν ἢ Ἀλασσόνα, τὸ πάλαι Ὀλοσσὼν (β), πόλις πρωτεύουσα τῶν πέριξ, πάλαι μὲν μεγάλη καὶ περιτειχισμένη· νῦν δὲ μόλις ἔχουσα 300 οἰκίας. Κατοικεῖται ἀπὸ Τούρκους καὶ Χριστιανούς. Ἀρχιεπισκοπή. Κεῖται εἰς τὴν ὑπώρειαν τοῦ Ὀλύμπου πρὸς δυσμάς. Οἱ Χριστιανοὶ ἔχουσι τὰς οἰκίας των πρὸς τὸ ἀνατολικὸν, οἱ δὲ Ὀθωμανοὶ πρὸς τὸ δυτικὸν, μεταξὺ τρέχει ὁ Τιταρήσιος ποταμὸς, νῦν Σαραντάπορος καλούμενος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου κεῖται γέφυρα λιθόκτιστος, καὶ περὶ

(α) Ὁμηρ. Β. 738. Θουκ. Β. 22. Ἀπολ. Ῥόδ. Α, 57. Στράβ. 329. 439, 441, 442 καὶ 443.

(β) Ὁμ. Ἰλ. Β, 739. Στράβ. 440.

αὐτὴν πλάτανοι εὐμεγέθεις. Πρὸς μεσημβρίαν τῆς Ἐλασσόνος ἐκτείνεται πεδιὰς ἕως τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Πηνειοῦ εὔφορος. Προϊόντα, γεννήματα, βαμβάκια, λινάριον καὶ τὰ παραπλήσια. Ἀπέχει τῆς Λαρίσσης δέκα περίπου ὥρας πρὸς τὸ βορειοδυτικόν. Ἓν τέταρτον τῆς ὥρας ἄνωθεν τῆς Ἐλασσόνος, εἶναι τὸ μοναστήριον τῆς Ἐλασσωνίτιδος Παναγίας, περιτετειχισμένον, καὶ πεπροικισμένον διὰ πλουσίων ἀναθημάτων καὶ μικρὰν βιβλιοθήκην. Πέριξ τῆς Ἐλασσόνος εὑρίσκονται πολλότατα χωρία καὶ κῶμαι, τὰ μὲν ὑπ' Ὀθωμανῶν, τὰ δὲ ὑπὸ Ἑλλήνων κατοικούμενα.

Ἐννέα περίπου ὥρας πρὸς τὸ ἀνατολικοβόρειον κεῖται ἡ Ῥάψανη, μὲ ἄλλα δέκα περὶ αὐτὴν ἑλληνοχώρια, πόλις χριστιανικὴ ὑπεράνω τῶν Τεμπῶν ἐπὶ τὰ ἀριστερὰ τοῦ Πηνειοῦ, ἀντικρὺ τῶν Ἀμπελακίων. Ἡ πόλις αὕτη πρότερον εἶχεν ἑπτακοσίας οἰκίας, ἑταιρίαν ἐμπορικὴν, βαφεῖα κοκκίνων νημάτων, σχολεῖον ἑλληνικὸν, βιβλιοθήκην μετρίαν. Οἱ κάτοικοι ἐμπορεύοντο μὲ νήματα καὶ ἄλλα προϊόντα τῆς Τουρκίας εἰς τὴν Γερμανίαν, ὡς οἱ Ἀμπελακιῶται, τώρα ὅμως εἶναι ἔρημος καὶ ἀφανὴς καθὼς καὶ τὰ Ἀμπελάκια, ἔχουσα μόλις 3,500 ψυχὰς Χριστιανῶν καὶ 8 ἕως 10 ἐκκλησίας. Ἀπέχει τῆς Λαρίσσης 7 περίπου ὥρας πρὸς τὸ ἀνατολικοβόρειον, εἰς θέσιν ἀνώμαλον μὲν, ἀλλ' ὑγιεινὴν καὶ τερπνὴν, κατάῤῥυτον ἀπὸ ὕδατα, καὶ κατάφυτον ἀπὸ δένδρα κάρπιμα καὶ συκαμηνέας. Προϊόντα μετάξιον ὀλίγον καὶ ἄλα παραμικρὰ πράγματα, ἐπειδὴ δὲν ἔχει γῆν καλλιεργήσιμον.

Νεζηρὸς, χωρίον μὲ ἑκατὸν οἰκίας Χριστιανικὰς πρὸς δυσμὰς τῆς Ῥαψάνης, πλησίον τοῦ ὁποίου εἶναι καὶ ἡ ὁμώνυμος λίμνη, ἡ πάλαι Ἀκιουρὶς κατά τινας καλου-

μένη. — Ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ Ὀλύμπου εἶναι κτισμένον ἓν μοναστήριον τοῦ ἁγίου Διονυσίου τοῦ Ὀλυμπίου καλούμενον, ἔνθα πρότερον συνεκροτεῖτο μία ἐπίσημος πανήγυρις τῶν πέριξ κατοικούντων Ἑλλήνων.

Κρανιά, κωμόπολις χριστιανικὴ μὲ πεντακοσίας οἰκίας εἰς θέσιν γοητευτικὴν καὶ τερπνήν, τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι δὲν προσεῖχον εἰς τὴν γεωργίαν, οὐδὲ γῆν γεωργήσιμον εἶχον, ἐκτὸς ἀμπέλων τινῶν· ἦσαν ὅμως τεχνῆται καὶ ἔμποροι, καὶ ἡ κωμόπολίς των ὀνομαστή. Τώρα ὅμως μένει ἔρημος καὶ αὕτη ἔχουσα 2.000 κατοίκους, οἱ λοιποὶ μετῴκησαν εἰς Σέῤῥας, ὅπου ἔκτισαν νέαν πατρίδα.

Πρὸς τὸ ἀνατολικονότιον τῆς Κρανιᾶς καὶ Ῥαψάνης κεῖται χωρίον χριστιανικὸν Πυργετὸς καλούμενον εἰς τόπον πεδινὸν καὶ γεωργήσιμον πλησίον τῆς ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ γεφύρας, ἔχον περὶ τὰς τριάκοντα οἰκίας. Προϊόντα σῖτον, κριθήν, βαμβάκιον, ἀραβόσιτον, φασούλια καὶ τὰ λοιπά, ὅλα ἄφθονα καὶ ἐξαίρετα.

Τέσσαρας ὥρας καὶ ἔτι πλέον ἀνατολικώτερον εἶναι ὁ Πλαταμών, φρούριον μικρὸν ἐπὶ τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου, ἐπί τινος παραλίου πλακὸς μὲ θρόνον ἐπισκόπου ὑποκείμενον εἰς τὸν τῆς Θεσσαλονίκης Μητροπολίτην. Κατοικεῖται ἀπὸ ὀλίγους Χριστιανοὺς ὑποτελεῖς εἰς τοὺς Μπέηδες τῆς Κατερίνης. Λέγεται, ὅτι πρότερον τὸ φρούριον τοῦτο ἦτο μοναστήριον, καὶ σώζεται ἐν αὐτῷ ἐκκλησία, οὐκ εὐκαταφρόνητος. Εἰς ὑψηλότερα μέρη τοῦ Ὀλύμπου μεταξὺ Πυργετοῦ καὶ Πλαταμῶνος εἶναι πολλὰ χριστιανικὰ χωρία καλῶς οἰκούμενα, οἷον ὁ ἅγιος Παντελεήμων μὲ περίπου διακοσίας οἰκίας, Καρυά, Σκαμνιά, καὶ ἄλλα, ἔχοντα γῆν ὀρεινὴν καὶ ἄγονον.

Εἰς ἔτι ὑψηλότερον μέρος πρὸς τὰ δυτικὰ τοῦ Ὀλύμπου εἶναι τὸ λειβάδιον Βλαχολείβαδον τὸ πάλαι Δωδώνη (α), κωμόπολις χριστιανικὴ μὲ τριακοσίας περίπου οἰκίας, οἰκουμένη ἀπὸ βλάχους ἢ τοὐλάχιστον ὁμιλοῦντας τὴν βλαχικὴν γλῶσσαν. Κωμόπολις ἀξιόλογος μάλιστα διὰ τὴν φιλομάθειαν τῶν κατοίκων, οἵτινες εἶχον πάντοτε καὶ ἔχουσιν ἔτι ἑλληνικὸν σχολεῖον καὶ τρεῖς χριστιανικοὺς ναούς· εἰς ταύτην ἔχει τὴν καθέδραν του ὁ ἅγιος Πέτρος ἐπίσκοπος τῆς Θεσσαλονίκης.

Βορειοανατολικώτερον τοῦ Πλαταμῶνος περίπου τέσσαρας ὥρας εἶναι τὸ Λιτοχώριον, πάλαι Ἡράκλεια (β), κωμόπολις χριστιανικὴ μὲ περίπου ἑπτακοσίας οἰκίας, εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Ὀλύμπου, ἔχουσα γῆν πεδινὴν ἱκανωτάτην καὶ εὐφορωτάτην. Οἱ κάτοικοι ζῶσιν ἀπό τε τὴν γεωργίαν καὶ ἀπὸ τὴν θαλασσοπλοΐαν, ἔχοντες πλοῖα ἱκανά, μὲ τὰ ὁποῖα κομίζουσι καυσόξυλα καὶ ἄλλα προϊόντα τοῦ τόπου των εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, εἰς τὸ ἅγιον Ὄρος καὶ εἰς ἄλλα μέρη· αἱ γυναῖκες ἀσκοῦνται ἔρυα πρὸς κατασκευὴν σκουτίων ἐξαιρέτων, τὸ καλούμενον λιτοχωριανόν, ἐξ ὧν γίνεται ἐξαγωγὴ πολλὴ εἰς πολλὰ μέρη τῆς Τουρκίας, καθὼς καὶ ξυλείαν ἀρκετὴν οὐ μόνον εἰς τὴν Τουρκίαν, ἀλλὰ καὶ εἰς διαφόρους παραλίους πόλεις τῆς Ἑλλάδος. Μ' ὅλα ταῦτα εἶναι ἔρημος κατὰ τὸ παρὸν καὶ αὕτη· διότι οἱ περισσότεροι καὶ πλουσιώτεροι τῶν κατοίκων μετῴκησαν εἰς τὰς Σέῤῥας καὶ συγκατῴκησαν μὲ τοὺς Κρανιώτας· εἰς τὴν κωμόπολιν ταύτην εἶναι με-

---

(α) Ὁμήρ. Ἰλ. Β, 750, Π, 233. Στράβ. 441.
(β) Αὐτόθι 434.

τόχιον ἀξιόλογον τῆς μονῆς τοῦ ἁγίου Διονυσίου τοῦ Ὀλυμπίου. Ἡ δὲ μονὴ εἶναι ἐπάνω εἰς τὸ ὄρος, τρεῖς ὥρας ἀπέχουσα τοῦ Λιτοχωρίου ἔν τινι φάραγγι μεταξὺ βράχων ἠλιβάτων, περιτετειχισμένη μὲ ἐκκλησίαν ἀξιόλογον ἔχουσαν κωδωνοστάσιον. Εἶχε καὶ μικρὰν βιβλιοθήκην. Ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 τὸ ἐλεηλάτησαν καὶ τὸ κατέκαυσαν οἱ Τοῦρκοι. Καὶ ἐνταῦθα μὲν τελειόνουσιν οἱ ἐπὶ τῆς Περραιβίας τόποι τῆς Πελασγιώτιδος, ἐκτεινομένης πρὸς τὸ νότιον καὶ ἀνατολικονότιον μέχρι τοῦ Πελασγικοῦ κόλπου καὶ τῆς Θεσσαλιώτιδος. Εἰς αὐτὰ τὰ μέρη εἶναι

Κυσιρλὶ μικρὸν, χωρίον τουρκικὸν εἰς τοὺς πρόποδας τῆς Ὄσσης εἰς θέσιν τερπνὴν, καὶ γῆν καρποφόρον, κατάῤῥυτον ἀπὸ ὕδατα, καὶ κατάφυτον ἀπὸ δένδρα κάρπιμα παντὸς εἴδους, μάλιστα κλήματα, φέροντα σταφύλια ἐξαίρετα, τὰ καλούμενα ῥοζακιά. Ἔχει περὶ τὰς ἑκατὸν οἰκίας ὅλας τουρκικάς. Οἱ ἴδιοι τοῦρκοι καλλιεργοῦσι τὰ κτήματά των. Πρόσοδος τοῦ τόπου τούτου ἐπικερδεστάτη εἶναι τὰ σταφύλια, τὰ ὁποῖα ἐξεύρουσι νὰ φυλάττωσι νωπὰ ἕως τὰ μέσα τοῦ Ἀπριλίου, καὶ τὰ πωλοῦσιν εἰς τὴν Λάρισσαν, καὶ εἰς ἄλλα μέρη μὲ κέρδος σημαντικόν. Δεύτερον, διάφορα ὀπωρικὰ, ὡς μῆλα, ῥόϊδα, κυδώνια, ὑδρωπέπονες, πέπονες, βαμβάκια, καὶ γεννήματα. Οἱ κάτοικοι εἶναι ὅλοι εὐκατάστατοι, καὶ πολλοὶ τούτων πλούσιοι, ἄνθρωποι ἥμεροι, πολὺ διαφέροντες τῶν λοιπῶν Κονιάρων.

Κυσιρλὶ μεγάλον, χωρίον τουρκικὸν καὶ αὐτὸ, μίαν περίπου ὥραν ὅσον ἀπέχον τοῦ εἰρημένου πρὸς μεσημβρίαν, εἰς τὴν ὑπώρειαν καὶ τοῦτο τῆς Ὄσσης, ἔχει περὶ τὰς 150 οἰκίας, τόπον καὶ προϊόντα ὅμοια μὲ τὰ τοῦ προειρημένου. Τὰ

δύο ταῦτα χωρία, λέγουσιν, ὅτι τὸ πάλαι ἦσαν μετόχια, ἢ ὑποστατικὰ μοναστηρίων· διότι ἡ λέξις Κυσιρλιὰ καλογηρεῖα δηλοῖ· λέγω δὲ καὶ ἑτέραν γνώμην, μήπως ἡ λέξις ἐγράφετο τὸ πάλαι, Κυρσίλιον ἢ πληνθυντικῶς Κυρσίλια, ἀπὸ Κυρσίλου τοῦ συνεστρατευκότος Ἀλεξάνδρῳ (α).

Πρὸς τὸ ἀνατολικονότιον τῶν Κυσιρλίων εἰς τὰς πρὸς τὸ μέρος τῆς Ἀγηᾶς εὐφόρου θεσσαλικὰς πεδιάδας εἶναι καὶ ἄλλα χωρία τουρκικά, ἅτινα πρὸς τοῖς ἀπὸ τῆς χώρας πολυειδέσι καὶ πλουσίοις καρποῖς ἔχουσι καὶ ποίμνια προβάτων, καὶ ἀγέλας βοῶν, καὶ ἄλλα διάφορα ζῶα. Κατωτέρω ἐντεῦθεν πρὸς μεσημβρίαν εἶναι χωρίον ἑλληνικὸν Πέτρα ὀνομαζόμενον, τὸ ὁποῖον πρὸς τοῖς ἄλλοις παράγει ἐρεβίνθια καὶ φακᾶς ἀξιολόγους. Πρὸς δυσμὰς τοῦ χωρίου τούτου εἶναι ἡ λίμνη Νεσσωνὶς (Καρὰ τσαΐρη.) ἠμελημένη, τέναγος ἄβατον, εἰς γεωργίαν καὶ ἰχθυοτροφίαν ἄχρηστος, περὶ ἧς εἰς τὸν οἰκεῖον τόπον εἰρήκαμεν τὰ δέοντα.

Πρὸς τὸ δυτικονότιον τῆς Νεσσωνίδος εἶναι πολλὰ χωρία μικρὰ καὶ μεγάλα οἰκούμενα μὲν ὑπὸ χριστιανῶν, ὄντα δὲ ζευγηλατεῖα τῶν Λαρισσαίων Μπέηδων.

Δύο ὥρας κάτωθεν τῆς Νεσσωνίδος πρὸς νότον ἄρχεται ἡ λίμνη Βοιβηῒς (Κάρλας.) περὶ ἧς ἐν τῷ οἰκίῳ τόπῳ εἰρήκαμεν τὰ δέοντα, ἐκτεινομένη κατὰ μῆκος πρὸς νότον εἰς τὰς ὑπωρείας παραφυάδος τινὸς τοῦ Πηλίου ὄρους, πρὸς δυσμὰς τῆς ὁποίας εἶναι πολλὰ χωρία ζευγηλατεῖα (τσιφτιλίκια) τῶν Λαρισσαίων, καὶ πρὸς ἀνατο-

---

(α) Στράβ. 530.

λὰς εἶναι τὰ Κανάλια, κωμόπολις χριστιανικὴ ἀξιόλογος, ἔχουσα περὶ τὰς 300 οἰκίας ὅλας χριστιανικάς. Οἱ κάτοικοι ταύτης εἶναι ὑποτελεῖς ὅπου καὶ ἡ λίμνη, ἔχουσιν ὅμως ὑποστατικὰ ἴδια ἱκανὰ καὶ προσόδους γεννήματα παντὸς εἴδους καὶ μετάξια. Περὶ τὰ ¾ τῆς ὥρας μακρὰν τῶν Κανναλίων πρὸς τὸ ἀνατολικονότιον αὐτῶν ἐπὶ τῶν ὄχθῶν τῆς Βοιβηΐδος ἐπὶ τὴν ὁδὸν τὴν ἄγουσαν εἰς τὴν Κάρπουρναν αἶναι τὰ ἐρείπεια τῆς πόλεως Βοίβης (α) ἐξ ἧς ὠνομάσθη καὶ ἡ λίμνη.

Οὐ πόῤῥω τῆς Βοίβης πλησίον δὲ τῆς Κατούρνης εἶναι τὰ ἐρείπια τῶν Γλαφυρῶν (β) πρὸς τῷ μεγαλητέρῳ τόξῳ τῆς ὄχθης τῆς λίμνης.

Βελεστῖνος, αἱ πάλαι Φεραὶ (γ), καθέδρα ποτὲ τοῦ Ἀδμήτου καὶ μετὰ ταῦτα Ἰάσονος τοῦ τυράννου, καὶ πατρὶς τοῦ πρωτομάρτυρος τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως Ῥήγα τοῦ Φεραίου, πάλαι μὲν πόλις ὀναμαστὴ, νῦν δὲ μόλις ἔχουσα τριακοσίας οἰκίας. Κεῖται πρὸς νότον τῆς Βοιβηΐδος λίμνης, ἀπέχουσα τέσσαρας ὥρας τοῦ φρουρίου τοῦ Βώλου πρὸς δυσμὰς, καὶ ἐννέα τῆς Λαρίσσης πρὸς τὸ ἀνατολικονότιον. Κατοικεῖται ὑπὸ Τούρκων καὶ ὀλίγων Χριστιανῶν ξένων. Προϊόντα αὐτῆς γεννήματα παντοῖα μάλιστα σῖτος ἄφθονος καὶ ἐξαίρετος καὶ κηπικὰ ἀξιόλογα, μετάξιον ἱκανὸν, ὄσπρια διάφορα. Τρέφει ἡ χώρα καὶ ζῶα πολλὰ ὡς πρόβατα καὶ βόας.

(α) Ὁμήρ. Ἰλ. Β. 712. Στράβ. 436, 438, 530. Σκύλακος περίπλους 51.

(β) Ὁμήρ. Ἰλ. Β, 712. Στέφ. Βυζάντ. ἐν λέξει Γλαφυραί.

(γ) Ὁμήρ. Ἰλ. 711, Σκύλακος περίπλους ἐν Θεσσαλίᾳ, Στράβ. 436, 430, 443, 503, 530.

Σώζονται περὶ αὐτὴν πολλὰ λείψανα τῆς ἀρχαίας λαμπρότητος, καὶ Ὑπέρεια κρήνη (α), τανῦν κεφαλόβρυσον. Θεωρεῖται καὶ σήμερον ὡς πρωτεύουσα τῶν ἐν τῇ περιοχῇ αὐτῆς χωρίων, κριτήριον ἴδιον μὲν, ὑποτελὲς δὲ εἰς τὸν τῆς Λαρίσσης Μουλᾶν ἔχουσα. Καθεκάστην Παρασκευὴν τῆς ἑβδομάδος συνάγεται ἐμπορικὴ πανήγυρις (παζάρ), εἰς τὴν ὁποίαν συνέρχονται ἀπὸ τὰ λοιπὰ μέρη τῆς Θεσσαλίας χάριν ἐμπορίας.

Πρὸς τὸ δυτικοβόρειον τῶν Φερῶν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, τῆς ἀγούσης εἰς Λάρισσαν εἶναι τὸ Ῥυζόμυλον, χωρίον μὲ περίπου 100 οἰκίας, ὑπὸ χριστιανῶν μὲν οἰκούμενον, ὄν δὲ ζευγηλατεῖον τῶν Λαρισσαίων Ἀγάδων· οἱ δὲ χριστιανοὶ κάτοικοί εἰσι κολλῆγαι αὐτῶν. Προϊόντα δὲ αὐτοῦ γεννήματα παντὸς εἴδους, βαμβάκια, ὑδροπέπονες (καρπούζια) πέπονες καὶ λοιπὰ ἀξιόλογα κηπικά. Ἔχουσί τινες κολλῆγαι καὶ ἀμπέλους, ὧν τοὺς καρποὺς νέμονται αὐτοὶ, χωρὶς νὰ μετέχωσιν οἱ κύριοι τοῦ χωρίου. Ὠνομάσθη δὲ Ῥυζόμυλον· διότι ἦτό ποτε αὐτοῦ μύλος ὀρυζίου, ὅτε ἐκαλλιεργεῖτο καλλίτερα ἡ Θεσσαλία. Ἔχουσι δὲ οἱ χριστιανοὶ καὶ ζῶα ἴδια.

Προάγοντες ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης πρὸς τὴν Λάρισσαν ἀπαντῶμεν τὸ Γκιρλὶ χωρίον ἕτερον, ζευγηλατεῖον καὶ τοῦτο τουρκικὸν, οἰκούμενον ὑπὸ χριστιανῶν, ὡς τὸ Ῥυζόμυλον, ἔχον περὶ τὰς 200 οἰκίας. Προϊόντα, γεννήματα παντὸς εἴδους, βαμβάκια καὶ τὰ τούτοις παραπλήσια. Εἰς τὰ πέριξ τοῦ χωρίου τούτου ἔκειτο τὸ πάλαι Ἀρμένιον (β) ἐξ οὗ κατάγεται ὁ Ἄρμενος ὁ συ-

(α) Ὁμήρ. Ἰλ. 734. Στράβ. 431. 439.
(β) Στράβ. 503 καὶ 530.

στρατεύσας τῷ Ἰάσονι ἐπὶ τοὺς Κόλχους, παρ' οὗ ἔλαβε καὶ τὸ ὄνομα ἡ ἐν Ἀσίᾳ Ἀρμενία. «Ταύτης τοι γενεᾶς καὶ πατρίδος εὐχόμεθ' εἶναι!» Ἔτι μεσσογειότερα εἶναι καὶ ἄλλα πολλὰ χωρία, ζευγηλατεῖα ὅλα τουρκικά, οἰκούμενα ὑπὸ χριστιανῶν, ὡς τὰ προειρημένα δύο, ἔχοντα ἀφθονώτερα τὰ αὐτὰ προϊόντα.—Πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Βελιστίτου κεῖται ὁ Ἅγιος Γεώργιος, ὁ Βελεστινιώτης, χώρα χριστιανικὴ μὲ 200 οἰκίας, μεταξὺ λόφων τερπνῶν κειμένη, ἐν τῷ στενῷ τῷ μεταξὺ τοῦ Πηλίου ὄρους πρὸς βορρᾶν, καὶ τῆς Ὄθρυος πρὸς νότον, δι' οὗ ἡ πρὸς Λάρισσαν καὶ τὴν λοιπὴν Θεσσαλίαν, καὶ τὴν Ἤπειρον δίοδος τῶν Μαγνήτων. Ἀπέχουσα μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν τοῦ Βελεστίνου πρὸς ἀνατολάς, καὶ μίαν καὶ ἡμίσειαν ἀπὸ τὸ Φρούριον τοῦ Βώλου πρὸς δυσμάς. Προϊόντα αὐτοῦ μέλι θαυμάσιον, βούτυρον καὶ τυρίον ἐξαίρετα καὶ ὀλίγα γεννήματα. Τρέφει καὶ ζῶα ἱκανά.

Ἁρμυρός, κωμόπολις τουρκικὴ εἰς τὴν δυτικὴν παραλίαν τοῦ Παγασαϊκοῦ κόλπου, ἀπέχουσα τοῦ παραλίου ἡμίσειαν ὥραν, κειμένη ἐν τῷ τερπνοτάτῳ καὶ παμφόρῳ Κροκίῳ πεδίῳ (α), ἔχουσα περὶ τὰς 300 οἰκίας. Κατοικεῖται ὑπὸ τούρκων καὶ ὀλίγων χριστιανῶν, καλλιεργούντων τὰ κτήματα τῶν Τούρκων. Προϊόντα αὐτῆς γεννήματα παντὸς εἴδους, βαμβάκια, καὶ ὁ περίφημος καπνός, ὁ λεγόμενος ἁρμυριώτικος, ὁ ζητούμενος πανταχόθεν. Τρέφει ὁ τόπος καὶ ζῶα πολλά. Ἀπέχει τοῦ Φρουρίου τοῦ Βώλου δύο καὶ ἡμίσειαν ὥρας πρὸς τὸ δυτικονότιον. Παραρρέει αὐτῆς ὁ Ἄμφυσσος (β) ποταμὸς τανῦν Ξη-

---

(α) Ὁ αὐτὸς 433 καὶ 435.
(β) Αὐτόθι.

ριᾶς ὀνομαζόμενος. Θεωρεῖται καὶ αὕτη ὡς πρωτεύουσα τῶν πέριξ αὐτῆς 20 χωρίων.

Πλάτανος, χώρα χριστιανικὴ πρὸς τὸ δυτικονότιον τοῦ Ἁρμυροῦ μὲ 150 οἰκίας χριστιανικὰς πρὸ τοῦ κινήματος τοῦ 1854. Νῦν δὲ μόλις ἔχει πεντήκοντα. Προϊόντα τὰ αὐτὰ τῷ Ἁρμυρῷ.

Κωφοὶ, χώρα χριστιανικὴ ἔχουσα 150 οἰκίας. Προϊόντα καπνοὶ, ποίμνια προβάτων καὶ αἰπόλια αἰγῶν. Κεῖται πρὸς τὸ ἀνατολικονότιον τοῦ Πλατάνου καὶ τοὺς πρόποδας τῆς Ὄρθρυος.

Γούρα, χώρα χριστιανικὴ ἐπὶ τῆς νοτιοδυτικῆς πλευρᾶς τῆς Ὄρθρυος μὲ 200 οἰκίας, οἱ κάτοικοι ζῶσιν ἀπὸ προϊόντα τοῦ τόπου, περισσότερον ὅμως ἀπὸ ὑφάσματα μάλινα, οἷον τσέργας, καρπέτας, ἐνδρομίδας, γυάμπολας (α), κελίμια καὶ τὰ τούτων παραπλήσια, τὰ ὁποῖα ἐμπορεύονται καθ' ἅπασαν τὴν Θεσσαλίαν, καὶ εἰς ἄλλα μέρη ἐκτὸς τῆς Ἐπικρατείας, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ὠφελοῦνται σημαντικά.

Περὶ τὰ μέρη ταῦτα, τὰ ὁποῖα ἀνήκουσι μᾶλλον εἰς τὴν Φθιώτιδα εἶναι καὶ ἓν μοναστήριον Παναγία Ξενιὰ καλούμενον, εἰς τὸ ὁποῖον εὑρίσκεται μία παλαιὰ θαυματουργὸς εἰκὼν τῆς Θεοτόκου, τὴν ὁποίαν σέβονται καὶ τιμῶσι καθ' ὑπερβολὴν ὅλοι οἱ ἐν Θεσσαλίᾳ Χριστιανοὶ, καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ Τοῦρκοι εἰσέρχονται εἰς τὴν μονὴν μετὰ μεγίστης εὐλαβείας· διότι πατῶσιν ἐπὶ ἱεροῦ ἐδά-

---

(α) Ἴσως τὸ τοιοῦτο σκέπασμα κατεσκευάζετο εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους εἰς τὴν πόλιν Ὑάμπολιν τῆς Φωκίδος. Ὁμήρ. Ἰλ. Β. 521 Ἡρόδ. 8:28. Στράβ. 401, 316 καὶ 424.

φους. τὸ ὁποῖον ἔχει καὶ κτήματα πολλὰ, ἀλλὰ τὰ μὲν κτήματα περιελήφθησαν ἐντὸς τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος, ἡ δὲ μονὴ ἔμεινεν εἰς τὸ Ὀθωμανικὸν κράτος.

Ἀρχόμενοι ἀπὸ τὸν Ἄμφρυσσον ποταμὸν, ὅστις ῥέει διὰ τοῦ Ἁρμυροῦ, καὶ προχωροῦντες παραλίως μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Πύῤῥας, τανῦν Ἀγκίστρι, ἀπαντῶμεν κατ' ἀρχὰς τὸν ποταμὸν Κουράλιον (α), πρὸς τὰς πηγὰς τούτου ἀναβαίνοντες πλησίον τῶν ὑπωρειῶν τῆς Ὄθρυος εὑρίσκομεν τὰ ἐρείπια τῆς Ἴτωνος, ὅπου ὑπῆρχε καὶ ναὸς τῆς Ἰτωνίας Ἀθηνᾶς Ὅμ. Ἰλ. 696. Στράβ. 433 καὶ 435· εἶτα τὰ ἐρείπια τῶν Θηβῶν (β) ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης ἑνὸς χειμάῤῥου, ἔπειτα τὰ τῆς Πυράσσου (γ), ὅπου ὑπῆρχε καὶ ναὸς τῆς Δήμητρος, ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης ἑτέρου χειμάῤῥου. Εἰς τὰς ἐκβολὰς αὐτοῦ πλησίον τῆς ξηρᾶς, εἶναι δύο νησίδια καὶ τὸ μὲν μεγαλήτερον ὀνομάζεται Δευκαλίων (δ), τὸ δὲ μικρότερον Πύῤῥα. Κάμπτοντες τὸ ἀκρωτήριον τῆς Πύῤῥας, εἰς τὸ μέσον τῆς μηνοειδοῦς παραλίας εἶναι τὰ ἐρείπια τῶν Ἀμφανῶν (ε). Μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν Παγασῶν, περὶ ὧν εἴπομεν εἰς τὴν περιγραφὴν τῆς Δημητριάδος τὰ δέοντα, εἶναι ἁλικὴ παράγουσα ἅλας ἐξαίρετον καὶ δίδουσα σημαντικὸν μίσθωμα εἰς τὴν Τουρκικὴν Κυβέρνησιν, μᾶλλον δὲ εἰς τοὺς μισθωτούς. Οὐ μακρὰν τῆς ἁλικῆς ἐπὶ τῆς παραλίας πρὸς τὸ φρούριον τοῦ

(α) Αὐτόθι 438.
(β) Πολυβ. ε, 100 Στράβ. 431, 433 καὶ 435.
(γ) Ὁμήρ. Ἰλ. 695. Στρ. 435.
(δ) Στράβ. 435.
(ε) Εὐρ. Ἡρ. Μαιν. 389. Στέφαν. Βυζάντιος.

Γώλου ἐπὶ μικροῦ ἀκρωτηρίου, τοῦ σχηματίζοντος τὸν εἴσπλον τοῦ Παγασαϊκοῦ λιμένος εἶναι τὸ ὑγιονομεῖον καὶ τὸ λοιμοκαθαρτήριον. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς Πελασγιώτιδος.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΙΩΤΙΔΟΣ.

Ἡ Θεσσαλιῶτις, ἥτις πάλαι ποτὲ ἦν ἡ ἰδίως Θεσσαλία, εἶναι εἰς τὸ δυτικομεσημβρινὸν τῆς νῦν Θεσσαλίας, καὶ εἰς τὸ βορειοδυτικὸν τῆς Φθιώτιδος, τῆς παραχωρηθείσης ἤδη εἰς τὸ Βασίλειον τῆς Ἑλλάδος. Αὕτη ἡ ἐπαρχία ἐκατοικεῖτο τὸ πάλαι ὑπὸ τοῦ εὐγενεστάτου ἑλληνικοῦ γένους τῶν Αἰνιάνων (α). Πρωτεύουσα δὲ πόλις αὐτῆς ἦτο τὰ Ὕπατα (β), τὰ ὁποῖα μετὰ ταῦτα ὠνομάσθησαν Νέαι Πάτραι πρὸς διάκρισιν τῶν Παλαιῶν Πατρῶν τῶν ἐν Πελοποννήσῳ, καὶ ἐσχάτως Πατραντσίκι, καὶ ἐτιμᾶτο μὲ θρόνον Ἀρχιεπισκόπου, τὰ ὁποῖα ἤδη συμπεριελήφθησαν μετά τινων ἄλλων εἰς τὸ Βασίλειον τῆς Ἑλλάδος, καὶ ὠνομάσθησαν Ὑπάτη. Μένουσι δὲ εἰς τὴν Ὀθωμανικὴν Θεσσαλιώτιδα.

Τὰ Φέρσαλα, ἡ πάλαι Φάρσαλος (γ), πλησίον αὐτῶν ῥέει ὁ Ἐνιπεὺς ποταμὸς, πόλις μεσόγειος, μικρὰ μὲν, περίφημος δὲ εἰς τὴν ἱστορίαν, καὶ ὀνομαστὴ διὰ τὴν περιβόητον μάχην, ἥτις ἔγεινεν εἰς αὐτὴν τὸ 48 ἔτος π. χ.

(α) Ὁμήρ. Ἰλ. 749. Θουκ. έ, 51 Στράβ. 61, 442, 508 καὶ 531.

(β) Πολύβ., Λουκ. Λούκιος ἢ ὄνος, Στέφανος Βυζάντιος.

(γ) Θουκ. ά, 111. Στράβ. 356, 431, 434 καὶ 447.

Μεταξὺ τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος καὶ τοῦ Πομπηΐου (α). Οὐ μακρὰν τῶν σημερινῶν Φερσάλων εἶναι τὰ ἐρείπια τῶν παλαιῶν Φερσάλων, καλούμενα ὑπὸ τοῦ πλήθους Παλιὰ Φέρσαλα. Τὰ Φέρσαλα εἶναι καὶ τὴν σήμερον ὀνομαστὰ διὰ τὴν κατ' ἔτος συναγομένην ἐμπορικὴν πανήγυριν, ἀρχίζουσαν τὴν 15 Αὐγούστου, καὶ διαρκοῦσαν δέκα περίπου ἡμέρας. Εἰς τὴν περιοχὴν τῆς πόλεως ταύτης ἀνήκουσι 73, περίπου χωρία κατοικούμενα ὑπὸ 13,000. Ἑλλήνων καὶ Ἀλβανῶν. Ἡ πόλις ἔχει 4,000 κατοίκους καὶ πολλοὺς χριστιανικοὺς ναούς. Εἰς τὴν περιοχὴν ταύτην εἶναι καὶ ἡ λίμνη ἡ λεγομένη Δαουκλῆ, ἡ πάλαι Ξυνιάς. Ἐντὸς τῆς λίμνης ταύτης ὑπάρχει μικρὰ νῆσος, ἐπὶ τῆς ὁποίας κατέφυγον οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου Δαουκλῆ εἰς τὸν καιρὸν τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 ἔτους, καὶ διέμενον αὐτοῦ μέχρι τοῦ 1838, κτίσαντες μικρὰς οἰκίας, ἀποφεύγοντες τὰς καταπιέσεις καὶ κακώσεις τῶν τουρκικῶν στρατευμάτων, καὶ τὰς διαρπαγὰς τῶν ληστῶν μετέπειτα· ἔχοντες τὰς οἰκογενείας των ἐπὶ τῆς νήσου ἐξήρχοντο ἐπὶ μονοξύλων τὴν ἡμέραν, ὅτε δὲν ὑπόπτευον κίνδυνόν τινα καὶ ἐγεώργουν τοὺς ἀγροὺς των. Ἡ λέξις Δαουκλῆ ἢ Ταουκλῆ εἶναι τουρκική, καὶ σημαίνει κατὰ γράμμα μεταφραζομένη ὈΡΝΙΘΩΔΗΣ δηλ. λίμνη, ἥτις τρέφει, ἢ παράγει Ὄρνιθας· διότι ἐν τῇ ἐκ καλάμων ὕλῃ τρέφονται πλῆθος ὀρνέων, ἅπερ οἱ ἐγχώριοι ἐκ τοῦ μελανοῦ χρώματος καλοῦσι μαυρόκοττας, τὰς ὁποίας οἱ κάτοικοι τρώγουσι, δὲν ἔχουσιν ὅμως γλυκεῖαν γεῦσιν. Πρὸς τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τῆς λίμνης εἶναι

(α) Πλουτάρχ. Γ. Ἰουλίου Καίσαρος μβ'. μέ.

τὰ ἐρείπια τῆς πάλαι Ξυνίας (6), καὶ ἐπὶ τῶν ἐρειπίων αὐτῆς εἶναι κτισμένον τὸ χωρίον Δαουκλῆ. Ἡ γῆ εἶναι σχεδὸν ὅλη εὐφορωτάτη εἰς παντὸς εἴδους γεννήματα, εἰς ὄσπρια ἐξαίρετα, μάλιστα ἐρεβίνθια, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ψήνουσιν οἱ ἐγχώριοι τρωγάλια (στραγάλια) καὶ τὰ μεταφέρουσι χάριν πωλήσεως εἰς ὅλην τὴν Θεσσαλίαν. Τρέφει ὁ τόπος ζῶα πολλὰ καὶ διάφορα, οἷον ποίμνια, αἰπόλια, βόας, ἵππους, ἡμιόνους καὶ ὄνους, ἐκ τῶν ὁποίων γίνεται ἐμπόριον σημαντικώτατον πάντοτε μὲν, μάλιστα δὲ εἰς τὴν κατὰ τὸν Αὔγουστον συναγομένην ἐν Φερσάλοις ἐμπορικὴν Πανήγυριν· ἐκτὸς τῆς κατὰ τρίτην ἡμέρας τῆς ἑβδομάδος συναγομένης ἐμπορικῆς πανηγύρεως.

ΠΕΡΙ ΕΣΤΙΑΙΩΤΙΔΟΣ.

Ἡ Ἑστιαιῶτις ἐπαρχία καὶ αὕτη τῆς Θεσσαλίας, εἶναι χώρα πεδινὴ, κειμένη πρὸς τὸ βόρειον τῶν προσεχῶς εἰρημένων καὶ εἰς τὸ δυτικὸν τῆς Πελασγιώτιδος, ἐκτεινομένη μέχρι τοῦ Πίνδου ὄρους καὶ τῶν πηγῶν τοῦ Πηνειοῦ, ἔχουσα πρὸς δυσμὰς τὴν Ἤπειρον. Ἡ γῆ της εἶναι εὐφορωτάτη εἰς πᾶν εἶδος καρπῶν, πλουσία εἰς βοσκὰς παντοίων ζώων, καὶ μάλιστα προβάτων καὶ βοῶν. Ἀπὸ τὸ βορειοδυτικὸν καὶ νοτιοδυτικὸν περικυκλοῦται ὑπὸ ὀρέων, ἐκ τῶν ὁποίων πηγάζουσι πολλοὶ ποταμοὶ, μεγάλοι καὶ μικροί. Τούτων ἄλλοι μὲν εἰσβάλλουσιν εἰς τὸν Πηνειὸν, ἄλλοι δὲ εἰς τὸν Μαλιακὸν κόλπον, ὡς ὁ

---

(6) Ἀπολ. Ῥοδ. Α. 68.

Σπερχειός, καὶ ἄλλοι εἰς τὸ Ἰόνιον Πέλαγος, ὡς ὁ Ἀχελῶος καὶ ἄλλοι. Τῆς Ἑστιαιώτιδος πόλεις πάλαι μὲν ἦσαν πολλαὶ καὶ ἐπίσημοι, νῦν δὲ τὰ

Τρίκκαλα, ἡ πάλαι Τρίκκη (α). πόλις μεσόγειος ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Πηνειοῦ, εἰς πεδιάδα βαθύγειον καὶ ἐκτεταμένην, καθέδρα τοῦ Σατράπου τῆς Θεσσαλίας, τοῦ ὁποίου ὁ διορισμὸς περιέχει τὸ ὄνομα τῆς πόλεως ταύτης· ἀλλ' ἐπὶ τὸ τουρκικώτερον, Τράαλα Βαλεσῆς, τιμωμένη μὲ θρόνον ἐπισκόπου, ὑποτελοῦς εἰς τὸν τῆς Λαρίσσης μητροπολίτην, κατοικεῖται ὑπὸ Τούρκων, Χριστιανῶν καὶ Ἑβραίων. Ἔχει 10 χριστιανικοὺς ναοὺς, 7 ὀθωμανικοὺς, καὶ μίαν συναγωγὴν τῶν Ἑβραίων, καὶ μίαν παλαιὰν ἀκρόπολιν. Ἡ πόλις ἔχει ἀγορὰν ὡραίαν σκιαζομένην ὑπὸ εὐμεγέθων πλατάνων· ὁ ἐπίσκοπος ἐπισκοπὴν ἀξιόλογον, ἐν ᾗ καὶ σχολεῖον Ἑλληνικὸν καὶ ἀλληλοδιδακτικὸν, τὰ ὁποῖα ἐκτίσθησαν ὑπὸ τῶν κατοίκων προτροπῇ τοῦ τῆς Λαρίσσης Μητροπολίτου Μελετίου τοῦ ἐκ Σύφνου, (ὅς ἐν καιροῖς δεινοῖς ὑπερασπίσθη τὸ ποίμνιον αὐτοῦ· διότι, ἐνῷ ἡ ἐκκλησία τῆς μητροπόλεως ἦτο πλήρης πολεμοφοδίων πρὸς περιφρόνησιν τοῦ Χριστιανισμοῦ, οὗτος ἐνήργησεν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐκενώθη ἐναντίον τῆς ἐπιμονῆς τῶν ἐπιτοπίων πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν ἀρχῶν), καὶ βιβλιοθήκην μετρίαν, ἀφιέρωμα ἑνὸς τῶν προκατόχων ἀρχιερέων. Οἱ κάτοικοι, μάλιστα οἱ Χριστιανοὶ, οἵτινες εἶναι καὶ κτηματίαι, πρὸς τοὺς ἀπὸ τὴν γῆν πλουσίους καρποὺς ἀσκοῦνται τέχνας,

---

(α) Ὅμηρ. Ἰλ. Β, 729. Στράβ. 327, 360, 374, 437, 438, 448 καὶ 647.

καὶ ἐμπόριον μετέρχονται μὲ τὰ προϊόντα τοῦ τόπου. Οἱ Ὀθωμανοὶ μεγάλοι καὶ μικροὶ εἶναι ἄνθρωποι πρᾶοι, φιλέλληνες, μᾶλλον δὲ φιλάνθρωποι καὶ ἀνεξίθρησκοι, καὶ μάλιστα οἱ αὐτόχθονες. Ἀπέχουσι τὰ Τρίκκαλα τῆς Λαρίσσης 12 ὥρας περίπου πρὸς δυσμάς. Ἔχει κατοίκους 12,000.

Πρὸς τὸ δυτικονότιον τῶν Τρικκάλων εἶναι πολλὰ χωρία χριστιανικά.

Σουφάδες, κωμόπολις χριστιανικὴ μὲ τριακοσίας οἰκίας. Προϊόντα αὐτῆς γεννήματα παντὸς εἴδους, βαμβάκιον, σησάμιον· κηπικὰ ὑδροπέπονες. πέπονες, πράσα, κρόμμυα, σκόρδα καὶ τὰ τοιαῦτα εἰς μεγάλην δαψίλειαν.

Παλαμᾶς, κωμόπολις χριστιανικὴ μὲ ἑξακοσίας οἰκίας καὶ προϊόντα ὅσα ἔχουσι καὶ οἱ Σουφάδες.

Τσιγότον μικρόν, χωρίον χριστιανικὸν μὲ 100 οἰκίας, καὶ προϊόντα, ὅσα ἔχει ὁ Παλαμᾶς.

Τσιγότον μεγάλον, χωρίον μὲ 120 οἰκίας, παράγει προϊόντα ὅσα καὶ οἷα ὁ Παλαμᾶς, καὶ μάλιστα ἀραβόσιτον ἄφθονον.

Εἶναι καὶ ἄλλα πολλὰ χωρία εἰς τὰ ὁποῖα κατοικοῦσιν Ὀθωμανοὶ ὀλίγοι, Ἕλληνες καὶ Βλάχοι πολλοί. ὅλοι φιλοπονώτατοι, οἵτινες πρὸς τοῖς ἀγαθῆς γῆς ἀφθόνοις καρποῖς ἀσχολοῦνται καὶ εἰς ἐμπόριον μὲ τὰ προϊόντα τῆς γῆς. Τρέφει ὁ τόπος ζῶα πολλά, ὡς ποίμνια. βόας, ἵππους, ἡμιόνους καὶ αἰπόλια εἰς τοὺς ὀρεινοτέρους τόπους. Εἰς ἓν μέρος Τομπέκι καλούμενον γίνεται καὶ ὀρύζιον ἐξαίρετον. Πρὸς τὸ νοτιοδυτικὸν 4 ½ ὥρας τῶν Φερσάλων εἶναι ἡ πόλις Θαυμάκη. ἄλλως τανῦν Θαυμακὸς ἢ Δομοκὸς λεγομένη. ἐφ' ἑνὸς ὑψώματος τερπνῶς ᾠκοδομημένη, ἀπέχουσα 3 περίπου ὡρῶν διάστημα τῶν

συνόρων τοῦ Ἑλληνικοῦ βασιλείου, μὲ θρόνον ἐπισκόπη ὑπὸ τὸν τῆς Λαρίσσης Μητροπολίτην ὑποκειμένου, ἓν ἀρχαῖον φρούριον καὶ 250 περίπου οἰκίας, μεταξὺ τῶν ὁποίων καί τινας ὀθωμανικάς. Περὶ τὸ Δομοκὸν εἰσὶν ἔτι 7 χωρία οἰκούμενα ὑπὸ Ἑλλήνων.

Σταγοὶ, οἱ πάλαι μὲν Γόμφοι (α) καλούμενον, νῦν δὲ Καλαμπάκα, κώμη χριστιανικὴ μὲ διακοσίας πεντήκοντα περίπου οἰκίας, τρεῖς ὥρας τῶν Τρικκάλων ἀπέχουσα, μὲ θρόνον ἐπισκόπου ὑπὸ τὸν τῆς Λαρίσσης Μητροπολίτην ὑποκειμένου. Πλησίον εἰς τὰ ὅρια τῆς Ἠπείρου εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Πίνδου, ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Πηνειοῦ, μὲ ἐκκλησίαν ἀρχαίαν, ἥτις ἔχει ἱερὸν ἄμβωνα ἐν τῷ μέσῳ τῶν χορῶν, ὑψηλότερον τοῦ λοιποῦ ἐδάφους περίπου ἕνα πῆχυν, μὲ κλίμακας, μίαν πρὸς τὸ ἱερὸν βῆμα καὶ ἑτέραν πρὸς τὸ ἐναντίον μέρος, κατὰ τὴν παλαιὰν συνήθειαν τῆς ἐκκλησίας. Ἔχει ὕδατα πηγαῖα πολλὰ καὶ καλὰ καὶ τὰ πέριξ αὐτῆς εἶναι κατάφυτα ἀπὸ συκαμινέας. Πρόσοδοι δὲ αὐτῆς ἐπικερδέστεραι εἶναι τὸ μετάξιον, γεννήματα παντὸς εἴδους ἄφθονα, βαμβάκια, ἄμπελοι κτλ. Τρέφει ἡ γῆ καὶ ζῶα διάφορα, ποίμνια, βόας, αἰπόλια κτλ.

Πρὸς βορρᾶν δὲ ταύτης εἶναι τὰ περιβόητα καὶ ἀξιοθέατα.

Μετέωρα, μοναστήρια κτισμένα ἐπὶ πετρῶν ἠλιβάτων, αἱ ὁποῖαι ὑψοῦνται εἰς τὰ πλαγινὰ τοῦ τελευτῶντος αὐτόθι ὄρους ὡς πυραμίδες μᾶλλον δὲ ὡς κολῶναι, θέαμα ἐξαίσιον, ἔχουσαι ἐπὶ κορυφῆς τόπον ἰσόπεδον ποία περισσό-

---

(α) Στράβ. 437.

τερον καὶ ποία ὅσον κατέχει ἡ οἰκοδομὴ τοῦ μοναστηρίου, ἥτις μακρόθεν φαίνεται ὡς ἀετοφωλεά. Αὐτὰ ἢ τινὰ ἐξ αὐτῶν ἐκτίσθησαν ἀπὸ τοὺς Βυζαντινοὺς Αὐτοκράτορας· μᾶλλον δὲ ἀπὸ τοὺς λεγομένας Δεσπότας, οἵτινες περιεφέροντο εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἐνεδύθησαν τὸ μοναχικὸν σχῆμα. Αὐτὰ πάλαι μὲν ἦσαν περισσότερα. Νῦν δὲ πέντε ἢ ἓξ σώζονται, τὰ δὲ λοιπὰ εἶσὶν ἐρείπια. Τῶν σωζομένων ἀξιολογώτερον εἶναι τὸ ἰδίως Μετέωρον καλούμενον, ὅπερ ἐκτὸς τῆς οἰκοδομῆς ἔχει πρὸς τὸ δυτικοβόρειον καὶ τόπον κενὸν ἱκανὸν, καὶ μικρὸν κῆπον, εἰς τὸν ὁποῖον εἶναι δύο ἐλαῖαι, μία συκῆ καὶ ἄλλα μικρὰ φυτὰ, ἐκκλησίαν ἀξιόλογον ζωγραφισμένην ὑπὸ ζωγράφου ἀρίστου τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, καὶ ἄλλα παρεκκλήσια εἰς διάφορα μέρη τοῦ μοναστηρίου καὶ βιβλιοθήκην, εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκοντο πολλὰ βιβλία καὶ χειρόγραφα· ἀλλ' οἱ μεταγενέστεροι μοναχοὶ ἀμαθεῖς ὄντες, ἄλλα μὲν ἔκαυσαν εἰς τὸν φοῦρνον, ἄλλα δὲ ἐπώλησαν ἢ ἐχάρισαν εἰς τοὺς κατὰ καιροὺς περιερχομένους περιηγητάς. Εἴθε νὰ ἐπώλουν καὶ νὰ ἐχάριζον καὶ τὰ καυθέντα εἰς τὸν φοῦρνον! Ὕδατα δὲ πρὸς πόσιν καὶ ἄλλην χρῆσιν τῶν μοναχῶν τοῦτο καὶ τὰ λοιπὰ μοναστήρια ἔχουσιν ἄφθονα εἰς δεξαμενὰς, λελατομημένας εἰς γρανίτην λίθον, ἐξ οὗ συνίστανται ὅλαι αἱ πυραμίδες αὗται. Πρὸς ἀνατολὰς τοῦ ἡλίου ἔνθα εἶναι χθαμαλώτερος τοῦ Μετεώρου ὁ ὀβελίσκος, καὶ ὅπου ἔχουσιν οἱ πατέρες τὴν ἐν δικτύῳ ἀνάβασιν τῶν πρὸς χρῆσιν αὐτῶν ἀναγκαίων πραγμάτων, τῶν προσκυνητῶν καὶ περιηγητῶν, ἔχει ἡ πέτρα ὕψος τριάκοντα δύο ὀργυιῶν, πρὸς δὲ τὸ δυτικονότιον διπλάσιον ἴσως δὲ καὶ τριπλάσιον. Τοῦτο δὲ καὶ τὰ λοιπὰ σωζόμενα μοναστήρια εἶχον πρότερον ἱκανὰ καὶ ἀξιόλο-

γα κτήματα εἰς διάφορα μέρη τῆς Θεσσαλίας καὶ ποίμνια προβάτων καὶ αἰπόλια αἰγῶν, τὰ ὁποῖα ὁ περιβόητος τύραννος τῆς Ἠπείρου Ἀλλῆ πασᾶς ἀφήρεσεν ὅλα. Δὲν γνωρίζω, ἂν μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ ἀνθρωπομόρφου τούτου θηρίου, οἱ πατέρες τῶν Μετεώρων καὶ ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐφρόντισαν ν' ἀποδοθῶσι τοὐλάχιστον τὰ ἀκίνητα κτήματα ἢ ἐδημεύθησαν ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως ὡς καὶ ἡ λοιπὴ περιουσία τοῦ Σατράπου, ὅ,τι δὲν ἔγεινε τότε, ἂν δὲν ἔγινεν, ἂς γίνῃ τώρα· διότι ἡ Τουρκικὴ νομοθεσία σέβεται παραπολὺ τὰ ἐκκλησιαστικὰ κτήματα.

Δεύτερον εἶναι τὸ τοῦ ἁγίου Στεφάνου, τὸ ὁποῖον πρὸς τὸ βόρειον μέρος εἶναι πλησίον εἰς πέτραν απόκρημνον, ἀπέχουσα ἑπτὰ ἢ ὀκτὼ ὀργυιὰς τοῦ ὀβελίσκου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου εἶναι κτισμένον τὸ μοναστήριον, καὶ ἀπ' αὐτὴν τὴν πέτραν διὰ ξυλίνης γεφύρας εἰσέρχονται εἰς αὐτὸ καὶ ἐξέρχονται. Τὴν γέφυραν ταύτην ὅλας τὰς νύκτας καὶ ὁσάκις ἄλλοτε θέλουσιν οἱ πατέρες τὴν σηκόνουσιν. Μεταξὺ δὲ τῆς πέτρας καὶ τοῦ ὀβελίσκου ἄφατον βάθος, ὅπερ προξενεῖ φρίκην εἰς τὸν ἀσυνείθιστον. Ἔχει καὶ τοῦτο τὸ μοναστήριον ἐπὶ τοῦ ὀβελίσκου, ἐκτὸς τῆς οἰκοδομῆς καὶ κενὸν τόπον ἱκανόν. Εἰς τοῦτο εὑρίσκεται καὶ ἡ τιμία κάρα τοῦ ἁγίου Χαραλάμπους, ὅστις ἱερεὺς ὢν τῶν Χριστιανῶν ἐν τῇ Μαγνησίᾳ, πόλει πρωτευούσῃ. τῆς κατὰ τὴν Θεσταλίαν ὁμωνύμου ἐπαρχίας ἤθλησεν ἐπὶ τῆς βασιλείας Σεβήρου, ἡγεμονεύοντος τῆς Μαγνησίας Λουκιανοῦ, τῷ 198 ἔτει. Πρότερον εἶχε καὶ τὴν ἁγίαν κάραν τοῦ πρωτομάρτυρος Στεφάνου, ἥτις εἰς μίαν πυρκαϊὰν, συμβᾶσαν εἰς τὸ μοναστήριον συνεπυρπολήθη μετ' ἄλλων πολλῶν κει-

μηλίων καὶ ἔμεινε μόνον τὸ ὄνομα εἰς τὴν μονήν.

Τρίτον τὸ μοναστήριον τοῦ Βαρλαάμ, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀντικρὺ τοῦ ἰδιαιτέρως καλουμένου Μετεώρου, ἓν τέταρτον τῆς ὥρας ἀπέχον αὐτοῦ πρὸς ἀνατολάς, ἐπὶ πέτρας καὶ τοῦτο ὑψηλῆς καὶ πανταχόθεν ἀποκρήμνου, οὐδὲ σπιθαμῆς τόπον κενὸν ἐκτὸς τῆς οἰκοδομῆς ἔχον. Εἰς τοῦτο σώζεται ἀνέπαφος ἡ βιβλιοθήκη· ἐπειδὴ οἱ ἐν αὐτῷ μονάζοντες πατέρες ἦσαν προβλεπτικώτεροι.

Τέταρτον, τὸ τῆς ἁγίας Τριάδος, τὸ ὁποῖον εἶναι ἐπὶ τοῦ ὑψηλοτέρου ὀβελίσκου· τὰ δὲ λοιπὰ οὐδὲν λόγου ἄξια. Εἰς ὅλα ταῦτα ἐκτὸς τοῦ ἁγίου Στεφάνου, ἡ ἀνάβασις τῶν μὲν προσκυνητῶν καὶ περιηγητῶν γίνεται διὰ δυκτίου, πολλάκις καὶ ἐπικίνδυνος. Οἱ πατέρες ἀναβαίνουσι καὶ καταβαίνουσι διὰ σχοινίου κρεμαστῆς κλίμακος γέροντες καὶ νέοι.

Πρὸς τὰς ἀνατολὰς τῶν Μετεώρων καὶ τῆς Καλαμπάκας εἶναι ἡ Σκορδοσλάτινα, χωρίον χριστιανικὸν μὲ τεσσαράκοντα περίπου οἰκίας δύο ὥρας ἀπέχον τῶν Σταγῶν, ἐπί τινος ἀγαθῆς καὶ εὐφόρου πεδιάδος, εἰς τὴν ὑπώρειαν τοῦ βουνοῦ. Εἰς τοῦτο ἔχει ὁ ἐπίσκοπος Τρίκκης οἰκίαν, εἰς τὴν ὁποίαν διημερεύει τὸ καλοκαίριον. Πρόσοδοι δὲ αὐτοῦ τὰ ἀπὸ τῆς γῆς προϊόντα, δημητριακοὶ καρποί, βαμβάκιον καὶ τὰ τοιαῦτα.

Ἔτι ἀνατολικώτερα εἶναι ὁ Ζάρκος, κωμόπολις χριστιανικὴ μὲ τετρακοσίας οἰκίας περίπου εἰς τὴν ὑπώρειαν τοῦ βουνοῦ ἐπὶ τερπνῆς καὶ ὡραίας θέσεως, τέσσαρας ὥρας τῆς Σκορδοσλατίνης ἀπέχουσα. Οἱ κάτοικοι τῆς κωμοπόλεως ταύτης εἶναι σχεδὸν ὅλοι μεγαλόσωμοι καὶ γενναιόφρονες. Τοὺς προεστῶτας ταύτης ὑπελήπτετο καὶ ἐτίμα διὰ τὴν φρόνησίν των καὶ αὐτὸς ὁ τύραννος

τῆς Ἠπείρου Ἀλλῆ Πασσᾶς. Προϊόντα αὐτῆς δημητριακοὶ καρποὶ παντὸς εἴδους, βαμβάκιον, λινάριον σησάμιον καὶ ὀλίγον μετάξιον. Τρέφει ὁ τόπος καὶ ζῶα διάφορα μάλιστα δὲ ποίμνια προβάτων καὶ αἰπόλια αἰγῶν.

Ὀρεινότερον τοῦ Ζάρκου εἶναι καὶ ἄλλα χριστιανικὰ χωρία μικρά, τῶν ὁποίων οἱ κάτοικοι ζῶσιν ἄλλοι μὲν ἀπὸ τὰ προϊόντα τοῦ τόπου, ἄλλοι δὲ ἀπὸ τὴν ποιμαντικήν, ἔχοντες ποίμνια προβάτων καὶ αἰπόλια αἰγῶν, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ζῶσι, πολλοὶ δὲ καὶ πλουτοῦσι. Πρὸς τὸ ἀνατολικοβόρειον τοῦ Ζάρκου καὶ δυτικοβόρειον τῆς Ῥαψάνης εἰς τὰς παραφυάδας τοῦ Ὀλύμπου, εἶναι πολλὰ τουρκικὰ χωρία, τῶν ὁποίων ἡ ἐπικερδεστέρα πρόσοδος εἶναι ἡ κτηνοτροφία, μάλιστα δὲ ἡ τῶν τράγων καὶ αἰγῶν ἐπιμέλεια.

Καὶ περὶ μὲν τῶν μοιρῶν εἰς τὰς ὁποίας διῃρεῖτο πάλαι ἡ Θεσσαλία ταῦτα ἐν ἐπιτομῇ. Ἐν γένει δὲ ἡ χώρα τῆς τουρκικῆς ταύτης Ἐπαρχίας εἶναι ἡ καλλιτέρα, ὡραιοτέρα, εὐφορωτέρα καὶ πλουσιωτέρα ἀπὸ ὅλας τὰς Ἐπαρχίας τὰς ἐν τῇ Εὐρώπῃ τῆς Ὀθωμανικῆς ἐπικρατείας· ἐπειδὴ οὐδεμία ἄλλη παράγει τόσον πολλὰ καὶ τόσον ἐπικερδῆ προϊόντα, ὅσα καὶ οἷα ἡ Θεσσαλία· μετάξια, ἔλαια, δημητριακοὺς καρποὺς ἀξιολόγους παντὸς εἴδους, βαμβάκια, λινάρια, σησάμια, ζῶα διάφορα, μάλιστα δὲ ἵππους ἀρίστους, οἱ ὁποῖοι κατέστενον πάλαι τὸ ἱππικὸν τῶν Θετταλῶν περιβόητον. Ἐργόχειρα καὶ χειροτεχνήματα διάφορα καὶ ἐξαίρετα. Αἱ λίμναι της καὶ οἱ ποταμοί της βρύθουσιν ἰχθύων παντὸς εἴδους, καραβίδων καὶ ἐγχελύων. Τόπος διὰ τὴν θέσιν του ἐπιτηδειότατος εἰς ἐμπόριον, καὶ ἑνὶ λόγῳ παράδεισος ἐπί-

γειος κατοικούμενος ὑπὸ χθονίων ἀγγέλων. Ἀλλ' ἡ τύχη τῆς Θεσσαλίας καθὼς καὶ ὅλου τοῦ κόσμου τοιαύτη εἶναι καὶ ἔσεται διὰ πάντα!!!

ΠΕΡΙ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ.

Ὅλοι σχεδὸν οἱ νεώτεροι γεωγράφοι, καὶ αὐτὸς ὁ Στράβων, θέτουσι τὴν Μαγνησίαν εἰς τὴν Μακεδονίαν, ἀκολουθοῦντες τὴν πολιτικὴν διαίρεσιν τῶν Ῥωμαίων, οἵτινες εἶχον προσκολλήσει τὴν Θετταλικὴν ταύτην χώραν εἰς τὴν Μακεδονίαν. Πρὶν ὅμως ἐκταθῶσιν οἱ βασιλεῖς τῆς Μακεδονίας πρὸς τὰ μεσημβρινὰ μέρη ἐδῶθεν τοῦ Ὀλύμπου, ἡ Μαγνησία ἦτο χωριστὴ ἐπικράτεια.

Τὰ ὅρια δὲ ταύτης τὰ τότε δυσκόλως διορίζονται· ἐπειδὴ, ἄλλοι μὲν τὰ περιορίζουν μέχρι τῶν Τεμπῶν καὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Πηνειοῦ· ἄλλοι δὲ τὰ ἐκτείνουσι περισσότερον, περιλαμβάνοντες εἰς αὐτὴν τὸν Ὄλυμπον, τὴν Ὀλοοσσόνα καὶ ἄλλους τόπους· κοινοτέρα δὲ καὶ πιθανωτέρα εἶναι ἡ γνώμη τῶν πρώτων ἀκολουθούντων τὸν Ὅμηρον λέγοντα.

Μαγνήτων δ' ἦρχε Πρόθοος Τενθριδόνος υἱός,
Οἳ περὶ Πηνειὸν καὶ Πήλιον εἰνοσίφυλλον
Ναίεσκον· . . . . (1)

Κατὰ ταύτην λοιπὸν ἡ Μαγνησία περιορίζεται, πρὸς μὲν δυσμὰς ἀπὸ τὴν Πελασγιώτιδα, πρὸς ἀνατολὰς δὲ ἀπὸ τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον, καὶ πρὸς νότον ἀπὸ τὸ Αἰγαῖον πέλαγος, περιλαμβάνουσα τὴν Ὄσσαν ἅμα καὶ τὸ Πήλιον ἐνταὐτῷ.

---

(1) Ἰλιάδος Β. στ. 756, 757 καὶ 758.

Καθ' αὐτὸ ὅμως Μαγνησία εἶναι τὸ Πήλιον ὄρος· τόπος εἰσέχων εἰς τὴν θάλασσαν μεταξὺ τοῦ Θερμαϊκοῦ καὶ τοῦ Πελασγικοῦ κόλπου, ἀποτελῶν χερσόνησον ἔχουσαν σχῆμα λαιμοῦ καὶ κεφαλὴν πτηνοῦ, κρατοῦντός τι εἰς τὸ ῥάμφος, ἥτις σχηματίζει ἀπὸ τὰ πλειότερα μέρη τὸν Πελασγικὸν κόλπον, τώρα δὲ ὀνομαζόμενον κόλπον τοῦ Γώλου, κατὰ δὲ τοὺς ξένους κόλπον τοῦ Βώλου.

Ἡ χερσόνησος αὕτη εἶναι, ὡς εἴρηται, τὸ Πήλιον ὄρος, τὸ πολυθρύλλητον εἰς τοὺς ποιητάς, ὄχι τόσον ὑψηλόν, οὔτε κορυφούμενον κωνικῶς εἰς ὕψος, ἀλλ' ἐκτεταμένον εἰς μῆκος ὡς κτένιον, αἱ κορυφαὶ τοῦ ὁποίου εἶναι κατάπυκνοι ἀπὸ δάση ὀξυῶν καὶ κέδρων ὄχι τόσων πολλῶν· κατωτέρω δὲ στολίζεται ἀπὸ διάφορα δένδρα· οἷον δρυῶνας, φηγῶνας, (ἀρεῶνας), πλατανῶνας, καστανεῶνας, καὶ ἔτι κατωτέρω κατάφυτον ἀπὸ ἐλαιῶνας, ἀμπελῶνας, συκεῶνας, καὶ ἄλλα κάρπιμα καὶ προσοδοφόρα δένδρα, συκαμινιάς, κερασιάς, δαμασκηνιάς, κοκκυμηλέας, ἀπηδιὰς πολλῶν εἰδῶν, καρυδιάς, ῥοιάς, κυδωνιὰς μηλέας πολλοτάτων εἰδῶν καὶ ἀξιολόγων, καὶ λεπτοκαρυάς, καὶ ἄλλα ἐπωφελῆ φυτά· μὲ ὀλίγας λέξεις εἶναι κατὰ τὸν Ὅμηρον Πήλιον εἰνοσίφυλλον. Εἶναι δὲ κατάρρυτον ἀπὸ ὕδατα διαυγέστατα καὶ ψυχρότατα.

Εἰς αὐτὰ τὰ καρποφόρα καὶ ἐπικερδῆ δάση εἶναι κτισμένα τὰ λεγόμενα Εἰκασιτέσσαρα χωρία τοῦ Γώλου, εἰς τὴν μέσην τοῦ ὄρους, σχηματίζοντα περὶ αὐτὸ μίαν ζώνην· καὶ ὡς ἐκ τῆς χερσονικῆς θέσεως διαιροῦνται εἰς ἀνατολικὰ καὶ δυτικά, τὰ ὁποῖα θέλομεν περιγράψει ὅσον τὸ δυνατὸν ἀκριβέστερον· ἀφοῦ πρῶτον εἴπωμεν ὀλίγα περὶ τῶν ἀρχαίων ἐνδόξων Ἑλληνικῶν πόλεων, τῶν ἐν τῇ κυρίως Μαγνησίᾳ.

Μαγνησία, πόλις άρχαιωτάτη και περίπυστος εἰς τὴν ἱστορίαν, μητρόπολις τῆς ἐπωνύμου Ἐπαρχίας, κειμένη εἰς τὴν ἀνατολικὴν καὶ κυρτὴν πλευρὰν τῆς χερσονήσου, εἰς τόπον ἀνοικτὸν, περιέχοντα καθαρὸν καὶ ὑγιεινὸν ἀέρα, πλησίον τῆς θαλάσσης. Εἰς αὐτὴν λέγουσιν, ὅτι ἀπέθανεν ὁ Δόλοψ, υἱὸς τοῦ Ἑρμοῦ, καὶ ἐτάφη εἰς τὴν παραλίαν. Αὐτὴν πολιορκῶν φίλιππος ὁ Μακεδὼν ἐστερήθη τὸν ἕτερον τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ. Ὁ τόπος ὅπου ἦτο ἡ πόλις αὕτη ἀνήκει νῦν εἰς τὴν κωμόπολιν Ἀργαλαστήν. Ὑπεράνω τῆς πόλεως ταύτης εἶναι τὸ ἀκρωτήριον Σηπιὰς (νῦν κάβος τοῦ ἁγίου Γεωργίου) καὶ πόλις ἐπ' αὐτὸ ὁμώνυμος εἰς τὴν πρὸς τὸ ἀνατολικοβόρειον ἐστραμμένην παραλίαν, περίφημος εἰς τὴν ἱστορίαν ἀπὸ τὰ ναυάγια τοῦ Περσικοῦ στόλου.(α)

Ἡ Θέτις φεύγουσα τὸν μετὰ τοῦ Πηλέως γάμον μετεμορφοῦτο εἰς πολλὰς μεταμορφώσεις· ὅπως μὴ καταληφθῇ ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἀκουσίως ἀχθῇ εἰς γάμον, τελευταῖον μετεμορφώθη εἰς σηπίαν καὶ ἐκ τοῦ συμβεβηκότος τούτου ὠνομάσθη τὸ ἀκρωτήριον Σηπιάς, ἐπειδὴ περὶ αὐτὸ ἔγιναν αἱ μεταμορφώσεις. (β)

Μετ' αὐτὴν ἡ Κασθαναία. (γ), τὸ Ὕψος, ἡ Ῥίσα, ἡ Ὀλιζὼν, (δ) Μελίβοια, (ε)

(α) Ἡρόδ. Ζ. 188. Ἀπολ. Ῥόδ. Α. 582.

(β) Αἰσχύλ. παρὰ Τζέτζ. ἐν Λυκόφρον. 175. Ἰωνιά. Ἀπολλόδ. Γ'. ιβ'. 5. Νατάλ. Η'. β'. Ὀβιδ. Μετ. ΙΑ'. 221. Φαβωρῖν. ἐν Σηπιᾷ.

(γ) Ἡρόδ. ΙΖ'. 188. Στράβ. 443 Στέφαν. Β. ἐν λέξ. Κασθαναία.

(δ) Ἰλιάδ. Β. 717. Στρ. 436.

(ε) Ἰλιάς αὐτόθι. Στράβ. 234, 436, 443.

Δημητριάς (α) πόλις μεγάλη καὶ ὀχυρὰ, ἔχουσα περίφέρειαν τριακοντάκις μείζονα τῆς ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν, κτίσμα Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ (β), ἐπί τινος λόφου πετρώδους καὶ παραθαλασσίου, μίαν ὥραν ἀπέχουσα ἀπὸ τὸ Κάστρον τοῦ Γώλου. Περίφημος ποτὲ καὶ ἀξιόλογος διὰ τὴν τοποθεσίαν καὶ ὀχυρότητά της, καθέδρα τῶν τελευταίων Μακεδόνων βασιλέων, οἵτινες τὴν ὠνόμαζον κλειδίον τῆς Ἑλλάδος. Τώρα δὲ σώζονται τῇδε κἀκεῖσε ἴχνη τοῦ τείχους, ἔχοντος πλάτος μέτρα δύο καὶ 70 ἑκατοστά. Πολλῶν δὲ οἰκιῶν οἱ τοῖχοι ἐξέχουσι τοῦ ἐδάφους περὶ τὰ 0,30 ἑκατοστὰ τοῦ μέτρου. Εἰς τὸ κέντρον τῆς πόλεως διακρίνεται ἡ ἀγορὰ, ἡ λεγομένη ἱερὰ, εἰς ἣν ἦτο τὸ ἀκόλουθον ψήφισμα, ὅπερ ἤδη εὑρίσκεται εἰς τὸ ἀνώφλιον τῆς ἐν Ἀγριᾷ ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Γεωργίου:

. . . .

. . . .

θήση περὶ τούτων διαποσταλῆναι πρ. . . . . .
τοῦ ψηφίσματος τούτου ἀντίγραφον πρὸς τοὺς τῶν Καναίων (γ) Ἄρχοντας καὶ τὴν πόλιν· ἀναγραφῆναι δὲ αὐτὸ καὶ ἐν Δημητριάδι ἐν τῇ ἱερᾷ ἀγορᾷ· τὸ δὲ αὐτὸ γενέσθαι καὶ παρ' ἐκείνοις. Ἔδοξεν [ἔδοξεν] καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ στρατηγοῦντος Κρίτωνος, μηνὸς Ἀφροδισίωνος Ι Κρίτων Κρίτωνος Δημητριάς, ὁ στρατηγὸς, καὶ ὁ Ἡδαγέννης Ἀπολλωνίου, ὁ ἱερεὺς τοῦ Διὸς τοῦ Ἀκραίου, καὶ Κρίτων Παρμενίωνος, Ἱστιαῖος Νίκωνος,

(α) Ὁ αὐτός. 428, 436, 438, 441, 443.
(β) Ὁ αὐτὸς 54, 232, 436.
(γ) Ὁ αὐτὸς 446, 581, 584, 606, 607, 615—617.

Διονυσόδωρος Εὐφραίου, Παυσανίας Ἀντιόχου, φίλισι [.....] Θεσσαλοῦ, Μέανδρος Ἀμ [.....], Πολέμων καὶ Ἀριστοκράτης [.......] Παρμενίων . . .

. . . .

ΚΛΠΟ . . . . . Ῥωμαῖον ἐφ' ἤ ἔχων διατε . . . . σις ἀγαθοῦ παραίτιος γίνεσ . . . . . . ὑπὸ τῆς πόλεως ἀνακηρύτ. . . . . . . λει πρὸς τὴν πόλιν ἡμῶν ἐγ. . . . . . . λεμάρχοις τὸ γινόμενον ἀ . . . . μαρχος εἰς στήλην λιθίνην κ . . . . εἰς τ[οῦτο τ]ὸ ἀνήλωμα δο .

. . . .

Ἄνωθεν τῆς ἱερᾶς ἀγορᾶς εἶναι τὸ ὑδραγωγεῖον, τὸ ἀπὸ τοὺς κατοίκους λαγοῦμι καλούμενον, λελατομημένον ἐν πέτρᾳ σκληρᾷ, ἔχον πλάτος 0,62 τοῦ μέτρου καὶ βάθος μέτρων 2, 11. Εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ πετρώδους τούτου λόφου εἶναι ἡ ἀκρόπολις μικρᾶς ἐκτάσεως, καὶ ἀνωμάλου, εἰς τὸ κέντρον τῆς ὁποίας εἶναι δάπεδον ψηφωτόν. Ἐπὶ τοῦ ὁποίου πολὺ πιθανὸν νὰ ἦτο ναὸς τοῦ Ἀκραίου Διός. Νῦν δὲ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐδάφους εἶναι κτισμένος ἐκ μόνων τῶν λίθων χωρὶς τινὸς κολλητικῆς ὕλης μικρὸς περίβολος, ὀνομαζόμενος ναὸς τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς. Ὄπισθεν αὐτοῦ ὑπάρχει λελατομημένη ἀρκετὰ εὐρύχωρος καὶ βαθεῖα ἐν τῇ πέτρᾳ δεξαμενὴ πλήρης σχεδὸν πετρῶν καὶ χωμάτων. Ἔμπροσθεν δὲ κατὰ τὴν εἴσοδον ὑπάρχουσι δύο φρέατα, λελατομημένα καὶ αὐτὰ ἐν τῇ πέτρᾳ· καὶ τὸ μὲν ἐν δεξιᾷ ἱστάμενον εἶναι πλῆρες πετρῶν, τὸ δὲ ἐν ἀριστερᾷ ἔχει ὕδωρ. Ἐξ αὐτῶν ὁδεύοντες ἐπὶ τῆς κτενοειδοῦς ῥάχεως τοῦ λόφου πρὸς χειμερινὰς δυσμὰς ἀπαντῶμεν ἄλλα τρία φρέατα, καὶ αὐτὰ λελατομημένα ἐν τῇ πέτρᾳ τῆς ῥάχεως, καὶ πλήρη χωμάτων καὶ πετρῶν.

Ἐκ τῆς ἀκροπόλεως ὁδεύοντες πρὸς ἀνατολικοβόρειον περὶ τὰ δεκαπέντε λεπτὰ εὑρίσκομεν ἴχνη καὶ ἄλλου ὑδραγωγείου, ὅπου ὁ περίεργος περιηγητὴς ἐμπορεῖ νὰ εὕρῃ καὶ τὴν πηγὴν τοῦ ὕδατος. Οὐ μακρὰν αὐτοῦ ὁδεύοντες πρὸς τὴν Ἄλλην Μεριὰν, ἢ Βλαχομαχαλᾶν εὑρίσκομε ἴχνη σαρκοφάγων, λελατομημένων καὶ τούτων ἐν τῇ πέτρᾳ. Οἱ λίθοι τῶν τειχῶν τοῦ φρουρίου καὶ τῶν τοιχῶν τῶν οἴκων ἐχρησίμευσαν εἰς τοὺς ἀσβεστοποιούς. Διακρίνονται δὲ καλλῶς οἱ δύο πυλῶνες. Ὁ εἷς εἶναι ἀπὸ τὸ μέρος τῆς Νηλίας (Ἀγριᾶς), καὶ φαίνεται εἰσέτι καλῶς ἡ ἄγουσα εἰς αὐτὴν ὁδὸς καὶ ἡ ἑτέρα ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ἐξ ἧς ἐπορεύοντο εἰς τὰς Ἀφέτας (Κάστρον τοῦ Γώλου), καὶ εἰς τὴν Ἰωλκὸν, (Ἄλλην Μεριάν. Ἡ δὲ παραλία ὁδὸς εἶναι νεωτέρα, ὡς τοῦτο κατάδηλον γίνεται ἀπὸ τὴν λιθόστρωσιν. Αὐτῆς τῆς πόλεως τὸ ὄνομα λαμβάνει καὶ ὁ κατὰ καιρὸν χειροτονούμενος Μητροπολίτης. Ἡ Δημητριὰς ὀνομάζεται τώρα σλαβιστὶ Γορίτσα, (δηλαδὴ μικρὸν ὄρος).

Πρὸς τὸ ἀνατολικονότιον τῆς Δημητριάδος παραλίως ἦσαν αἱ πολίχναι Νηλία (β), (Ἀγριὰ), Ὀμένιον (γ) (Λεχώνια). Ταύτας καὶ τὰς ἀκολούθους περὶ ὧν ἀντιγράφω αὐτολεξεὶ τὸν Στράβωνα, ἀποικίσας ἐπῴκισεν ὁ Δημήτριος τὴν ὁμώνυμον αὐτῷ πόλιν. «Ἔκτισε δὲ ὁ Δημή„τριος ὁ Πολιορκητὴς ἐπώνυμον ἑαυτοῦ τὴν Δημητριά„δα μεταξὺ Νηλίας καὶ Παγασῶν ἐπὶ θαλάττης „τὰς πλησίον πολίχνας εἰς αὐτὴν συνοικίσας, Νηλίαν

(α) Ἡρόδ. Ζ΄. 163. Στρά. 436.
(β) Ὁ αὐτὸς 436.
(γ) Ὁ αὐτὸς 432, 436, 438, 442.

„τε καὶ Παγασάς καὶ Ὀρμένιον, ἔτι δὲ Ῥιζοῦντα,
„Σηπιάδα, Ὀλιζῶνα, Βοίβην, Ἰωλκόν· αἱ δὲ νῦν εἰσὶ
„κῶμαι τῆς Δημητριάδος.» (α)

Εἶναι ἄπορον πῶς ὁ Στράβων συμπεριέλαβε μεταξὺ τῶν ἀποτελεσασῶν πολιχνῶν τὴν ἐποίκισιν τῆς Δημητριάδος καὶ τὰς Παγασάς, τῶν ὁποίων ἡ περιφέρεια τῶν τειχῶν διαρκεῖ πεζῷ βαδίζοντι δύο ὥρας! Ἡ δὲ τῆς ἀκροπόλεως εἶναι τριακοντάκις μεγαλητέρα τῆς τῶν Ἀθηνῶν. Τὸ τεῖχος εἰς διάστημα ἑξήκοντα ἢ ἑβδομήκοντα βημάτων εἶναι ὀχυρωμένον μὲ πύργους τετραγώνους, ἐξ ὧν ἄλλοι μὲν ἔχουσι μῆκος μέτρων δέκα ὀκτὼ καὶ πλάτος δώδεκα, ἄλλοι δὲ ἔχουσι μῆκος μέτρων εἴκοσι πέντε καὶ πλάτος εἴκοσιν. Οἱ λίθοι μὲ τοὺς ὁποίους εἶναι οἱ πύργοι καὶ τὸ τεῖχος κτισμένοι εἶναι μεγαλώτατοι ἐκ μαρμάρου λελατομημένοι ἐκ τοῦ ἐμβαδοῦ τοῦ φρουρίου· καὶ πολλοὶ τούτων ἔχουσι τὸ μέγεθος τῶν ἀνωφλίων τῶν προπυλαίων τοῦ ἐν τῇ ἀκροπόλει τῶν Ἀθηνῶν παρθενῶνος.

Ὅ,τι ἔμεινεν ἀπὸ τὴν πρώτην καταστροφὴν τὸ κατέστρεψαν οἱ Τοῦρκοι, συντρίβοντες τὰ μεγάλα μάρμαρα διὰ νὰ ἦναι μετακομιστὰ καὶ ἔκτισαν τὸ κάστρον τοῦ Βώλου. Ἄλλην καταστροφὴν ἐπέφερον οἱ κτίσαντες κατὰ τὰς ἡμέρας μας τοὺς οἴκους καὶ τὰς ἀποθήκας τῆς Νέας Δημητριάδος καὶ τὸν ἐν αὐτῇ περικαλῆ ναὸν τοῦ ἁγίου Νικολάου.

Κατὰ τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1858 ἐπισκεφθεὶς τὰς γηραιὰς Παγασάς, καὶ ἰδὼν τὴν ὡσημέραι προχωροῦσαν

(α) Στράβ. 436.

ἐξάλειψιν τῶν γηγαντείων τειχῶν αὐτῆς, τὴν ἐπιοῦσαν μετέβην εἰς τὸν Καϊμακάμην, καὶ τὸν παρεκάλεσα νὰ ἐμποδίσῃ τὴν προχωροῦσαν καταστροφήν· οὗτος δὲ μ' ἀπεκρίθη, Ὅτι ζητῶ ψύλλους εἰς τἄχυρα· Ἔμαθον ὅμως, ὅτι μετὰ ταῦτα τὴν ἐμπόδισεν.

Εἶναι γνωστὸν τοῖς ἀρχαιολόγοις, ὅτι αἱ Παγασαὶ ἦσαν ἐπίνειον καὶ ἐμπορεῖον τῶν Φερῶν, καὶ ἴσως ὅλης τῆς Θεσσαλίας, ὡς εἶναι νῦν τὸ Κάστρον· καὶ ὅτι ἤρχοντο εἰς αὐτὴν πολλοὶ ξένοι χάριν ἐμπορίας ἀπὸ πολλὰ μέρη, γίνεται δῆλον ἐκ τῶν ἐπιτυμβίων, ἃ εὑρέθησαν ἐν αὐτῇ. καὶ τὰ ὁποῖα ἐνετοίχισαν εἰς τὴν ἐξωτερικὴν ἐπιφάνειαν τῶν τοίχων τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Νικολάου τῆς Νέας Δημητριάδος οἱ κτίτορες αὐτοῦ. Τηλικούτων οὐσῶν τῶν Παγασῶν, πῶς ὁ Στράβων τὰς συγκαταλέγει μετὰ τῶν λοιπῶν πολιχνῶν; Φαίνεται ὅτι δὲν ἐπεσκέφθη αὐτὰς ἐπιτοπίως, ἀλλ' ἀκοῇ ἔγραψεν.

Ὑπεράνω τῆς Δημητριάδος ἕως ἑπτὰ στάδια ἀπὸ τὴν θάλασσαν ἦτον ἡ Ἰωλκὸς (α), ἧς τὰ ἐρείπια ἐχρησίμευσαν πρὸς κτίσιν τῆς Ἐπισκοπῆς, περὶ τῆς ὁποίας ῥηθήσονται τὰ δέοντα ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ. Ἡ Ἰωλκὸς ἦτον ἐκεῖ ὅπου νῦν εἶναι μία τῶν συνοικιῶν τοῦ Γώλου, ὀνομαζομένη Ἀλλμεργιά, δηλαδὴ ἄλλη μερία, ἢ ἄλλο μέρος τῆς κωμοπόλεως· ὀνομάζεται δὲ καὶ Βλαχομαχαλᾶς.

Τὰ δὲ εἰκοσιτέσσαρα χωρία περὶ τῶν ὁποίων ἀνωτέρω εἴπομεν, ὅτι ὡς πρὸς τὴν θέσιν των διῃροῦντο πολιτικῶς μέχρι τοῦ 1840 ἔτους εἰς βακούφια καὶ χάσια, καὶ τὰ μὲν βακούφια προστατεύοντο ἀπὸ τὴν Σουλτάναν, ἀδελ-

---

(α) Στράβων. 436.

φὴν τοῦ κατὰ καιροὺς βασιλεύοντος Σουλτάνου, μέχρι τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ἀπελάμβανον πολλὰ προνόμια καὶ εἶχον ἄκραν ἐλευθερίαν, ἀσιδοσίαν καὶ σχεδὸν ἀνεξαρτησίαν. Μετὰ τὴν ἐπανάστασιν ὅμως ἔχασαν ὅλα, καὶ ὑπέκειντο εἰς τὴν αὐθαιρεσίαν τῶν κρατούντων, ὡς καὶ τὰ μὴ βακούφια, ἵνα μὴ εἴπωμεν χεῖρω τούτων.

Αὐτὰ εἶχον κοινὴν διοίκησιν ὅλα. Ἐλάμβανον ἀπὸ τὴν προστάτριάν των Σουλτάναν ἕνα Βοεβόδαν, ὅστις ἐδιοίκει τὰ κοινὰ ἀπὸ τὴν καθέδραν του· τὰ δὲ ἰδιαίτερα ἑκάστου χωρίου ἐδιοικοῦντο ἀπὸ τοὺς προεστῶτας διά τινος ὑπαλλήλου τοῦ Βοεβόδα.

Τὰ χάσια δὲν συνίστων ὅλα μίαν ὁμάδα ὡς τὰ βακούφια, ἐπειδὴ ἕκαστον εἶχεν ἴδιον προστάτην, καὶ ὑπέκειντο ἄλλα εἰς ἄλλον, καὶ ἄλλα εἰς ἄλλον πάτρωνα (αὐθέντην) κατὰ τὰ κοινά· τὰ ἐπιτόπια ἐδιοικοῦντο ἀπὸ τοὺς προεστῶτας ἑκάστου χωρίου διά τινος Τούρκου καλουμένου Ζαμπίτου, μισθωτοῦ καὶ ἐξαρτωμένου ἀπὸ τοὺς προεστῶτας.

Τὸ σύστημα τοῦτο τῆς διοικήσεως διήρκεσε μέχρι τοῦ 1840. Ἔκτοτε τὰ βακούφια καὶ χάσια διοικοῦνται ἀπὸ τὸν ἑδρεύοντα Καϊμακάμην εἰς τὸ Κάστρον τοῦ Γώλου. Περιεγράψαμεν δὲ τὴν παλαιὰν διαίρεσιν καὶ διοίκησιν διὰ νὰ γνωρίζωσιν οἱ μεταγενέστεροι ἡμῶν συντοπῖται, ὁποίων προνομίων ἐστερήθησαν. Μὲ ὅλους τοὺς ἐκδοθέντας ἱεροὺς χάρτας τῆς ἰσότητος.

Θρησκεία δὲ πρεσβεύεται εἰς ὅλα ταῦτα τὰ χωρία ἡ τῆς Ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ οὐδὲ εἷς κάτοικος οἱασδήποτε ἄλλης θρησκείας, ἐκτὸς τοῦ Κάστρου τοῦ Γώλου, τὸ ὁποῖον κατοικεῖται ἀπὸ Τούρκους μόνον, καὶ τῶν Λιχωνίων, κώ-

μης περίπου δύο καὶ ἡμίσειαν ὥρας πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Κάστρου ἀφισταμένης, κατοικουμένης ἀπὸ Τούρκους καὶ Χριστιανούς.

Τὰ ἤθη δὲ τῶν κατοίκων γενικῶς εἶναι πεπολιτισμένα· ἐπειδὴ τιμῶσι τὰς μούσας καὶ τοὺς θεράποντας αὐτῶν· διότι εἰς τὰ πλειότερα χωρία ὑπάρχουσι σχολεῖα τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ ἀλληλοδιδακτικά· εἰς δὲ τὰ λοιπὰ τῶν κοινῶν λεγομένων γραμμάτων, διατηρούμενα δαπάνῃ τῆς κοινότητος ἑκάστου χωρίου. Εἰς ὅλα εὑρίσκονται ἄνδρες πεπαιδευμένοι, καὶ πολλοὶ ξενιτεύονται χάριν ἐμπορίας εἰς Κωνσταντινούπολιν, Βλαχίαν, Μολδαυΐαν, Ῥωσσίαν, Σμύρνην, Αἴγυπτον, Βιέννην, Λονδῖνον, καὶ εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς ἐμπορικὰς καὶ παραλίους πόλεις τῆς Εὐρώπης, καὶ εἰς τὰς ἐμπορικωτέρας τῆς Ἑλλάδος. Πολλοὶ δὲ ἐχρημάτισαν ὑπουργοὶ τῶν κατὰ καιροὺς ἡγεμόνων τῆς Βλαχίας καὶ Μολδαυΐας. Εἶναι γενικῶς καλοφορεμένοι κατὰ τὴν συνήθειαν τοῦ τόπου· εἰς τοὺς τελευταίους τούτους χρόνους ἤρχισε νὰ εἰσάγηται ὁ εὐρωπαϊκὸς ἱματισμὸς εἴς τε τοὺς ἄνδρας καὶ γυναῖκας μετὰ πολλῆς προθυμίας. Καθόλου δὲ δὲν εὕρισκέ τις χωρία εἰς αὐτὸν τὸν τόπον, ἀλλὰ πόλεις μικρὰς δημοκρατουμένας κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον· καὶ ὡς ἐκ τούτου συνέβαινεν οἱ Μάγνητες νὰ ἦναι ὀλίγον δυσήνιοι καὶ στασιώδεις, καὶ εἰσάκρον φιλελεύθεροι καὶ φιλόξενοι.

Ἡ διοικητικὴ διάρκεια τῶν προεζώτων ἦτον ἐνιαυσία.

Τὴν πρώτην Κυριακὴν ἀπὸ τῆς πρώτης Μαρτίου ἑκάστου ἔτους, μετὰ τὴν θείαν λειτουργίαν, ἐξερχόμενοι οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν συνηθροίζοντο ὑπὸ το περιστύλιον αὐτῆς, ὅπου προφορικῶς κατὰ πλειονοψηφίαν ἐξέλεγον τοὺς προεστῶτάς των καὶ τὸν γραμματέα

αὐτῶν, ὅστις ἐξεπλήρου καὶ τὰ χρέη τοῦ εἰσπράκτορος καὶ τοῦ ταμίȣ, πρὸς τοὺς ὁποίους παρέδιδον τὴν διοίκησιν τῶν κοινῶν ἐγγράφως καὶ ὑπὸ ὅρους. Ἐκ τούτων ὁ γραμματεὺς ἦτον ἔμμισθος, οἱ δὲ προεστῶτες ὑπηρέτουν ἀμισθί. Πρὶν ὁ λαὸς ἐκλέξῃ τοὺς νέους προεστῶτας, ἐλάμβανε λόγον ἐν τῇ αὐτῇ συναθροίσει παρὰ τῶν παυομένων, καὶ μάλιστα περὶ τῆς οἰκονομικῆς διαχειρίσεως.

Ἀναλαμβάνοντες οἱ νέοι προεστῶτες τὴν διαχείρισιν τῶν κοινῶν συνήρχοντο μετὰ τῶν ἐγκριτωτέρων τῶν γειτονειῶν καὶ συνέταττον τὸ φορολογικὸν δευτέρι· ἐπὶ τῇ βάσει τῆς τιμῆς τῆς περιουσίας ἑκάστȣ κατοίκȣ, τȣ̃ ὁποίȣ τὴν εἴσπραξιν παρέδιδον εἰς τὸν γραμματέα, ὄντα ὑπόλογον δι' αὐτήν.

Ἀνὰ πᾶσαν ἑπταετίαν διωρίζοντο ἐκτιμηταὶ ἀπὸ τοὺς εὐϋποληπτοτέρους καὶ εἰδημονεστέρους τῶν κατοίκων ἑκάστου χωρίου, κατὰ τὸν τρόπον, μὲ τὸν ὁποῖον διωρίζοντο καὶ οἱ Προεστῶτες. Οὗτοι ἐξετίμων ὅλα τὰ κτήματα τοῦ χωρίου των, καὶ συνέταττον τὸ γενικὸν κτηματολόγιον (μάνναν.) Ἐπὶ τῇ βάσει τούτου συνέταττον κατ' ἔτος οἱ Προεστῶτες τὸ ἐνιαύσιον δευτέρι.

Προϊόντα τοῦ τόπου εἶναι πρῶτα καὶ ἐπικερδέστερα, τὸ μετάξιον, τὸ ἔλαιον καὶ αἱ ἐλαῖαι· τὸ μὲν πρῶτον γενικόν, τὰ δὲ ἄλλα δύο, ποῦ περισσότερα, καὶ ποῦ ὀλιγώτερα, καὶ ποῦ διὰ μόνην τὴν χρῆσιν τῶν κατοίκων. Δεύτερα δὲ καὶ ὄχι τόσον ἐπικερδῆ τὰ σῦκα, τὰ κεράσια καὶ ἄλλα ὀπωρικὰ διάφορα καὶ ἐξαίρετα· οἷον μῆλα πολλῶν καὶ ἐξαιρέτων εἰδῶν, ἀπίδια, δαμάσκηνα (κορόμηλα) κοκκύμηλα, κάστανα, ῥόδια, καρύδια, ἀρμενικὰ μῆλα (βερίκκοκα ἢ καϊσία) κυδώνια, οὖα (σούρβα ἢ αὐγαριά;) κτλ. ὡσαύτως εἰς μερικὰ χωρία γίνονται λεμόνια, πορτοκάλια καὶ νεράντζια.

Γεννήματα. Εἰς μὲν τὰ δυτικὰ χωρία γίνονται σιτάριον, κριθάριον, βρίζα, κεχρίον. καλαμπόκιον, ποῦ περισσότερα καὶ ποῦ ὀλιγώτερα, οὐδαμοῦ ὅμως ἱκανὰ νὰ θρέψωσι τοὺς κατοίκους. Ἀναπληροῦσι τὴν ἔλλειψιν ταύτην ἀπὸ τὴν λοιπὴν Θεσσαλίαν. Εἰς δὲ τὰ ἀνατολικὰ χωρία καλαμπόκιον μόνον, καὶ τοῦτο ὀλίγον. Ὄσπρια δὲ οἷον φασούλια, κουκκία, ἐρεβίνθια πλουσιοπάροχα καὶ ἐξαίρετα εἰς ὅλα τὰ χωρία. Εἰς μερικὰ δὲ γίνεται καὶ λαθύριον, ἀπὸ τὸ ὁποῖον κατασκευάζεται ἀξιόλογον ἔτνος (φάβα), κρομμύδια, σκόρδα, πράσα, σέλινα καὶ λοιπὰ κηπικὰ χόρτα παντοῦ ἄφθονα καὶ ἐξαίρετα.

Ποίμνια προβάτων καὶ αἰπόλια αἰγῶν πολλὰ ὀλίγα διὰ τὸ στενὸν τοῦ τόπου καὶ τὴν πληθὺν τῶν γεωργημένων κτημάτων. Ἀγέλαι βοῶν οὐδαμοῦ. Ὅθεν οἱ πρὸς γεωργίαν βόες προμηθεύονται ἀπὸ τὴν λοιπὴν Θεσσαλίαν· καθὼς αἱ ἡμίονοι, ὄνοι καὶ ἵπποι. Παράγει ἔτι ἡ Μαγνησία διάφορα χειροτεχνήματα ἀξιόλογα καὶ ἐπικερδῆ, περὶ ὧν θέλομεν διαλάβει ἐν τοῖς οἰκείοις τόποις.

ΔΥΤΙΚΑ ΧΩΡΙΑ.

Πρὶν ἔμβωμεν εἰς τὴν ἰδιαιτέραν περιγραφὴν ἑκάστου χωρίου, κρίνομεν ἀναγκαῖον νὰ ἐκθέσωμεν πᾶν ὅ,τι εἶναι κοινὸν εἰς ὅλα τὰ χωρία. Εἴπομεν ἀνωτέρω, ὅτι ἕκαστον χωρίον ἔχει σχολεῖον ἀλληλοδιδακτικὸν ἢ τῶν κοινῶν λεγομένων γραμμάτων, καὶ εἰς πολλὰ ὑπάρχει ἱδρυμένον καὶ τῶν Ἑλληνικῶν μαθημάτων.

Αἱ οἰκίαι ὅλων τῶν χωρίων εἶναι λιθόκτιστοι, τριώροφοι, διώροφοι, μονόροφοι, καὶ σπανίως χαμόγεοι.

Εἰς τὸ κεντρικώτερον μέρος ἑκάστου χωρίου εἶναι κτισμένη μεγαλοπρεπὴς ἐκκλησία προικισμένη καὶ προικιζομένη πάντοτε ἀπὸ τοὺς εὐσεβεῖς μὲ κτήματα. Πλησίον αὐτῆς εἶναι ἡ πλατεῖα (παζάρ), λιθόστρωτος, σκιαζομένη ἀπὸ ὑπερμεγέθεις πλατάνους, ἐντὸς αὐτῆς, ἢ ἐκτὸς εἶναι κρήνη, χέουσα ἄφθονον καὶ ψυχρότατον ὕδωρ. Πέριξ τῆς πλατείας ὑπάρχουσι καθίσματα λίθινα, καὶ εἰς ἓν μέρος αὐτῆς στοὰ ἢ περιστύλιον (χαϊάτι). Αὐτοῦ πλησίον εἶναι κτισμένα ξενῶνες (χαΐρια) οὕτω τοὺς ὀνομάζουσιν ἐκεῖ εἰς τοὺς ὁποίους καταλύουσιν οἱ διαβάται δωρεάν.

Αἱ ἐντὸς τῶν χωρίων ὁδοὶ εἶναι λιθόστρωτοι, καὶ αἱ ἄγουσαι εἰς τὰ κεντρικώτερα μέρη τῶν κτημάτων, καθὼς καὶ πολὺ μέρος ἀπὸ τὸ ἓν εἰς τὸ ἄλλο χωρίον, αἵτινες, ἂν ἦσαν σχεδιασμέναι ὑπὸ μηχανικῶν, ἤθελον εἶσθαι ἁμαξωτοί.

Εἰς τὰ πέριξ ἑκάστου χωρίου ὑπάρχουσι θέσεις, ἔχουσαι ἐκτεταμένον ὁρίζοντα, κατάφυτον ἀπὸ μεγάλα δένδρα, καὶ κατάῤῥυτον ἀπὸ ψυχρότατα ὕδατα, τῳόντι μαγευτικά! ὅπου τὸ ἔαρ καὶ τὸ θέρος συμποσιάζουσιν οἱ κάτοικοι οἰκογενειακῶς. Ἕκαστον χωρίον περικυκλοῦται κατ' ἄνισον διάστασιν ἀπὸ ἐξωκκλήσια, εἰς τὰ ὁποῖα εἶναι ἀφιερωμένα ἱερὰ ἄλση, καὶ ἀπὸ τὰ ὁποῖα δὲν τολμᾷ τις ὄχι νὰ ξυλεύσῃ, ἀλλ' οὔτε φύλλον νὰ κόψῃ.

Μακρυνῆτσα κωμόπολις πρώτη, μᾶλλον δὲ πόλις διὰ τὸ μέγεθος καὶ τὸ προνόμιον, τὸ ὁποῖον εἶχε νὰ ἦναι τρόπον τινὰ μητρόπολις καὶ πρωτεύουσα τῶν βακουφίων. Κεῖται ἐπὶ ἀδάφους πολλὰ κατωφεροῦς καὶ ἀνωμάλου, εἰς τρόπον ὥς τε αἱ περισσότεραι οἰκίαι ἀπὸ μὲν τὸ ἔμπροσθεν μέρος εἶναι τριόροφοι καὶ διόροφοι, ἀπὸ δὲ τὸ

ὄπισθεν ἀναβαίνουσιν εἰς τὴν στέγην αἱ ὄρνιθες καὶ οἱ σκύλοι. Ἀπέχει τῆς θαλάσσης 2¼ ὥρας. Ἔχει οἰκίας ὑπὲρ τὰς 800 λιθοκτίστους, πολλαὶ τῶν ὁποίων εἶναι ὡραιότατοι, καὶ ἔχουσι πάντα τὰ πρὸς ἀνάπαυσιν. Ἔχει καὶ δύο μικρὰς συνοικίας (μαχαλάδες), ἡ μία τῶν ὁποίων κεῖται κάτωθεν πρὸς νότον καὶ συνέχεται μὲ τὴν πόλιν, ἔχουσα περὶ τὰς 150 οἰκίας καὶ ὀνομάζεται Κουκουράβα· ἡ δὲ ἄλλη Σταγιᾶται, ἔχουσα καὶ αὐτὴ 100 περίπου οἰκίας. Ἡ Μακρυνήτσα ἦτο καθέδρα τοῦ Βοεβόδα· ἀλλ' αἱ διχόνοιαι καὶ αἱ φατρίαι τῶν Μακρυνησιωτῶν εἶχον μεταφέρει αὐτὴν καὶ τὸν Βοεβόδαν εἰς τὸν Καραμπᾶς Μαχαλᾶν, πρὸς βλάβην αὐτῶν τε καὶ τῶν λοιπῶν χωρίων.

Εἰς τὴν ἄνω γειτονίαν ἔχει ναὸν περικαλῆ, ὅμοιον μὲ ἐκεῖνον τῆς Παναγίας τοῦ Σταυροδρομίου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, μὲ θόλον, τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι τῆς κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου. Εἰς τὴν ἐξωτερικὴν ἐπιφάνειαν τῶν τοίχων τοῦ ναοῦ τούτου εἶναι ἐντετοιχισμέναι πέτραι, ἔχουσαι ἀρχαίας ἐπιγραφὰς, ἃς ἴδε εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Ἀνθίμου Γαζῆ ἐκδοθεῖσαν γεωγραφίαν τοῦ Μελετίου Μητροπολίτου Ἀθηνῶν. Ἄνωθεν αὐτῆς ἐκτίσθη ἑλληνικὸν καὶ ἀλληλοδιδακτικὸν σχολεῖον εὐρύχωρον κατὰ τὸ 1832 ἔτος.

Ἡ Μακρυνήτσα εἶναι τόπος ὀχυρώτατος, ἐπειδὴ ἀπὸ δυσμὰς καὶ ἀνατολὰς περιστεφανοῦται ἀπὸ κρυμνοὺς καὶ ἀπὸ ἀποτόμους καὶ ἀβάτους βράχους, εἶναι προπύργιον τρόπον τινὰ τοῦ λοιπῶν χωρίων τῆς Μαγνησίας, τὰ ὁποῖα πολλάκις ἔσωσεν ἀπὸ τὰς ἐπιδρομὰς τῶν Ἀλβανῶν ληστῶν, καὶ μάλιστα τοῦ Δελιαχμὲτ, ἐπειδὴ εἶναι εἰς τὸν ἰσθμὸν τῆς χερσονήσου καὶ ὀχυρὰ, οἱ κακοῦργοι δὲν

ἐτόλμουν νὰ εἰσχωρήσωσιν εἰς τὰ ἐνδότερα, ἀφίνοντες ὄπισθεν αὐτῶν τὸ ὀχύρωμα τοῦτο.

Προϊόντα τῆς Μακρυνήτσης εἶναι μετάξιον σῖτος κριθὴ καὶ ἄλλα γεννήματα, οἶνοι καὶ μέλι ἐξαίρετον, ὑπερβαῖνον σχεδὸν τὸ τοῦ Ὑμηττοῦ τῆς Ἀττικῆς, ἐλαίας καὶ σῦκα δὲν ἔχει· ἔχει ὅμως γῆν πολλὴν ἀγεώργητον, τῆς ὁποίας τὴν νομὴν μισθόνουσιν οἱ βλαχοποιμένες, καὶ φέρουσι τὰ ποίμνια αὐτῶν ἀπὸ τὴν ἄνω Θεσσαλίαν καὶ ἀπὸ τὴν Μακεδωνίαν, καὶ παραχειμάζουσιν αὐτοῦ.

Οἱ Μακρυνητσιῶται δὲν ἀσκοῦνται διόλου τὴν γεωργίαν, ἀλλὰ μετέρχονται τὸ ἐμπόριον, τέχνας καὶ χειροτεχνήματα. Οἱ ἄνδρες τεχνουργοῦσι σανδάλια, μιτάφια, δυσσάκια, πήρας (τρουβάδας), ἀπὸ τὰ ὁποῖα προμηθεύονται τὰ λοιπὰ χωρία τῆς Μαγνησίας, πανία βαμβάκινα διὰ τὰ πλοῖα, ἀλλαντσάδες μεταξωτοὺς, ὁμοίους σχεδὸν μὲ τοὺς σιαμαλλαντσάδας, φυτιλιὰ, ζώνας, κεφαλοδέτας (σερβέτας), ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἐξάγεται πολλὴ ποσότης, καθὼς καὶ πάμπολα κατειργασμένα δέρματα ἀπὸ τὰ βυρσοδεψεῖα· Αἱ δὲ γυναῖκες νήθουσαι νήματα λεπτότατα ἐξ ἐρίων, πλέκουσι περιπόδας (τσουράπια=συρράφια) ἐξαίρετα, ὅμοια λευκῷ ἐριούχῳ. Οἱ Μακρυνητσιῶται εἶναι εὔθυμοι συμποσιτικοὶ, ἐλευθέριοι, φύλαρχοι ὅμως καὶ εἰς πάντα φιλόπρωτοι.

Γῶλος, οὕτω τὸν ὀνομάζουσιν οἱ ἐντόπιοι, καὶ ὄχι Βῶλος, ὡς τὸν γράφουσιν οἱ ξένοι. Δύο γνώμας ἔχω νὰ φέρω περὶ τῆς παραγωγῆς τῆς ὀνομασίας ταύτης, ἥτις φαίνεται ὅτι εἶναι ξένη. Ἡ μία εἶναι, ὅτι ἡ λέξις Ἰωλκὸς συνεκόπη καὶ ἔγινε Γῶλος· οὕτως· Ἰωλκὸς, Γιωλκὸς, Γιῶλκος, Γῶλκος, Γῶλος, ὡς Ἰωάννης, Γιάννης, Γ̇ιάννης, Γ̇ιάννης. Ἡ ἑτέρα, εἶναι ἱστορικὴ, κατὰ τοὺς χρόνους τῶν

Κενταύρων ἤκμαζέ τις πολυκτήμων εἰς τὰ μέρη ταῦτα ὀνομαζόμενος Φόλος (α), μὴ ἐκ τούτου ὠνομάσθη καὶ ὁ τόπος ἀπὸ τοῦ Φόλος, Γόλος, ἀντικαταστάσει τοῦ φ διὰ τοῦ γ; Περὶ δὲ τῆς παραληγούσης γραφομένης συνήθως διὰ τοῦ ω μεγάλου, τίς οἶδε, πῶς τὴν ἔγραψαν οἱ πρῶτοι ὀνοματοθέται τοῦ τόπου; Φίλος τις μὲ ἐβεβαίωσεν, ὅτι ἀνέγνωσεν εἰς τὴν Βυζαντίδα Γῶλος, καὶ ὄχι Βῶλος· περὶ δὲ τοῦ ω μεγάλου δὲν ἐνθυμεῖτο νὰ μοὶ βεβαιώσῃ, ἂν μὲ ω μέγα ἦναι ἢ μὲ ο μικρόν.

Ὁ Γῶλος εἶναι διῃρημένος εἰς τέσσαρας συνοικίας, διεστώσας ἀπ' ἀλλήλων. Εἰς μίαν τῶν συνοικιῶν τούτων, ὀνομαζομένην Ἀλλμεριάν, ἢ Βλαχομαχαλᾶς, ἦτο τὸ πάλαι κτισμένη ἡ Ἰωλκός, ἣν κατέλυσαν αἱ στάσεις καὶ αἱ τυραννίδες. (ϐ) (Ἴδε τὴν ἀνωτέρω περιγραφὴν αὐτῆς εἰς τὴν Δημητριάδα). Ἀπέχει τῆς Μακρυνήτσης πρὸς τὸ ἀνατολικονότιον μίαν περίπου ὥραν, τοῦ δὲ Κάστρου τοῦ Γώλου πρὸς βορρᾶν τρία τέταρτα τῆς ὥρας. Ἔχει περὶ τὰς 600 οἰκίας, ὧν αἱ πλειότεραι εἰσὶ κτισμέναι ἐπὶ λόφων τῶν ὑπωρειῶν τοῦ Πηλίου, αἱ ὑπόλοιποι εἰς πεδινώτερον τόπον, κατάῤῥυτον ἀπὸ ὕδατα διαυγέστατα καὶ ὑγιεινότατα, καὶ κατάφυτον ἀπὸ δένδρα κάρπιμα καὶ ἐπικερδῆ· οἷον συκαμηνέας, κερασιάς, ἀπηδιάς, ἀρμενικὰς μηλέας φερούσας μῆλα μεγάλα, ὡς λεμόνια καὶ ἄλλα ὀπωρικά.

Προϊόντα ἐπικερδέστερα τοῦ Γώλου εἶναι μετάξιον καὶ γεννήματα· ἔχει δὲ ἀμπελῶνας καὶ συκῶνας ἀρκετούς, ἐλαιῶνα δὲ πολλὰ ὀλίγον.

(α) Πολυαίνου στρατηγ. Β. Α'. Κεφ. Γ'.
(ϐ) Στράϐ. 436.

Οἱ Γωλιῶται ἐπειδὴ γειτνιάζουσι μὲ τοὺς Τούρκους τουρκίζουσι κατὰ τὰ ἤθη· ἄλλως ὅμως εἶναι ἄνθρωποι ἀγαθοὶ καὶ συμποτικοί.

Πρὸς τὸ ἀνατολικοβόρειον τοῦ Γιώλου ἐπὶ λόφου περιβλέπτου εἶναι καθίδρυμά τι ἐν εἴδει μοναστηρίου μὲ ἐκκλησίαν κτισμένην ἐπ' ὀνόματι τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, καὶ οἰκήματα, τὸ ὁποῖον τὸ πάλαι ἦτο καθέδρα τοῦ ἐπισκόπου τῆς Δημητριάδος, ὀνομαζόμενον ἔτι καὶ νῦν ἐπισκοπή.

Εἰς τὴν οἰκοδομὴν τῆς ἐκκλησίας ταύτης ἐχρησίμευσαν τὰ ἐρείπια τῆς Ἰωλκοῦ. Βλέπει ὁ περίεργος περιηγητὴς ἐντετοιχισμένα κιονόκρανα μαρμάρινα ἰωνικῆς τάξεως, καὶ τεμάχια στηλῶν ἐκ λίθου γρανίτου. Ὄπισθεν τοῦ ἱεροῦ εἰς ἀρκετὸν ὕψος ὑπάρχει ἀνάγλυφον ἐπὶ μαρμάρου παριστάνον τὴν Παρθένον Μαριάμ, κρατοῦσαν ἐκ τῆς χειρὸς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ ὁδηγοῦσαν αὐτὸν πρὸς τὸν Συμεῶνα, φέρει δὲ καὶ ἐπιγραφήν, ἣν διὰ τὸ ὕψος οὐκ ἠδυνήθην ἀναγνῶναι. Εἰς τὸ πέρας τῆς ἀρκτικῆς πλευρᾶς ὑπάρχει ἕτερον ἀνάγλυφον ἐπὶ μαρμάρου καὶ τοῦτο, παριστάνον τὸν Μιχαὴλ Ἀρχάγγελον. Εἰς τὸ ἀντίθετον μέρος τῆς αὐτῆς πλευρᾶς εἶναι ἐπιγραφή, ἥτις φέρει τὸ ὄνομα τοῦ κτίτορος ἐπισκόπου καὶ τὸ ἔτος, τὴν ἑξῆς.

Ο ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟϹ ΚΑΛΙϹΙϹ ΚΑΙ ΚΤΙΤΩΡ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗϹΙΑϹ ΕΤΕΙ ΖΡΜΖ.

Περὶ τῆς ὀρθογραφίας τῆς ἐπιγραφῆς δὲν λέγω τι· διότι πρέπει νὰ εὐγνωμονῶμεν τὸν κτίτορα, ἐπειδὴ ἐφρόντισε νὰ μᾶς γνωστοποιήσῃ τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν ἐκτίσθη ἡ ἐπισκοπὴ αὕτη, περισσότερα φῶτα δὲν πρέπει νὰ περιμέ-

νωμεν διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην· διότι τοιαύτη ἦτο ἡ κατάστασις τοῦ πλείστου μέρους τοῦ ἔθνους.

Τὸ ἔτος μᾶς λέγει ὅτι ἡ ἐπισκοπὴ ἐκτίσθη εἰς 7147 ἀπὸ κτίσεως κόσμου, ἤτοι εἰς τὸ 1640 ἔτος Μ. Χ. Ἂς μὴ συγχίσῃ τὸν ἀναγνώστην τὸ Ρ γράμμα τῆς ἑκατοντάδος, τοῦτο δὲν εἶναι ἄλλο, εἰμὴ Ρ ἀναστραφὲν ἀπὸ τὴν ἀπειρίαν τοῦ γράψαντος ἢ τοῦ λιθοξόου, ὅπερ συμαίνει 100. Τὴν ἐκκλησίαν ταύτην ἔκαυσαν οἱ Τοῦρκοι ὡς καὶ πολλὰς ἄλλας τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821 ἔτους, τῆς ὁποίας ὅμως ἡ ξυλικὴ ἐκάη, οἱ δὲ τοῖχοι, ὄντες λιθόκτιστοι καὶ ἡ στέγη θολογύριστος δὲν ἐκάησαν.

Καταβαίνοντες ἀπὸ τὴν ἐπισκοπὴν καὶ διευθυνόμενοι πρὸς τὰ περιβόλια τοῦ Γώλου εὑρίσκομεν βρύσιν, τῆς ὁποίας αἱ γοῦρναι ἢ αἱ ποτίστραι εἰσὶ κατεσκευασμέναι ἀπὸ πλάκας μαρμαρίνους, ἐχούσας ἐπιτυμβίους ἐπιγραφάς. Πιθανὸν αἱ πλάκες αὗται νὰ μετεκομίσθησαν ἀπὸ τὴν Ἰωλκόν. Δὲν εἶχα καιρὸν νὰ τὰς ἀντιγράψω ἐπειδὴ ἐνύκτονε, καὶ αἱ ἐπιγραφαὶ ἦσαν πολλαί. Ἡ θέσις ὅπου εἶναι ἡ βρύσις ὀνομάζεται Παραδεῖσι.

Κάτω ἀπὸ τὴν χώραν ἐκτείνεται μέχρι θαλάσσης μία πεδιὰς κατάφυτος ἀπὸ διάφορα καρποφόρα δένδρα, παράγουσα καὶ ἀρκετὰ γεννήματα.

Μεταξὺ τοῦ Γώλου καὶ τοῦ Κάστρου ἔχουσιν οἱ Καστρινοὶ Τοῦρκοι οἰκίας καὶ πύργους, εἰς τοὺς ὁποίους κατοικοῦσι τὸ καλοκαίριον. Ὀνομάζεται δὲ ἡ λέξις αὕτη περιβόλια· διότι πραγματικῶς εἶναι περιβόλια, ἤγουν κῆποι, κατὰ τὴν σημασίαν, ἣν δίδει ὁ λαὸς εἰς τὴν λέξιν ταύτην.

Κάτω ἀπὸ τὸν Γῶλον καὶ τὰ περιβόλια πρὸς τὸ δυτικονότιον εἶναι τὸ

Κάστρον, ἐπ' αὐτῆς τῆς ἀκτῆς τῆς θαλάσσης, μικρὸν μὲν, ἀλλ' ἱκανῶς ὀχυρὸν, εἰς τὸ ὁποῖον κατοικοῦσι περὶ τὰς 150 οἰκογενείας τουρκικάς. Αὐτοῦ ἑδρεύει καὶ ὁ Καϊμακάμης, ὁ διοικῶν τὴν ἐπαρχίαν καὶ τὸ δικαστήριον, συνιστάμενον ἀπὸ τὸν Καϊμακάμην, τὸν Καδῆν, τὸν Μουφτῆν καὶ ἀπὸ δικαστὰς Τούρκους καὶ Χριστιανούς. Ἔχει ἓν ἀρκετὰ καλὸν τζαμίον, κτισθὲν ἀπὸ τὸν Μεχμὲτ τὸν Β'. πορθητὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ ὕλη διὰ τὴν οἰκοδομὴν αὐτοῦ τε καὶ τοῦ φρουρίου ἐφέρθη ἀπὸ τὰ τείχη τῶν Παγασῶν. Ἔχουσιν οἱ Τοῦρκοι καὶ σχολεῖον διὰ τοὺς παῖδάς των. Αὐτοῦ ὅπου σήμερον εἶναι τὸ Κάστρον ἦτο τὸ πάλαι αἱ Ἀφέται· διότι ὁ Στράβων λέγει, «Πλησίον δὲ τῶν (Παγασῶν) Ἀφέται·» (α) ὅταν τις περιέλθῃ τὴν τάφρον τοῦ φρουρίου τούτου βλέπει εἰς τὸ βάθος αὐτῆς λείψανα ἀρχαιοτήτων.

Ἐκτὸς τοῦ Κάστρου ἔχουσιν οἱ Τοῦρκοι μόνον κτισμένα ἐργαστήρια και καφφενεῖα τὰ ὁποῖα ἐνοικιάζονται εἰς τὸν βουλόμενον χωρὶς διάκρισιν θρησκείας. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὅμως οἱ ἐνοικιασταὶ εἶναι Χριστιανοί· αὐτοῦ κατὰ Σάββατον γίνεται ἐμπορικὴ πανήγυρις (παζάρ) ὅπου συνέρχονται ἀπὸ τὴν λοιπὴν Θεσσαλίαν καὶ Μαγνησίαν διὰ νὰ πωλήσωσι τὰ προϊόντα τοῦ τόπου των καὶ νὰ ἀγοράσωσιν ἄλλα.

Τὸ ἔδαφος καὶ αἱ ὁδοὶ ὅπου συναθροίζεται ἡ ἀγορὰ καὶ γίνεται τὸ ἐμπόριον ἁπάσης τῆς Θεσσαλίας τόν χειμῶνα καθίσταται ἄβατον ἕνεκα τοῦ βορβόρου. Οἱ ἄνθρωποι δὲν δύνανται πολλάκις νὰ μεταβῶσιν ἀπὸ τὸ ἓν

(α) Στράβ. 436.

ἐργαστήριον εἰς τὸ ἄλλο χωρὶς νὰ λασποθῶσι μέχρι τῶν γονάτων. Ναὶ μέχρι τῶν γονάτων. Τόπος ἄξιος διὰ χοίρους καὶ ὄχι διὰ λογικὰ ὄντα. Εἶναι ἄπορον πῶς οἱ Τοῦρκοι ἀνέχονται νὰ βλέπωσι τοσοῦτον καὶ τοιλικοῦτον βόρβορον, ἐνῷ τοὺς κυλιωμένους εἰς αὐτὸν χοίρους ὄχι μόνον βδελύττονται, ἀλλὰ καὶ νὰ ἴδωσι δὲν ὑποφέρουσι, τὴν δὲ δυσωδίαν τοῦ βορβόρου, ἐν ᾗ κυλίωνται οἱ χοῖροι, τὴν ἀναπνέουσι καθεκάστην πρὸς βλάβην τῆς ὑγείας αὐτῶν· εἰς τὸ κέντρον τῶν ἐργαστηρίων εἶναι τὸ τελωνεῖον, ἄθλιον οἰκοδόμημα· ἔμπροσθεν τῶν ἐργαστηρίων εἶναι ὁ λιμὴν τοῦ Γώλου καὶ τῶν πάλαι Παγασῶν, ὡς μυχός.

Τὸ Κάστρον τοῦ Γώλου ὡς ἐπίνειον ἁπάσης τῆς Θεσσαλίας καὶ μέρος τῆς Ἠπείρου ἔπρεπε νὰ ἦναι πόλις μεγίστη καὶ ἐμπορικωτάτη· ἀλλ' εἰς τόπον, τὸν ὁποῖον οἱ κρατοῦντες σπεύδουσι μᾶλλον νὰ τὸν ἐρημώνωσι παρὰ νὰ τὸν πολίζωσιν, εἶναι μάταιον νὰ ζητῇ τις τὰ τοιαῦτα.

Οὐ μακρὰν πρὸς δυσμὰς τοῦ Κάστρου εἶναι φρέαρ μέγα ἀρχαῖον, ἔχον ἄφθονον καὶ ὑγιεινότατον ὕδωρ, ἐκ τούτου ὑδρεύονται οἱ κάτοικοι τοῦ Κάστρου καὶ τῆς Νέας Δημητριάδος. Εἰς τὴν μεγαλειτέραν ἀνυδρίαν τὸ ὕδωρ τοῦ φρέατος τούτου δὲν ἐλαττοῦται. Εἰκάζουσιν, ὅτι εἶναι ἐξωρυγμένον ἐπὶ ὑπογείου ποταμοῦ. Τὸ φρέαρ τοῦτο ὀνομάζεται μὲ τὴν τουρκικὴν λέξιν κιοῦπι· ὅ ἐστι πίθος.

Εἰς τὸ μεταξὺ τοῦ Κάστρου καὶ τῆς Δημητριάδος παράλιον ἐγείρεται ἀπὸ τὸ 1840 ἔτος ὑπὸ τῶν Χριστιανῶν τῶν πέριξ χωρίων νέα πόλις, ἣν ὠνόμασαν Νέαν Δημητριάδα. Ἥτις ἔχει περὶ τὰς 80 οἰκίας μεγάλας καὶ κατὰ τὸν νέον ῥυθμὸν κτισμένας. Οἱ τοῦρκοι τοῦ Κάστρου βλέποντες, ὅτι ἡ νέα πόλις προοδεύει, καὶ περὶ τοῦ ἰδίου συμφέροντος προνοοῦντες· διότι ἂν προοδεύσῃ

ἡ νέα πόλις τὰ ἔμπροσθεν τοῦ Κάστρου ἐργαστήριά των θέλουσι καταντήσει ἄχρηστα· ἐσκέφθησαν νὰ εὕρωσιν εὐλογοφανῆ τινα αἰτίαν διὰ νὰ ἐμποδίσωσι τὴν περαιτέρω πρόοδον τῆς Νέας Δημητράδος. Ἔγραψαν λοιπὸν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὅτι αἱ οἰκίαι, αἱ κτιζόμεναι εἰς τὴν νέαν Δημητριάδα εἶναι ἐπικίνδυνοι, διότι κτίζονται ὑψηλότεραι καὶ στερεώτεραι τῶν τειχῶν τοῦ Κάστρου· καὶ δύνανται οἱ Γκιαοῦροι εἰς ἁρμοδίαν περίστασιν ἐκεῖθεν νὰ προσβάλωσι αὐτὸ, διότι ἀπέχει τοῦ κάστρου περὶ τὸ ἓν τέταρτον. Ταῦτα ἀκούσασα ἡ Κυβέρνησις ἐμπόδισε τὴν παραιτέρω πρόοδον τῶν οἰκοδομῶν. Ἅμα ἔπος, ἅμα ἔργον. Ἔκτοτε πολλάκις ἀνηνέχθησαν οἱ χριστιανοὶ πρὸς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην ἀνασκευάζοντες τὰ λεγόμενα ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἀλλὰ δὲν εἰσηκούσθησαν.

Κατωχῶρι ἢ Κατιχῶρι, μικρὸν χωρίον ἀπέχον ἐπεκεινα τῆς μιᾶς ὥρας ἀπὸ τὸν Γῶλον πρὸς τὸ βόρειον, κατάφυτον ἀπὸ δένδρα κάρπιμα, καὶ μὴ, ἔχει ἀμπέλια ἀρκετὰ, καὶ ἐλαίας ὀλίγας. Τὰ κύρια καὶ ἐπικερδῆ προϊόντα τοῦ χωρίου εἶναι μετάξιον καὶ κρασίον Συνίσταται ἀπὸ 150 οἰκίας, ὅλας χριστιανικάς. Μεταξὺ τῆς Μακρωνήτσης καὶ Πορταρίας ῥέει ὁρμητικώτατα χείμαῤῥος, ὀνομαζόμενος Μέγα Ῥεῦμα, μὲ ἐκπληκτικὸν βρυχηθμόν.

Πορταρία, κωμόπολις συνεχομένη σχεδὸν μὲ τὸ Κατωχῶρι, ἀπέχουσα τοῦ Κάστρου 2½ ὥρας πρὸς τὸ βόρειον, καὶ μίαν ὥραν τῆς Μακρυνήτσας πρὸς ἀνατολάς. Χώρα ὡραία καὶ ἐμπορικὴ, εἰς τοποθεσίαν τερπνοτάτην μὲ ἐκτεταμένον ὁρίζοντα, κατάῤῥυτος ἀπὸ ὕδατα καὶ κατάφυτος ἀπὸ κάρπιμα καὶ ἄκαρπα δένδρα, ἔχουσα οἰκίας περὶ τὰς 400 καὶ καλῶς κτισμένας. Ἡ κωμόπολις

αὕτη ἔχει πολλὰ ὀλίγον τόπον μὲ ἀμπέλους καὶ ὀλίγα φυτὰ ἐλαιῶν· ὅθεν οἱ κάτοικοι ἄλλοι μὲν ἐμπορεύονται καὶ ἄλλοι ἀσκοῦσι τέχνας, καθὼς καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν· οἷον γαϊτάνια, ἰμπρισίμια, σειρήτια, μανδήλια βαμβάκινα καὶ μεταξωτά, ζωνάρια μεταξωτὰ ὡς ἐκεῖνα τῆς Μεσσήνης τῆς Σικελίας, κεφαλοδέτας (σερβέτας) κωνωπεῖα μεταξωτὰ (κωνωπιέρας), περιπόδια μάλλινα ἐξαίρετα, ὡς τὸ λευκὸν ἐριοῦχον· σανδάλια καὶ ὑποδήματα παντὸς εἴδους τῆς Εὐρώπης καὶ Τουρκίας, λαμπάδας καὶ κηρία στεάτεινα. Ὅλων τούτων γίνεται μεγίστη ἐξαγωγὴ μὲ πολὺ κέρδος. Ἐνταῦθα ἔχουσι καθὼς καὶ εἰς τὴν Μακρυνήτσαν βερσοδεψεῖα, εἰς τὰ ὁποῖα ἐργάζονται καὶ χρωματίζουσι καλῶς δέρματα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα πέμπεται πολλὴ ποσότης εἰς Κωσταντινούπολιν. Ὅθεν οἱ Πορταρῖται ζῶσιν ἐν ἀφθονίᾳ καὶ τρυφῇ. Εἰς τὴν Πορταρίαν κατὰ πᾶσαν πέμπτην τῆς ἑβδομάδος γίνεται ἐμπορικὴ πανήγυρις, εἰς ἣν συνέρχονται ἀπὸ τὰ λοιπὰ χωρία τῆς Μαγνησίας καὶ Θεσσαλίας κομίζοντες τὰ προϊόντα τοῦ τόπου των πρὸς πώλησιν, καὶ ἀγορὰν ὧν στεροῦνται.

Εἰς τὸ βόρειον τῆς Πορταρίας, σχεδὸν ⅓ τῆς ὥρας μακρὰν εἶναι ἓν μοναστήριον, τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου τῆς Πέτρας. (Τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην ἀνέγνων εἰς χειρόγραφον κτιτορολόγιον τοῦ μοναστηρίου), εἶναι προικισμένον μὲ ἀρκετὰ κτήματα φέροντα σημαντικὰς προσόδους. Ὁ μακαρίτης παπὰ χατζ' Ἀθανάσιος ἡγούμενος τῆς μονῆς ταύτης μ' ἔλεγεν, ὅτι τὸ προετοίμαζεν, ὅταν ἔκαμνέ τινας ἐπιδιορθώσεις, διὰ γυμνάσιον, ἂν ἡ πατρίς μας συμπεριλαμβάνετο εἰς τὴν ὁλομέλειαν τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος.

Κάτωθεν τοῦ μοναστηρίου εἶναι πλατανὼν, εἰς τὸν ὁποῖον ἀναβρύει ἄφθονον ὕδωρ, τὸ ὁποῖον σχηματίζει ποτάμιον, διαμεριζόμενον εἰς δύο, ὧν τὸ ἥμισυ ἐνῷ καταβαίνει εἰς τὸν Γῶλον διὰ νὰ ποτίσωσι τὰ περιβόλια, στρέφει καὶ ὅσους ὑδρομύλους ἀπαντήσῃ. Τὸ ἄλλοἥμισυ διέρχεται διὰ τῆς Πορταρίας καὶ Κατωχωρίου, στρέφει τοὺς ὑδρομύλους τῶν δύο τούτων χωρίων, καὶ ποτίζει τοὺς κήπους καὶ τὰ λοιπὰ κτήματα αὐτῶν. Ἡ θέσις, ὅπου πηγάζει ὁ ποταμὸς οὗτος ὀνομάζεται Μάννα. Ἄνωθεν τῆς Πορταρίας ὑψοῦται ἡ ὑψηλοτέρα κορυφὴ τοῦ Πηλίου, ἥτις ὀνομάζεται Πλιασίδι, ὅπου, λέγουσιν, ὅτι ὑπάρχει τὸ ἄντρον τοῦ Χείρωνος, καὶ ὁ ναὸς τοῦ Ἀκραίου Διός· ἀλλὰ μέχρι τοῦδε οὐδεὶς ἠδυνήθη νὰ ἀνεύρῃ τὰ ἴχνη τῶν ἐρειπίων τοῦ ναοῦ τούτȣ καὶ τὸ ἄντρον τοῦ Χείρωνος.

Εἰς τὴν ἀπὸ τὸν Δικαίαρχον ἀναγραφὴν τοῦ Πηλίου ὄρους ἀναγινώσκομεν, ὅτι ὁ Κραυσίνδων ἀρδεύει τοὺς ὑπὸ τὸ Πήλιον ἀγρούς· καὶ ἐπειδὴ ἡ Μάννα ποτίζει ὡσαύτως τὰ ὑπὸ τὸ Πλιασίδι περιβόλια, ἄρα ἡ Μάννα εἶναι ὁ ἀπὸ τὸν Δικαίαρχον περιγραφόμενος Κραυσίνδων. (Ἴδε «Συλλογῆς τῶν ἐν ἐπιτομῇ τοῖς πάλαι γεωγραφηθέντων κτλ.).

Δράκια, κωμόπολις, ἀπέχουσα δύο ὥρας περίπου πρὸς ἀνατολὰς τῆς Πορταρίας, κατάφυτος ἀπὸ κάρπιμα καὶ ἄκαρπα δένδρα μὲ 450 περίπου οἰκίας, καλῶς κτισμένας. Κεῖται ὄπισθεν ῥάχεων ὑψηλῶν, αἵτινες σχηματίζουσι φάραγγα, ὥστε ἀπὸ τὸ μεσημβρινὸν μέρος δὲν βλέπει θάλασσαν· ὅθεν στερεῖται πλονέκτημα, τὸ ὁποῖον ἔχουσιν ὅλα τὰ λοιπὰ χωρία. Τὰ ἐπικερδέστερα προϊόντα αὐτῆς εἶναι τὸ μετάξιον, τὸ ἔλαιον, καὶ αἱ ἐλαῖαι. Ἔχει καὶ ἀμπελῶνας καὶ συκεῶνας καρποφόρους. Πρὸς ἀ-

5

νατολὰς τῆς κωμοπόλεως εἶναι δάση βαθύτατα καστανεῶν, παράγοντα ξυλικὴν χρήσιμον πρὸς οἰκοδομήν.

Οἱ Δρακιῶται ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν, ἐπειδὴ ἔχουσι γῆν καλὴν καὶ πολλὴν, καὶ μάλιστα ἐλαιῶνας. Ἐμπορεύονται ὅμως διὰ ξηρᾶς εἰς τὴν Λάρισσαν, Τρίκκαλα καὶ Φέρσαλα, ὅπου πωλοῦσι τὰ προϊόντα τοῦ τόπου των καὶ ἀγοράζουσι τὰ προϊόντα ἐκείνων τῶν τόπων, καὶ τὰ μεταφέρουσιν εἰς τὴν χώραν των· εἰς τὰ παράλια ἔχουσι τόπον πεδινὸν καὶ γεωργήσιμον.

Ἅγιος Λαυρέντιος, πρὸς ἀνατολὰς τῆς Δράκιας, κωμόπολις μὲ 400 περίπου οἰκίας, τὰς περισσοτέρας διορόφους καὶ τριορόφους, ὅλαι καλῶς κτισμέναι καὶ εὔμορφοι· εἶναι εἰς θέσιν τερπνὴν, ἀπέχουσα τῆς Δράκιας δύο σχεδὸν ὥρας, κατάῤῥυτος ἀπὸ ὕδατα, καὶ κατάφυτος ἀπὸ κάρπιμα καὶ ἄκαρπα δένδρα παντὸς εἴδους.

Προϊόντα, μετάξιον, ἔλαιον, ἐλαῖαι καὶ οἶνος ἐξαίρετος. Πρὸς δυσμὰς ἔχει καστανῶνας, καὶ εἰς τὸ παραθαλάσσιον τόπον γεωργήσιμον. Ἀπέχει τῆς θαλάσσης ὥρας δύο.

Ἅγιος Γεώργιος, κωμόπολις, δύω καὶ ἡμίσειαν ὥρας ἀπέχουσα πρὸς ἀνατολὰς τοῦ ἁγίου Λαυρεντίου, ἔχει περίπου 350 οἰκίας, αἱ ὁποῖαι ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 ἐλεηλατήθησαν καὶ κατεκαύθησαν σχεδὸν ὅλαι ὑπὸ τῶν Τούρκων, καὶ ἤδη ἀνακτίζονται. Ἔχει ἡ κωμόπολις αὕτη τόπον πολὺν καὶ κάλλιστον ἀπὸ τὴν κορυφὴν τοῦ Πηλίου μέχρι τῆς θαλλάσσης, ἐλαιῶνας ἀξιολόγους, ἀμπελῶνας καὶ συκεῶνας πολυκάρπους κτλ. Μεταξὺ τῶν ἐλαιώνων ὅπου εἶναι τὰ καλύβια, ἔχουν πολλὰς λεμονιὰς, νεραντζιὰς καὶ πορτοκαλέας. Ἡ χώρα αὕτη ἔχει τρεῖς ἐκκλησίας, τιμωμένας, τὴν μίαν ἐπ' ὀνόματι τοῦ

ἁγίου Γεωργίου, τὴν ἄλλην τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου καὶ τὴν τρίτην τῆς Παναγίας· καὶ περὶ αὐτὴν τρία μοναστήρια μὲ κτήματα καὶ προσόδους σημαντικάς. Προϊόντα ἔλαιον, ἐλαίας, οἶνον ἐξαίρετον καὶ μετάξιον. Μεταξὺ καὶ σχεδὸν εἰς τὸ μέσον τῆς ἀγούσης ἀπὸ τὸν ἅγιον Λαυρέντιον εἰς τὸν ἅγιον Γεώργιον ὁδοῦ εἶναι θέσις βαθυλὴ καὶ ναπώδης, θέσις, ἥτις δίδει ἀφορμὴν εἰς ποιητικὰς ἐμπνεύσεις, ὀνομαζομένη Κφάλα, ἤτοι Κουφάλα, κατάφυτος ἀπὸ μεγάλους φηγοὺς καὶ δρύας· εἰς τὸ μέσον αὐτῆς ἀναβρύει εἰς πολλὰ μέρη ἄφθονον καὶ ψυχρότατον ὕδωρ, Τοῦτο ῥέον καὶ ἑνούμενον σχηματίζει τὸν πάλαι ὀνομαζόμενον Ἄναυρον ποταμὸν (χλιὸ ποτάμι). Ἄνωθεν αὐτῆς ὑψοῦται τρίκορφον βουνὸν ἡλίβατον, τοῦ ὁποίου ἡ μέση καὶ ἡ ὑψηλοτέρα κορυφὴ ὀνομάζεται Ἀετοφωλεά.

Καραμπᾶς Μαχαλᾶς χωρίον μικρὸν πρὸς τὸ νοτιοδυτικὸν τοῦ ἁγίου Γεωργίου, ἀπέχον αὐτοῦ περὶ τὰ τρία τέταρτα τῆς ὥρας, ὑπὸ Χριστιανῶν οἰκούμενον, ἔχει οἰκίας 70. Εἰς τοῦτο μετέφερέ ποτε ἡ διχόνοια τῶν Μακρυνητσιωτῶν τὴν ἕδραν τοῦ Βοεβόδα τῶν βακουφίων. Ὅπου ἔκτισαν κατάστημα πολυτελέστατον εἰς βάρος καὶ ζημίαν τῶν χωρίων, τὸ ὁποῖον νῦν μένει ἄχρηστον ἕνεκα τοῦ νέου διοικητικοῦ συστήματος. Διότι τώρα ὁ Καϊμακάμης ὅστις διοικεῖ ὁλόκληρον τὴν Ἐπαρχίαν ἑδρεύει ἐν τῷ Κάστρῳ τοῦ Γώλου.

Στρόφυλλον, μικρὸν χωρίον ὀλίγον ἀπέχον τοῦ Καραμπᾶς μαχαλᾶ. Τοῦτο ἐρημώθη ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 καὶ τὰ κτήματα τῶν πρώην κατοίκων ἐκληρονομήθησαν ὑπὸ τῶν Τούρκων τῶν Λεχωνίων· διότι ἐκατοικεῖτο ὑπὸ Τούρκων. Οὗτοι δὲ τὰ ἐπώλησαν ὀλίγον

κατ' ὀλίγον εἰς Χριστιανούς· ἔχει περὶ τὰς 30 οἰκίας.

Εἰς τὸ χωρίον τοῦτο ὑπάρχει πλάτανος, τοῦ ὁποίου ὁ κορμὸς ἔχει περιφέρειαν 18 γαλλικῶν μέτρων. Ὁ κορμὸς ὅμως δὲν ὑψοῦται πλέον τοῦ μέτρου ἀπὸ τὸ ἔδαφος, καὶ ἀμέσως διακλαδίζεται.

Λεχώνια, τὸ πάλαι Νηλία, κωμόπολις κατοικουμένη ὑπὸ Τούρκων καὶ Χριστιανῶν, μίαν περίπου ὥραν ἀπέχουσα πρὸς νότον ἀπὸ τοῦ Στροφύλλου, ἔχει περίπου 200 οἰκίας καλῶς κτισμένας διορόφους τὰς πλειοτέρας, καὶ πολλοὺς πύργους, εἰς θέσιν τερπνήν, ἔνθα τελειόνουσιν οἱ κατωφερεῖς καὶ βουνώδεις τόποι τοῦ Πηλίου, καὶ ἀρχίζει πεδιὰς ὡραιοτάτη καὶ εὐφορωτάτη. Τὰ Λεχώνια διαιροῦνται εἰς δύο μέρη, ἀπέχοντα ἀπ' ἀλλήλων, καὶ ὀνομαζόμενα πέρα Λεχώνια καὶ ἐδῶθεν Λεχώνια, εἰς τὸ μέσον τῶν ὁποίων εἶναι τὸ τζαμίον των. καὶ ἓν καφενεῖον, ὅπου συνάζονται καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη. Ἡ χώρα εἶναι κατάῤῥυτος ἀπὸ ὕδατα, καὶ κατάφυτος ἀπὸ δένδρα ἄκαρπα ὀλίγα καὶ κάρπιμα πάμπολλα· οἷον μηλέας, κερασιάς, ἀρμενικὰς μηλέας, ῥοδακινιάς, ῥοιάς, ἀπιδιάς, δαμασκηνιάς, καὶ κοκκυμηλέας, συκᾶς, λεμονιάς, νεραντζιάς, πορτοκαλιάς, ἐλαίας καὶ παντοίου εἴδους ὀπωροφόρα δένδρα. Ἡ θέσις αὕτη εἶναι ἡ θερμοτέρα τῶν λοιπῶν τῆς Θεσσαλίας, καὶ διὰ τοῦτο ὡριμάζουσιν αὐτοῦ πρωϊμώτερα τὰ ὀπωρικά, καὶ ὡς ἐκ τούτου πωλοῦνται καὶ εἰς μεγαλητέραν τιμήν. Τὴν 23 Ἀπριλίου, δηλαδὴ τοῦ ἁγίου Γεωργίου ἐκτίθενται εἰς πώλησιν ὥριμα κεράσια· εἰς ἕνα λόγον τὰ Λεχώνια εἶναι τὰ Ἠλύσια πεδία τῆς Θεσσαλίας οἰκούμενα ὑπὸ δαιμόνων.

Εἰς τὸν καιρὸν τῆς ὀλεθρίου καὶ ἀτυχοῦς διὰ τοὺς τόπους τούτους ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 ἔτους, οἱ ἐπανα-

στατήσαντες κάτοικοι Χριστιανοὶ ἐλεηλάτησαν τὴν χώραν ταύτην, κατακαύσαντες τὰς ὡραίας οἰκίας, καὶ φονεύσαντες ὅλους τοὺς κατοίκους, ἄνδρας καὶ γυναῖκας, πλὴν ὀλίγων, οἵτινες προλαβόντες κατέφυγον εἰς τὸ Κάστρον τοῦ Γώλου. Ὥστε οἱ τωρινοὶ Ὀθωμανοὶ κάτοικοι τῶν Λεχωνίων εἶναι ἐπήλυδες ἀπὸ τὰ ἐνδότερα τῆς Θεσσαλίας. Οἱ πρότεροι ἦσαν ἄνθρωποι ἥμεροι καὶ ἀνεξίθρησκοι. Οἱ τωρινοὶ κονιαρίζουσι. Πρότερον οἱ κατοικοῦντες ἐνταῦθα Χριστιανοὶ δὲν εἶχον ἴδια κτήματα, ἀλλ' ἦσαν κολλῆγοι τῶν Τούρκων. Νῦν δὲ ἀπέκτησαν καὶ αὐτοὶ ἴδια κτήματα, ἐπειδὴ οἱ ἐπήλυδες Ὀθωμανοὶ ἐπώλησαν καὶ εἰσέτι πωλοῦσι τοὺς περὶ τὴν χώραν καλοὺς ἐλεῶνας καὶ πολλὰ χωράφια κάτω ἀπὸ τὴν χώραν εὐχαριστηθέντες εἰς τὴν κατωτέρω τῶν πλαγιῶν πεδιάδα, ἔχουσαν πλάτος μιᾶς ὥρας καὶ μῆκος δύο καὶ ἔτι πλέον· ἀρχίζει ἀπὸ τὴν Δημητριάδα (Γορίτσαν) καὶ τελευτᾷ εἰς τὸ Μαλλάκιον. Τόπος εὐφορώτατος εἰς γεννήματα παντὸς εἴδους, εἰς πεπόνια, χειμωνικά, βαμβάκια καὶ ἄλλα κηπικά. Διὰ τῶν Λεχωνίων ῥέει ὁ Ἄναυρος καὶ χύνεται εἰς τὴν θάλασσαν. Μὲ τὸν ποταμὸν τοῦτον ἀρδεύουσιν οἱ Λεχωνῖται τοὺς ἀγροὺς των.

Ἀγριά, τὸ πάλαι Ὀρμένιον, ὅρμος, ἡμίσειαν ὥραν καὶ ἐπέκεινα ἀπέχουσα τῆς Γορίτσας, ἐπίνειον τῆς Δράκιας, τοῦ ἁγίου Λαυρεντίου, τοῦ ἁγίου Γεωργίου καὶ τῶν Λεχωνίων, ἔχει τελωνιακὸν σταθμόν, ξενῶνας τρεῖς (χάνια) καὶ ἀποθήκας. Ὀλίγον ἀνωτέρω αὐτῆς εἶναι σαπωνοποιεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον κατασκευάζεται σαπώνιον.

Περὶ τοῦ Ἀναύρου καὶ τοῦ παραλίου τῶν Λεχωνίων, ὁ Στράβων ἔγραψεν, ὅτι «Πλησσίον δὲ τῆς Δημητριάδος ὁ Ἄναυρος ῥεῖ· καλεῖται δὲ ὁ συνεχὴς αἰγιαλὸς Ἰωλκός.

Ἐνταῦθα δὲ καὶ τὴν Πηλαϊκὴν πανήγυριν συνετέλουν (α).

Τὸ χωρίον τοῦτο ἐσύγχισε πολλοὺς τῶν ἀρχαιολόγων περὶ τῆς θέσεως τῆς Ἰωλκοῦ, τὴν ὁποίαν θέτουσιν εἰς τὰ Λεχώνια. Ποῖον συνεχῆ αἰγιαλὸν νοεῖ ἐνταῦθα ὁ Στράβων, τὸν τοῦ Ἀναύρου ἢ τὸν τῆς Δημητριάδος; Τὸν τῆς Δημητριάδος βέβαια, διότι ἀνωτέρω λέγει· «Τῆς δὲ Δημητριάδος ἑπτὰ σταδίους ὑπέρκειται τῆς θαλάσσης Ἰωλκός. Ταύτης λοιπὸν τῆς θαλάσσης τὸν αἰγιαλὸν λέγει, ὅτι ἐκαλεῖτο Ἰωλκός. Αὐτοῦ ὅπου νῦν τὸν ὀνομάζουσιν ἅγιον Κωνσταντῖνον, ὅπου συνετελεῖτο καὶ ἡ Πηλαϊκὴ πανήγυρις καὶ ὄχι τὸν συνεχῆ μὲ τὸν Ἄναυρον.

Περὶ δὲ τῆς Πηλαϊκῆς πανηγύρεως ἴδε τὰς γαλλικὰς σημειώσεις τοῦ Κοραῆ εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθεῖσαν ἔκδοσιν τοῦ Στράβωνος (β).

Πρὸς τὸ ἀνατολικονότιον τῶν Λεχωνίων ἕως μίαν ὥραν μακρὰν, εἶναι μικρὰ λίμνη, κοινωνοῦσα μὲ τὴν θάλασσαν, καὶ περὶ αὐτὴν κῆποι ὡραῖοι ἀνήκοντες εἰς τοὺς Ἁγιογεωργίτας. Ἡ θέσις αὕτη ὀνομάζεται Μαλλάκι.

Π ι ν α κ ά τ α ι, χωρίον, ἀπέχον μίαν ὥραν πρὸς ἀνατολὰς τοῦ ἁγίου Γεωργίου μὲ περίπου 180 οἰκίας· προϊόντα μετάξιον, ἔλαιον, ἐλαῖαι, σῦκα σταφύλια κτλ. ὡς τὰ εἰρημένα χωρία, ἔχει γῆν ἀνάλογον τῶν κατοίκων καὶ πολύφορον.

Β υ ζ ί τ σ α, χωρίον, ἀπέχον τρία τέταρτα τῆς ὥρας πρὸς ἀνατολὰς τοῦ προειρημένου, ἔχει οἰκίας περὶ τὰς 160 καλῶς κτισμένας καὶ ὡραίας καὶ μίαν νεόκτιστον

(α) Στράβων. 436.
(β) Στράβ. Τόμ. III Eclairssem. σελ. 247.

ἐκκλησίαν, ἀξιόλογον, τιμωμένην ἐπ' ὀνόματι τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, καὶ ἓν μοναστήριον ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ μὲ ἱκανὰς προσόδους, ἔχει καὶ τοῦτο ἐλαιῶνας ἀξιολόγες, ἀμπελῶνας συκεῶνας, καὶ εἰς τὸ παραθαλάσσιον τόπον πεδινόν. Τὸ χωρίον εἶναι κατάφυτον ἀπὸ δένδρα κάρπιμα καὶ ἄκαρπα, καὶ τὰ πέριξ ἀπὸ καστανaίας. Προϊόντα μετάξιον, ἔλαιον, ἐλαῖαι, σῦκα καὶ οἶνος.

Μηλιαῖς, κωμόπολις μίαν ὥραν σχεδὸν ἀπέχουσα πρὸς χειμερινὰς ἀνατολὰς τῆς Βυζίτσας. Ὠνομάσθη οὕτω· διότι αὐτοῦ ἐφύοντο μηλέαι αὐτοφυεῖς. Ἐκεῖ δὲ ὅπου εἶναι κτισμένη ἡ ἐκκλησία ἡ ἐπ' ὀνόματι τῶν Ταξιαρχῶν, ἦτο ἄλσος δρυῶν. Ταῦτα συντοπῖταί μου Μηλιῶται ἤκουσα πολλάκις ἀπὸ ἐκείνους οἵτινες προσήνεγκον προσωπικὴν ἐργασίαν εἰς τὴν κατὰ τὸ 1842 ἔτος κτισθεῖσαν ἐκκλησίαν τῶν Ταξιαρχῶν· ἔχει ὑπὲρ τὰς 350 οἰκίας λιθοκτίστους καὶ καλῶς κτισμένας καὶ μάλιστα ὅσαι κτίζονται τώρα. Ἡ χώρα εἶναι κατάῤῥυτος ἀπὸ διαυγέστατα καὶ ψυχρότατα ὕδατα, καὶ κατάφυτος ἀπὸ κάρπιμα δένδρα, οἷον μηλέας, ἀπηδιάς, κερασιάς, ῥοδακινιάς, κυδωνιάς, ῥοιάς. δαμασκηνιάς, κοκκυμηλέας, ἀρμενικὰς μηλέας, καρυδιάς, συκαμινέας καὶ τὰ τοιαῦτα· τὰ πέριξ τῆς χώρας εἶναι κατάφυτα ἀπὸ καστανaίας, λεύκας, δρῦς καὶ φηγούς, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἐξάγεται πολλὴ οἰκοδομήσιμος ξυλική, καὶ πρὸς κατασκευὴν βαρελίων, κάδδων καὶ τῶν τοιούτων σκευῶν. Τὰ ἐπικερδέστερα κτήματα τῆς χώρας ταύτης εἶναι ἐλαιῶνες, ἀμπελῶνες, συκεῶνες καὶ συκαμεῶνες. Ἔχει εἰς τὰ παράλια τόπον πεδινὸν ἱκανὸν γεωργήσιμον, εἰς τὸν ὁποῖον σπείρεται σῖτος, κριθή, καλαμπόκιον, φασούλια ψιλά, τὰ εἰς ἄλλους τόπους ὀνο-

μαζόμενα Σμυρναϊκά, καὶ βαμβάκιον. Ἄνωθεν τῆς χώρας εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους εἶναι τόπος γεωργήσιμος, ὅπου σπείρουσι καλαμπόκιον, καὶ φυτεύουσι γεώμηλα. Τὰ γεώμηλα καλλιεργοῦνται εἰς ὅλα τὰ χωρία, ὅσα ἔχουσι βουνὸν, μὲ μεγάλην ἐπιμέλειαν· ἀπὸ τὰ ὁποῖα ὠφελοῦνται πολὺ καὶ μάλιστα ἐπὶ τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου. Τὰ κατὰ πρῶτον λόγον ἐπικερδέστερα προϊόντα εἶναι μετάξιον, ἔλαιον καὶ ἐλαῖαι. Τὰ κατὰ δεύτερον, σῦκα, σταφύλια, ῥοδάκινα, μῆλα πολλότατα καὶ σπανίων εἰδῶν, κεράσια, δαμάσκηνα, καρύδια, κυδώνια καὶ τὰ τοιαῦτα. Ἐν τῷ μέσῳ τῆς χώρας εἶναι ὁ τῶν Ταξιαρχῶν ναός. Πέριξ αὐτῆς καὶ σὺν αὐτῇ συνεχόμενα μοναστήρια, τὸ τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου, τὸ τῆς ἁγίας Μαρίνης. καὶ τὸ τῆς ἁγίας Παρασκευῆς μὲ τὸ μετόχιον τῶν ἁγίων Ἀναργύρων. Τοῦτο τὸ τελευταῖον ἔχει κτήματα καὶ προσόδους ἱκανάς. Εἰς τὴν ἀνατολικοβόρειον ἄκραν ἐπὶ περιφανοῦς καὶ περιόπτου θέσεως, μετ' ἄλσους δρυῶν καὶ φηγῶν εἶναι τὸ ἑλληνικὸν σχολεῖον, μὲ ἐκκλησίαν τιμωμένην ἐπ' ὀνόματι τοῦ ὁσιομάρτυρος Νικολάου τοῦ νέου, μὲ βιβλιοθήκην πολύτιμον, ἔχουσαν ὅλα τὰ ἑλληνικὰ εἰς διαφόρους ἐκδόσεις, καὶ ἱκανὰ γερμανικὰ καὶ γαλλικά· πρὶν διαρπαγῇ ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως εἶχεν ἀρκετὰ ὄργανα τῆς πειραματικῆς φυσικῆς.

Ἐπειδὴ ὁ λόγος ἦλθε περὶ τῆς σχολῆς, ἂς ἐξιστορήσωμεν τὰ περὶ αὐτῆς.

Πρὸ τῶν 1745 δὲν ἐγνώριζον εἰς τὰς Μηλιάς, ἂν ὑπῆρχον Ἑλληνικὰ γράμματα. Δύο υἱοὶ τοῦ εὐπατρίδου Παπᾶ Πανταζῆ, Ζαχαρίας καὶ Ἄνθιμος, πρὸς τὸν ὁποῖον ἀφιερόνει ὁ Γαζῆς τὴν μετάφρασιν τῆς χημικῆς τοῦ Φουρκρουᾶ, λαβόντες τὸ ἀνάλογον μερίδιον ἐκ τῆς πα-

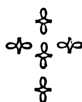
τρῴας περιουσίας, ἐνδυθέντες τὸ μοναχικὸν σχῆμα, καὶ κτίσαντες ἐν εἴδει μοναστηρίου μίαν οἰκίαν μὲ τὰ ἀναγκαιοῦντα αὐτῇ παραρτήματα, ἥτις τώρα ὀνομάζεται «τὰ παλαιὰ» πρὸς διαστολὴν τῶν νέων οἰκοδομῶν, καὶ τὴν ἐκκλησίαν εἰς μίαν περιοχὴν ἐκ τεσσαράκοντα καὶ ἐπέκεινα στρεμμάτων γῆς, συνεχομένην μὲ τῆς πατρῴας οἰκίας, ἠσκοῦντο τὸν μοναχικὸν βίον. Μαθὼν δὲ ὁ Ἄνθιμος, ὅτι εἰς τὴν Ζαγορὰν συνεστήθη σχολεῖον τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων, εἰς τὸ ὁποῖον ἐδίδασκε μοναχός τις Ζαχαρίας τ' ὄνομα, ἐκ τῆς ἐν Γώλῳ οἰκογενείας τῶν Παπαγιαννουλαίων, ὅστις διδαχθεὶς ἐν Ἀθήναις τὴν ἀρχαίαν ἡμῶν γλῶσσαν, ἐκόμισεν αὐτὴν, ὡς ἄλλος Κάδμος, εἰς τὴν Ζαγορὰν, διότι οὗτος εἶναι ὁ πρῶτος διδάσκαλος τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης τοῦ συσταθέντος ἐκεῖ ἑλληνικοῦ σχολείου (α), καὶ ἐδίδασκεν τοὺς προσερχομένους· πρὸς τοῦτον προσελθὼν ὁ Ἄνθιμος Παπᾶ Πανταζῆς, ὅστις ἦτο ἀδελφὸς τοῦ πάππου μου ἐκ μητρὸς, καὶ διδαχθεὶς τὰ ἑλληνικὰ γράμματα ἐπανῆλθεν εἰς Μηλέας μετὰ τοῦ ἤδη γεγηρακότος διδασκάλου του, τοῦ ἀποβιώσαντος καὶ ταφέντος ἐν τῷ θαπτηρίῳ τῆς σχολῆς. Γενόμενος ἤδη ἐγκρατὴς τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ὁ Ἄνθιμος ἐδίδασκεν αὐτὴν ἀμισθὶ εἰς τοὺς συντοπίτας του· ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ γνωστοί εἰσιν εἰς τὸν φιλολογικὸν κόσμον Ἄνθιμος ὁ Γαζῆς, Δανιὴλ ὁ Φιλιππίδης καὶ Γρηγόριος ὁ Κωνσταντᾶς, ὅστις ἦτο καὶ ὑποτακτικὸς τοῦ διδασκάλου του μετὰ τοῦ ἐφημερίου τῆς σχολῆς Παπᾶ Τι-

---

(α) Ἴδε περὶ τούτου τὴν ἀπὸ τῆς 16 Δεκεμβρίου 1839 ἐπιστολὴν τοῦ Κυρίου Φιλίππου Ἰωάννου, εἰς τὴν περιγραφὴν τῆς Ζαγορᾶς.

μαθέου. Φοβούμενος ὁ Ἄνθιμος μὴ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ οἱ παῖδες τοῦ ἀδελφοῦ του Δημητρίου λάβωσι τὴν περιουσίαν τῆς σχολῆς, καὶ οὕτως ἐρημώσῃ αὐτὴ, καὶ ματαιωθῶσιν οἱ κόποι του, ἀπεφάσισε καὶ τὴν ἐνέγραψεν εἰς τὰ Ἀρχεῖα τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου Σταυροπηγιακὸν Μοναστήριον, καὶ ὡς τοιοῦτο διαμένει μέχρι σήμερον (α). Ὁ Ἄνθιμος μετήλλαξε τὸν βίον του κατὰ τὸ 1809 ἔτος πλήρης ἡμερῶν, καὶ ἐν ὑπολήψει ἁγιότητος.

Εἶπον ἀνωτέρω, ὅτι εἰς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821 διηρπάγη ἡ βιβλιοθήκη τῆς σχολῆς ταύτης, καὶ μετ' αὐτῆς καὶ τὰ ἱερὰ βιβλία τῆς ἐκκλησίας, ὧν τὸ Ἱερὸν Εὐαγγέλιον ὡς ἐκ θαύματος περιῆλθεν εἰς τὰς χεῖράς μου, εἰς τὸ τέλος τοῦ ὁποίου εἶναι τὸ ἀκόλουθον κτητορολόγιον γραμμένον ἰδίᾳ χειρὶ τοῦ Ἀνθίμου.

ΑΨΠΗ' Σεπτεμβρίου 15.

Τὸ παρὸν ἅγιον Εὐαγγέλιον, ὑπάρχει τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ ἁγίου ὁσιομάρτυρος Νικολάου τοῦ Νέου· ἡ ὁποία αὕτη Ἐκκλησία ἀνεκαινίσθη, κατὰ τὸ αψοά ἔτος. Ὁμοίως καὶ τὰ κελεῖα, δι' ἐξόδων τῶν δύο Ἱερομονάχων, καὶ αὐταδέλφων, Ζαχαρίου καὶ Ἀνθίμου, υἱῶν τοῦ παπᾶ Πανταζῆ, ἀπὸ ταύτης τῆς χώρας Μηλιαῖς ὄντων· καὶ τοῦ διδασκάλου καὶ γέροντος αὐτῶν Ζαχαρίου τοῦ ἀπὸ Γώλου ὄντος.

(α) Ἴδε κατωτέρω τὴν πρὸς τὸν Ἰσίδωρον ἐπιστολὴν τοῦ Γρηγορ. Κωνσταντᾶ.

»Ὁ τόπος, ὃν πρότερον ὥριζεν αὕτη ἡ Ἐκκλησία, εἶναι ἕως ἔξω ἀπὸ τὰ δένδρα, καὶ ἕως εἰς τὸ αὐλάκι κάτω, καὶ ἕως τρεῖς ὀργυίας ὀπίσω ἀπὸ τὸ ἅγιον βῆμα, καὶ ἕως εἰς τὴν ἀστρέχαν ἀπὸ τὰ κελλεῖα· τὰ δὲ κελλεῖα εἶναι ἐκτισμένα μέσα εἰς τὸν τόπον τῆς μαλαμίτζας, ἡ ὁποία ἔχει δι' αὐτὸν γρόσια τρία παρμένα, καὶ τρία ὀνόματα γραμμένα εἰς τὴν πρόθεσιν. † Ἀρχόντους Νικολάου καὶ Παναγιώτη.

»Ὀπίσω ἀπὸ τὸ βῆμα, ἕως τὴν κερασίαν ὁ τόπος, ἦτον τοῦ παπᾶ Ἀργύρη, (α) καὶ τὸν ἔκαμεν ἀλλαξίαν μὲ τὸν παπᾶ Ζαχαρίαν, μὲ ἄλλον τόπον, ὁποῦ ἔχει τὸ σπῆτι μέσα ὁ παπᾶ Ἀργύρης.

»Ἀπὸ τὴν κερασίαν, ἕως τὴν ἄλλην κερασίαν, τὸ ἀμπέλι τὸ ἀφιέρωσεν ὁ παπᾶ Γαλακτίων (β) τοῦ Εὐαγγελινοῦ, Βύσυ (γ) καὶ ἔγραψε ὀνόματα δύο Γαλακτίωνος Ἱερομονάχου καὶ Κωσταντῆ Ἱερέως.

»Ἀπὸ δὲ τὴν κερασίαν ἕως εἰς τὸ ῥεῦμα τὸ ἀμπέλι καὶ τὰς συκαμιναίας, τὸ ἔχει ἀγορασμένον διὰ γρόσια 45 ὁ παπᾶ Ζαχαρίας, ἀπὸ τὸν Νικολὸν Βύσσια, καὶ εἶναι ἀφιερωμένον καὶ αὐτὸ εἰς τὴν ἰδίαν Ἐκκλησίαν, καὶ ἕως αὐτοῦ εἶναι τώρα ἡ περιοχὴ τῆς Ἐκκλησίας· καὶ μηδεὶς ἀποτολμήσῃ νὰ τὸν ἀποξενώσῃ, ὡς ἀφιερωμένον ὄντα καὶ ἱερὸν τόπον.

»Ἔχει δὲ, καὶ ἔξω περιβόλια ἀφιερώματα, ταῦτα.

(α) Πάππου πρὸς πατρὸς τοῦ Συγγραφέως τῆς παρούσης τοπογραφίας.

(β) Οὗτος εἶναι ὁ κτίτωρ τῆς Ἁγίας Μαρίνης.

(γ) Βύσυια, ἤτοι βύσσια.

» Εἰς τοῦ λογκᾶ ἐλαῖς, πέρα ἀπὸ τὸ ῥεῦμα, τῆς Ἑλένης Σκαρλάτου· δι' αὐταῖς, ἔχει ὀνόματα δύο εἰς τὴν πρόθεσιν, Ἑλένης καὶ Ἀποστόλη.

» Εἰς τὰ παλιάχωρα, ἐλαῖς τοῦ Ἰωάννου Νικολοῦ. † Βασίλη Ἰωάννου.

» Ὀλίγον παρακάτω, ἐλαῖς τῆς Ἑλένης τοῦ Γεωργίου Γαρόφλου. † Ἑλένης.

» Εἰς τὴν στενάδα, ἐλαῖς τοῦ Γεωργίου Νικολοῦ. † Γεωργίου καὶ Μαρίας.

» Εἰς τοῦ κακράκη, ἐλαῖς τοῦ διακόνου Γρηγορίου. † Εὐσταθίου καὶ Γρηγορίου.

Οὐδὲν τῶν ἀφιερωμάτων τούτων ὑπάρχει σήμερον εἰς τὴν κατοχὴν τῆς σχολῆς.

Μιαροὶ φάρυγγες κατεβρόχθησαν τὰ ἀφιερώματα ταῦτα, καθὼς καὶ τῶν λοιπῶν μοναστηρίων.

Νεωτέρα οἰκοδομή. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς παρούσης ἑκατονταετηρίδος, ὅτε ἐγένετο γενικὴ κίνησις περὶ τῆς διαδόσεως τῶν φώτων μεταξὺ τῶν ὁμογενῶν μας, οἱ μαθηταὶ τοῦ Ἀνθίμυ εὑρεθέντες εἰς Βιέννην καὶ ἠλεκτρισθέντες ἀπὸ τὸν αὐτὸν ζῆλον νὰ βελτιώσωσι τὴν σχολὴν τῶν Μηλεῶν, ἀπεφάσισαν ὁ μὲν Γαζῆς νὰ μείνῃ ἐν Βιέννῃ διὰ νὰ συνάξῃ συνδρομὰς, ὁ δὲ Κωνσταντᾶς νὰ καταβῇ εἰς Μηλέας διὰ νὰ διευθετήσῃ τὰ ἐκεῖ. Διαμένων λοιπὸν ὁ Γαζῆς ἐν Βιέννῃ καὶ συνάζων συνδρομὰς τὰς ἔπεμπεν διὰ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει μεγαλεμπόρου Μακρυνητσιώτου Ἀποστόλου Παππᾶ πρὸς τὸν Κωνσταν-

† Τὸ σημεῖον τοῦτο σημαίνει ὅτι τὰ ὀνόματα, περὶ ὧν πρόκειται κατεγράφησαν εἰς τὴν πρόθεσιν.

τᾶν, ὅστις ἀνήγειρε τὴν νέαν λαμπρὰν καὶ εὐρύχωρον σχολὴν, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ Γαζῆς ἔπεμψε πολλότατα βιβλία καὶ ὄργανα τῆς πειραματικῆς φυσικῆς ἐκ Βιέννης.

Ἀπὸ τὰ σταλέντα χρήματα, ἠγόρασαν καὶ ἕνα ἐλαιῶνα ἐκτεταμένον, ὀνομαζόμενον Φανερωμένην.

Εἶπον ἀνωτέρω, ὅτι ἐκ τῶν μαθητῶν τοῦ Ἀνθίμου ἦτο καὶ ὁ Γρηγόριος Κωνσταντᾶς, ὅστις ἦτο καὶ ὑποτακτικὸς αὐτοῦ· καὶ ἐπειδὴ κατὰ τὸ σύστημα τῶν μοναχῶν ὁ ὑποτακτικὸς εἶναι καὶ κληρονόμος τοῦ γέροντός του, ὁ Κωνσταντᾶς ἀποθανόντος τοῦ Ἀνθίμου, ἔμεινε κληρονόμος καὶ διάδοχος αὐτοῦ. Περὶ τὸ 1840 ἐννοήσας ὁ Κωνσταντᾶς τὸ τέρμα τοῦ βίου του προσεκάλεσεν εἰς τὴν διαδοχὴν ἀπὸ τὸ Ἅγιον Ὄρος τὸν πρῶτόν μου ἐξάδελφον Παπᾶ Γρηγόριον, τότε δὲ Ἰσίδωρον Ἱεροδιάκονον ὄντα.

Ἰδοὺ ἡ προσκλητικὴ ἅμα δὲ καὶ ἀπειλητικὴ ἐπιστολὴ τοῦ Κωνσταντᾶ.

Παμφίλτατε Ἰσίδωρε!

Ἐδήλωσά Σοι καὶ ἄλλοτε, ὅτι εἰς τὴν διαθήκην μου τῇ συγκαταθέσει τῶν ἐπιτρόπων τῆς σχολῆς καὶ τῶν προεστώτων καὶ προκρίτων πάσης τῆς χώρας, σὲ ἀφίνω διάδοχόν μου εἰς τὸ π ρ ο π α τ ο ρ ι κ ὸ ν Σου κατάστημα τὴν σχολὴν, τὴν ὁποίαν διεδέχθην νομίμως ἐγὼ καὶ ἐβελτίωσα πλουτήσας αὐτὴν, ὡς οἶσθα, μὲ οἰκοδομὰς μεγαλοπρεπεῖς καὶ κτήματα πλουσιώτατα. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐγήρασα (εἰμὶ γὰρ ἐννενηκοντούτης καὶ ἐγγὺς ἀποβιώσεως), Σὲ παρακαλοῦμεν ἐγώ τε καὶ οἱ ἐπίτροποι καὶ οἱ πρόκριτοι τῆς χώρας δι' ἰδιαιτέρου ὡς ὁρᾷς αὐτῶν γράμματος νὰ ἔλθῃς ἕως ἔτι ζῶ. Σπεῦσον οὖν φίλτατε καὶ μὴ παραδράμῃς τὸ χρέος Σου, παρακούσας τὴν πρόσκλη-

σιν τῶν συμπατριωτῶν Σου, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν τοῦ Θεοῦ, ὅστις ἐφορεύει εἰς τὰ τοιαῦτα καταστήματα, διὰ νὰ μὴ μείνῃ ἔρημον τὸ σχολεῖον. Καὶ ἐὰν ἑκὼν δὲν ἔλθῃς θέλεις ἔλθει ἄκων, ἐπειδὴ ἡ σχολή μας τιμᾶται μὲ τίτλον Πατριαρχικῆς σχολῆς, καὶ ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία ἔχει τὴν ἰσχὺν νὰ σὲ βιάσῃ νὰ κάμῃς καὶ ἄκων τὸ χρέος Σου· μὴ γένοιτο ὅμως τοῦτο.... σπεῦσον οὖν φίλτατε νὰ ἔλθῃς ἕως ζῶ· διὰ τὶ ἂν ἔλθῃς μετα τὸν θάνατόν μου, χάνεις καὶ ἐνδύματα καὶ ἄλλα πράγματα, τὰ ὁποῖα τὰ ἁρπάζουσιν ἄλλοι.» Ὅπερ καὶ ἐγένετο.

Ἐνταῦθα περατοῦται ἡ διήγησις τῆς Μηλεωτικῆς σχολῆς. Δόξῃ καὶ τιμῇ ἑκάστῳ τῷ συνενεγκόντι πρὸς βελτίωσιν αὐτῆς.

Ἡ περίφημος αὕτη Πατριαρχικὴ σχολὴ εὑρίσκεται πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἔρημος διδασκάλων, πλὴν ἑνὸς ἀλληλοδιδακτικοῦ. Εἰς τὴν αὐτοῦ Παναγιότητα τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην ἐναπόκειται ν' ἀναστήσῃ οὕτως εἰπεῖν τὴν φερώνυμον Αὐτοῦ σχολὴν, καὶ νὰ αἰτήσῃ λόγον ἀπὸ τοὺς διαχειριστὰς τῆς περιουσίας αὐτῆς τε καὶ τῶν λοιπῶν μοναστηρίων, τὰς ὁποίας κατεβροχθησαν οἱ πρόκριτοι τοῦ τόπου. Εἴθε ἡ ἀσθενής μου φωνὴ νὰ φθάσῃ εἰς τὰ ὦτα τῆς Α. Π.

Λυκομάγγανον, θέσις γοητευτικὴ μὲ ὀροπέδιον, μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν ἀπέχουσα πρὸς ἀνατολὰς τῶν Μηλεῶν, εἶναι κατάφυτον ἀπὸ πλατανῶνα καὶ κατάῤῥυτον ἀπὸ ψυχρότατα ὕδατα. τὸ ὀροπέδιον σπείρεται ἀπὸ καλαμπόκιον. Αὐτοῦ πλησίον πρὸς τὸ ἀνατολικώτερον ἦσαν δύο μονήδρια, καταστάντα ἐρείπια, καὶ τὸ μὲν τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι τοῦ Σωτῆρος εἶναι μέσα εἰς μίαν χούνην· τὸ δὲ τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι τῆς ἁγίας Τριάδος εἶναι ἐπὶ λόφου

ὑψηλοῦ καὶ περιβλέπτου. Ἐπὶ τῆς θέσεως αὐτοῦ θέτει εἰς τὸν γεωγραφικὸν πίνακα τῆς Μαγνησίας ὁ Γαζῆς τὸν ναὸν τοῦ Ἀκραίου Διός· ἀλλὰ δὲν ὑπάρχουσιν ἴχνη διόλου παλαιῶν ἐρειπίων.

Ἅγιος Νικόλαος ὁ Γέρων ἢ Βέρος, μοναστήριον ἀπέχον πρὸς εὖρον τῆς χώρας μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν μὲ πολλὰς καὶ μεγάλας οἰκοδομάς, σχηματιζούσας περιφέρειαν περὶ τὸν περικαλῆ καὶ κομψὸν ναόν, μὲ ἱκανὰς προσόδους. Ἀλλ' εἰς τὰς ἡμέρας μας παραμεληθὲν ἤρχισε νὰ κρημνίζεται. Τὰ δὲ κτήματά του ἐπώλησαν οἱ προὔχοντες.

Καλὰ νερὰ ὅρμος πρὸς τὸ νοτιοδυτικὸν τῶν Μηλεῶν, ἀπέχοντα αὐτῶν δύο ὥρας, μὲ σταθμὸν τελωνιακόν, ἀποθήκας καὶ ξενῶνα (χάνι) εἶναι ἐπίνειον τῶν Πινακιωτῶν, Βυζιωτῶν καὶ Μηλεωτῶν. Ἀνήκουσιν ὅμως εἰς τοὺς Βυζιώτας.

Ζερβόχια, θέσις ἥτις ἀπέχει ἡμίσειαν ὥραν καὶ ἐπέκεινα πρὸς τὸ ἀνατολικονότιον τῶν Καλωνερῶν. Αὐτοῦ κατὰ τὸ 1803 ἔτος γεωργῶν τις ἀνεκάλυψε τῆς Μεθώνης ἐρείπια (α) (τὰ ὁποῖα ἐσκέπασε μὲ πολλὴν ἐπιμέλειαν), καὶ δύο προτομὰς εἰκονιζούσας ἡ μὲν μία τὸν Πλάτωνα, ἡ δὲ τὸν Ἀριστοτέλην, ἃς ὁ Γαζῆς ἀγοράσας ἔθεσεν εἰς τὴν βιβλιοθήκην τῶν Μηλεῶν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐκλάπησαν ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 καὶ ἐφέρθησαν εἰς Σμύρνην, ὅπου ἐπωλήθησαν· εἰς τὴν ἰδίαν ἐποχὴν ἐκλάπη ἀπὸ τὴν αὐτὴν βιβλιοθήκην ἀνδριαντίσκος τοῦ Ἡρακλέους ὀριχάλκινος ἔχον ὕψος ὑπὲρ τοῦ ἑνὸς γαλλικοῦ μέτρου, ἐξαισίας κατασκευῆς. Μεταξὺ τῆς Βυ-

---

(α) Στράβ. 436. Μάγνητες Σκύλακος Περίπλους.

ζίτσα; καὶ τῶν Μιλεῶν ῥέει ὁ Βρύχων ποταμὸς, ὁ κοινῶς λεγόμενος Μηλιώτικος (β). Ὁδεύοντες ἀπὸ τὰ Καλὰ νερὰ παραλίως πρὸς ἀνατολὰς τρία τέταρτα περίπου, εὑρίσκομεν ἄλλον ὅρμον, καλούμενον Πουρνάρι. Ἀφοῦ διέλθωμεν τὸ Πουρνάρι καὶ παρεγκλίνομεν ὀλίγον πρὸς τὰ ἀριστερὰ, πρὶν φθάσωμεν εἰς τὸν ποταμὸν τὸν νεοχωρίτικον ἢ τῆς Μπούφας καλούμενον ἐντὸς τῶν χωραφίων ὑπὸ τοὺς βάτους θέλομεν εὑρεῖ ἐρείπια ἀρχαίου ναοῦ μεταποιουμένου εἰς Χριστιανικὸν ἐπ' ὀνόματι τῆς Ὑπαπαντῆς, ὀνομάζεται κοινῶς Παληοκκλησία. Ἦτο ἄγνωστον μέχρι τοῦ 1831, ἂν ὁ ναὸς οὗτος ἦτον ἀρχαῖος, ὅτε εὑρέθη ἐπιγραφὴ ἐντὸς αὐτοῦ δηλοῦσα τὴν ἀρχαιότητα τοῦ ναοῦ, καὶ ὅτι ἐκτίσθη ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἀκραίου Διὸς, καὶ προσέτι καταγράφει τὰ προνόμια, ἃ εἶχον οἱ ἱερεῖς τοῦ Ἀκραίου Διός. Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη εὑρίσκεται εἰς τὴν αὐλὴν οἰκίας τινὸς εἰς Μηλέας τὴν ὁποίαν μοὶ ὑπεσχέθησαν νὰ μοὶ πέμψωσι πρὸ ἑνὸς ἔτους· ἀλλ' ἀκόμη δὲν τὴν ἔλαβον. Ὅποτε ὅμως καὶ ἂν τὴν λάβω, θέλω τὴν δημοσιεύσει καὶ πέμψει εἰς τοὺς συνδρομητὰς τῆς παρούσης μου· διότι θέλω χύσει ἀμυδρὸν φῶς εἰς τοὺς ἀρχαιολόγους περὶ τῆς θέσεως τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀκραίου Διός, καὶ περὶ τῆς πόλεως Κερακαὶ (γ) αἵτινες αὐτοῦ που ἦσαν.

Μεταξὺ τῶν Μηλεῶν καὶ τοῦ Νεοχωρίου ὑπάρχει ποταμὸς, ὅστις ὀνομάζεται ποτάμι νεοχωρίτικον, καὶ πο-

---

(β) Συλλογῆς τῶν ἐν ἐπιτομῇ τοῖς πάλαι γεωγραφηθέντων κτλ. ἐν Βιέννῃ.

(γ) Μάγνητες Σκύλακος περίπλους

τάμι τῆς Μπούφας. Μὲ τὰ ὕδατα αὐτοῦ μόνον οἱ Μηλιῶται ἀρδεύουσι τοὺς ἀγρούς των· ὅθεν τὰ ὕδατα τοῦ ποταμοῦ ἀνήκουσιν ἀποκλειστικῶς εἰς τοὺς Μηλιώτας.

Νεοχώριον, κωμόπολις, ἀπέχουσα τρεῖς ὥρας περίπου πρὸς τὸ ἀνατολικονότιον τῶν Μηλεῶν, ἔχει περὶ τὰς 300 οἰκίας, κειμένη εἰς τὸ δυτικὸν μέρος μιᾶς παραφυάδος τοῦ Πηλίου, ἥτις αὐτόθι κορυφοῦται καὶ σχηματίζεται ὄρος τι μικρόν. Ἡ κωμόπολις αὕτη ἔχει δύο θαλάσσας, τὴν μίαν εἰς τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τῆς Μαγνησίας παρὰ τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον, καὶ τὴν ἄλλην εἰς τὴν δυτικὴν παρὰ τὸν Παγασαϊκόν. Ἔχει γῆν καὶ εἰς τὰ δύο μέρη πολλὴν καὶ καλήν. Προϊόντα ἐπικερδέστερα τῆς κωμοπόλεως ταύτης εἶναι μετάξιον, ἔλαιον, ἐλαῖαι, καὶ κατὰ δεύτερον λόγον σῦκα, σταφύλια κτλ. Εἰς τὰ παράλια τοῦ Παγασαϊκοῦ κόλπου ἔχει γῆν πεδινὴν καὶ γεωργήσιμον, παράγουσαν σῖτον, κριθήν, καλαμπόκιον, φασούλια κτλ. Εἰς τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν εἰς τὰ παράλια τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου εὑρίσκονται ἐρείπια φρουρίων καὶ πόλεων ἀρχαίων, περὶ ὧν ἀνωτέρω εἴπομεν. Οἱ κάτοικοι ἐνασχολοῦνται καὶ εἰς τὴν ναυτιλίαν ἔχοντες ἴδια πλοῖα μεγάλα καὶ μικρά.

Νιάου, χωρίον πρὸς τὸ δυτικονότιον τοῦ Νεοχωρίου, ἀπέχον αὐτοῦ μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν, ἔχει 150 οἰκίας καλῶς κτισμένας. Προϊόντα καὶ τούτου, μετάξιον, ἔλαιον, ἐλαῖαι, σῦκα, σταφύλια κτλ.— Τὸ χωρίον τοῦτο ἦτο πρότερον ἡνωμένον μὲ τὸ Νεοχώριον, πρὸ εἴκοσιν ὅμως ἐτῶν ἐχωρίσθη καὶ διοικεῖται ἀφ' ἑαυτοῦ.

Εἰς ἓν μέρος τῶν παραλίων τοῦ χωρίου τούτου, τὸ ὁποῖον ὀνομάζεται Ἄβυσσος, ἀναβρύει ὕδωρ τόσον πολύ, ὥστε ἀποτελεῖ μικρὸν ποταμόν, ἀπέχον τοῦ αἰγιαλοῦ 100

γαλλικῶν μέτρων. Τὴν πηγὴν ταύτην περιζώνει τροχοειδὴς δεξαμενὴ ἀσβεστόκτιστος, ἔχουσα ὕψος τριῶν μέτρων, δι' ἧς ὕψονε τὸ ὕδωρ ποτὲ καὶ ἤρδευον τοὺς πέριξ αὐτῆς ἀγρούς.

Ἀργαλαστή, κωμόπολις ἀξιόλογος, ἥτις ἦτό ποτε Μητρόπολις τῶν βακουφίων. Μὲ τὸ ὄνομα τοῦτο δηλοῦται εἰς τοὺς κώδηκας τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους,* ἡ ὁμὰς τῶν βακουφίων καλουμένη, Ἀργαλάστ-μουκατασί. Ἡ ἁπλότης ὅμως τῶν Ἀργαλαστιωτῶν καὶ ἡ πανουργία τῶν Μακρυνητσιωτῶν μετήγαγον τὴν καθέδραν τοῦ βοεβόδα εἰς τὴν Μακρυνήτσαν, καθὼς ἐπ' ἐσχάτων ἡ διχόνοια καὶ ἡ ἀνοησία τῶν τελευταίων μετήνεγκον αὐτὴν εἰς τὸν Καραμπᾶς Μαχαλᾶν. Ἡ Ἀργαλαστὴ κεῖται εἰς μίαν πεδιάδα ὄχι τόσον τερπνὴν, ἐπειδὴ περικυκλοῦται ἀπὸ ῥάχας, θάλασσαν δὲν βλέπει, εἰ μὴ οὐρανὸν καὶ γῆν. Ἀπέχει ἀπὸ τὴν δυτικὴν θάλασσαν, τοῦτ' ἔστι ἀπὸ τὸν Παγασαϊκὸν κόλπον πλέον τῆς μιᾶς ὥρας, καὶ ἄλλο τόσον ἀπὸ τὴν ἀνατολικήν. Εἰς τὴν ἄκραν τῆς χώρας πρὸς τὸ ἀνατολικονότιον πηγάζουσιν ὕδατα ἄφθονα, ὄχι ὅμως τόσον καλὰ, ὡς τὰ τῶν λοιπῶν χωρίων. Ἔχει περὶ τὰς 500 οἰκίας, αἵτινες ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 ἐκαύθησαν σχεδὸν ὅλαι ὑπὸ τῶν Τούρκων, καὶ πολλοὶ τῶν κατοίκων ᾐχμαλωτίσθησαν, ἀλλὰ πάλιν ἡσυχίας ἐπελθούσης ἀνῳκοδομήθησαν. Ἡ θάλασσα τῆς κωμοπόλεως ταύτης, ἥτις εἶναι ἡ δυτικὴ γωνία τοῦ Παγασαϊκοῦ κόλπου, εἶναι λιμὴν βαθύτατος καὶ ἀτάραχος, ὀνομαζόμενος Μλίνα ἤτοι Μειλίνα=τῇ Μειλίνῃ, ἤγουν, Ἡδὺς, προσηνὴς, πρᾶος, καὶ τῳόντι πρᾶος εἶναι ὁ λιμὴν οὗτος, δηλαδὴ ἀτάραχος· εἰς τὸν λιμένα τοῦτον ἁλιεύονται πολλῶν εἰδῶν ἰχθεῖς ἄφθονοι. Τὸν Μάϊον ἁλιεύονται οἱ ὑπ' αὐτῶν καλύ-

μένοι λεπιοί, ἕκαστος τῶν ὁποίων ζυγίζει δεκαπέντε ἕως εἴκοσιν ὀκάδας. Τὸν Αὔγουστον ἁλιεύονται ὄρκυνοι μεγαλείτεροι τῶν λεπιῶν, ἓν ἄλλο εἶδος, ἰχθύων ὀνομαζομένων ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων κόπανοι, οὓς ταριχεύοντες τρώγουσιν, ἐξ ὧν προῆλθεν, ὡς εἰκάζουσί τινες τὸ νόσημα τῆς ἐλεφαντιάσεως (λόβας). Ἐπίνειον τῆς Ἀργαλαστῆς ὁ λιμὴν Χόρτος, τὰ πάλαι Σπάλαθρα (α) ἀρχαία Ἑλληνική. Ἡ κωμόπολις αὕτη ἔχει γῆν καλλιτέραν καὶ περισσοτέραν ἀπὸ ὅλα τὰ χωρία τῆς Μαγνησίας. παράγουσαν παντὸς εἴδους προϊόντα οἷον μετάξιον, ἔλαιον, ἐλαίας, πορτοκάλια, λεμόνια, νεράντζια, γεννήματα παντὸς εἴδους ἄφθονα, καὶ ἓν εἶδος λαθύρων· ἐξ ὧν κατασκευάζεται ἡδύτατον ἔτνος (φάβα). Τρέφει ὁ τόπος ποίμνια καὶ αἰπόλια, ἐξ ὧν γίνεται βούτυρον ἐξαίρετον.

Οἱ Ἀργαλαστιῶται εἶναι τοὺς τρόπους ἁπλοῖ, ἀγαθοὶ ὅμως καὶ ἐλευθέριοι, ὄντες εὐκατάστατοι καὶ πολυκτήμονες.

Μετόχιον, χωρίον, ἀπέχον μίαν ὥραν πρὸς τὸ ἀνατολικονότιον τῆς Ἀργαλαστῆς, ἔχει οἰκίας περὶ τὰς 60 γῆν ἱκανὴν καὶ καλήν· Προϊόντα, μετάξιον, ἔλαιον, ἐλαίας, σῦκα, σταφύλια καὶ γεννήματα διάφορα.

Λαῦκος, ἢ κάλλιον εἰπεῖν Γλαῦκος, κωμόπολις δύο ὥρας σχεδὸν πρὸς τὸ ἀνατολικονότιον τῆς Ἀργαλαστῆς. ἔχει 300 οἰκίας εἰς θέσιν τερπνήν, τόπον ὀλίγον ἀλλ' εὔφορον· εἰς τὸ παράλιον ἔχει τόπον πεδινὸν εἰς τὸν ὁποῖον ἔχουσι πολλοὶ περιβόλια πορτοκαλεῶν ἀξιολόγων, νεραντζιῶν καὶ λεμονιῶν καὶ διαφόρων ἄλλων ὀπωρικῶν·

(α) Σκύλ. Περίπλους Μάγνητες.

Προϊόντα μετάξιον, πορτοκάλια, λεμόνια καὶ ἔλαιον ὀλίγον.

Οἱ κάτοικοι τῆς κωμοπόλεως ταύτης ἐνασχολοῦνται εἰς τὴν ἁλιείαν τῶν σφογγαρίων, ἐκ τῶν ὁποίων ὠφελοῦνται σημαντικά, καὶ εἰς τὴν ἀκτοπλοΐαν ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ κόλπου τοῦ Γώλου.

Ἡ παρακειμένη θάλασσα εἶναι τόσον βαθεῖα, ὥστε τὸ μεγαλείτερον ἐμπορικὸν πλοῖον ἐμπορεῖ νὰ πλησιάσῃ εἰς τὴν ξηρὰν ὡς εἰς ἀποβάθραν, καὶ νὰ ἐπιβιβασθῇ ἐπ' αὐτοῦ φορτίον.

Ἐνταῦθα τὸ Πήλιον εἶναι τόσον χαμηλὸν καὶ στενόν, ὥστε ἀπὸ τὴν ἐκτὸς ἕως εἰς τὴν ἐντὸς τοῦ Παγασαϊκοῦ κόλπυ θάλασσαν μόλις εἶναι τριῶν τετάρτων τῆςὥρας διάστημα ποιοῦν δὲ γωνίαν στρέφεται πρὸς δυσμάς, καὶ πάλιν ἀρχίζει νὰ ὑψοῦται, ἀποτελοῦν τὸ πάλαι καλούμενον Τισαῖον ὄρος, ἀνῆκον εἰς τὴν Ἀργαλαστὴν, ἔρημον καὶ γυμνὸν παντὸς καρπίμου καὶ ἀκάρπου δένδρου, ἐκτὸς πρίνων, κουμάρων καὶ φηγῶν θαμνοειδῶν, ἡ ἄκρα τοῦ ὁποίου εἶναι τὸ Αἰάντιον ἀκρωτήριον, εἰς τὸ ὁποῖον ἦτο παλαιὰ καὶ ὁμώνυμον πολίχνιον· ἀντικρὺ αὐτοῦ ἦτο τὸ Ποσείδιον ἀκρωτήριον (α) τανῦν Σταυρὸς, ἐν τῷ μέσῳ δὲ τούτων ὁ εἴσπλους τοῦ Παγασαϊκοῦ κόλπου.

Ἐπὶ τοῦ ὄρους τούτου ἐμάχοντο οἱ ἐπαναστᾶται Μάγνητες ὀχυρωμένοι ἀπὸ τὸ 1821 ἔτος μέχρι τοῦ 1824, ἀπασχολοῦντες τὸν Μαχμοὺτ πασᾶν μὲ πολλὰς χιλιάδας στρατοῦ, ἄλλως ἤθελεν εἰσελεύσει εἰς τὴν Πελοπόννησον.

(α) Στράβων. 330.

Ἐπὶ τῆς ἄκρας ταύτης τοῦ Αἰαντείου εἶναι τὰ Τρίκερη, κωμόπολις μὲ 400 περίπου οἰκίας καλῶς κτισμένας. Οἱ κάτοικοι τῆς κωμοπόλεως ταύτης κατῴκουν πρότερον ἐπὶ μιᾶς μικρᾶς νήσου κειμένης ἐν τῷ Παγασαϊκῷ κόλπῳ, ἀπεχούσης ἀπὸ τὴν ξηρὰν ἑνὸς μιλίου, καὶ ἐχούσης περιφέρειαν ἓξ μιλίων, Κικύνιθος τὸ πάλαι ὀνομαζομένης, καὶ πολίχνιον ὁμώνυμον ἐχούσης (α), νῦν δὲ παλαιὰ Τρίκερη. ἐπειδὴ ὅμως ἐπειράζοντο ἀπὸ τοὺς πειρατὰς, ἐξερχομένους ἀπὸ τὴν Εὔβοιαν ἐπὶ τῆς δυναστείας τῶν Ἐνετῶν, ἐμίσθωσαν τὸ Αἰάντειον ἀκρωτήριον ἀπὸ τοὺς Ἀργαλαστιώτας πρὸς γρόσια ὀκτακόσια δι' ἕκαστον ἔτος, καὶ ἔκτισαν ἐπ' αὐτοῦ τὴν κωμόπολίν των.

Οἱ Τρικεριῶται εἶχον πρότερον πλοῖα μικρὰ, καὶ ἦσαν ὅλοι σφουγγαράδες καὶ ὀκταποδάδες, ὡς οἱ Λαυκιῶται, ἔπειτα δὲ, ὄχι πολὺ πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 ἐναυπήγησαν πλοῖα μεγάλα, καὶ παραιτήσαντες τὴν σφογγαρικὴν ἐμπορεύοντο μὲ τὰ πλοῖά των, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μετεκόμιζον ἀπὸ τὸ Κάστρον τοῦ Γώλου εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν τοὺς βασιλικοὺς ἰστράδας, ὄχι χωρὶς ὠφέλειαν. Ἀπὸ τὸ ἐνοχλητικὸν τοῦτο ἔργον τοὺς ἀπήλλαξεν ἡ Σουλτανικὴ Κυβέρνησις.

Ἡ κωμόπολις αὕτη ἐξουσιάζει περὶ αὐτὴν ἑνὸς περίπου μιλίου ἔκτασιν γῆς.

Εἰς τὸ ἐπίνειόν της, ἀπέχον μίαν ὥραν πρὸς τὸ δυτικομεσημβρινὸν τῆς χώρας εἶχον ἀποθήκας καὶ ἐπ' αὐτῶν οἰκίας λαμπρὰς, αἵτινες ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως ἐκαύθη-

---

(α) Σκύλαξ ἐν Θεσσαλίᾳ.

σαν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, καὶ τὰ πλειότερα καὶ μεγαλείτερα πλοῖα, συμποσούμενα περὶ τὰ ἑξήκοντα. Τὰ Τρίκερη δὲν συμπεριλαμβάνονται εἰς τὴν διοίκησιν τῆς Μαγνησίας, ἀλλ' ὑπόκεινται ἀμέσως εἰς τὸν Καπετᾶν Πασᾶν, οὔτε εἰς τὸν Μητροπολίτην τῆς Δημητριάδος, ἀλλ' ἀμέσως εἰς τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, οὔτε ὕδωρ ἔχουσιν, ἀλλὰ φέρουσιν αὐτὸ αἱ γυναῖκες μὲ τὰς στάμνας ἀπὸ μακρὰν, ἀπὸ μέρος τι ὀνομαζόμενον Κόττες, ἀπέχον τῶν Τρικέρων σχεδὸν μίαν ὥραν. Ἡ δὲ νῆσος Κικύνηθος (παλαιὰ Τρίκερη) ἐξουσιάζεται ἀπὸ τοὺς Τρικεριώτας, εἶναι ὅμως ἀκατοίκητος, ἐκτὸς τινος νεοκτίςȣ μοναςηρίου, τὸ ὁποῖον ἔχει μίαν λαμπρὰν ἐκκλησίαν νεόκτιστον καὶ αὐτὴν, καὶ μίαν μικρὰν εἰκόνα, παριςάνουσαν τὸν Εὐαγγελισμὸν τῆς Θεοτόκȣ, εὑρεθεῖσαν τὸ 1827 ἔτος δι' ἀποκαλύψεως· εἰς τὴν νῆσον ταύτην εὑρίσκονται ἴχνη ἀρχαίων οἰκοδομῶν, ὡς ἐδάφη διὰ ψηφίδων ἐστρωμένα, τὰ ὁποῖα τὸ πάλαι φαίνεται ὅτι ἦσαν ναῶν ἐδάφη, ἢ ἐκκλησιῶν μοναστηρίων, καὶ μάλιστα ἐπὶ τῶν χρόνων τῶν ἐσχάτων Χριστιανῶν βασσιλέων, ὅτε ἦτο σχεδὸν ὅλη πλήρης μοναστηρίων ἡ Δημητριάς.

Πρὸς δυσμὰς τῆς Κικυνήθου εἶναι τρία νησίδια, μικρὰ καλούμενα, ὀλίγον ἀπέχοντα αὐτῶν.

Πρὸς ἀνατολὰς τῆς Κικυνήθου εἶναι ἕτερον νησίδιον ἐπίπεδον καὶ κατάφυτον ἀπὸ ἐλαίας, Πρασοῦ καλούμενον, εἰς τὸ ὁποῖον καὶ ἓν μονήδριον μὲ ἀξιόλογον ἐκκλησίαν κτισθὲν περὶ τὰ τέλη τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος, νῦν δὲ ἔρημον, ἀνῆκον εἰς τοὺς Τρικεριώτας.

Ἔτι ἀνατολικώτερα εἶναι ἑτέρα νῆσος μεγαλειτέρα, Ἀλατᾶς καλουμένη, ἐπιμήκης καὶ κατάφυτος ἀπὸ ἐλαιῶνας, ἀμπελῶνας, καὶ συκῶνας εὐφορωτάτους. Εἰς αὐτὸ

εἶν' ἓν μονήδριον μὲ ἐκκλησίαν τῶν Ἁγίων τεσσαράκοντα Μαρτύρων. Τὸ νησίον τοῦτο ἦτο πρότερον κτῆμα Λαυκιώτου τινός, οὗτος διὰ προτροπῆς τινὸς Ἱερομονάχου, ὁ ὁποῖος ἔκτισε τὸ μονήδριον, τὸ ἀφιέρωσεν εἰς τοὺς τεσσαράκοντα Μάρτυρας. Ὁ δὲ Ἱερομόναχος μὲ τὴν ἐπιτηδειότητά του τὸ ἀπέσπασεν ἀπὸ τὸν Λαῦκον, καὶ τὸ ἐξήρτησεν ἀπὸ τὸν Καπετᾶν Πασσᾶν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ περιβοήτου Σταυράκογλου, καὶ ἐξουσιάζεται ἤδη ὑπὸ τῶν Τρικεριωτῶν. Κεῖται ἐν τῇ γωνίᾳ, τὴν ὁποίαν κάμνει ἡ χερσόνησος, στρέφουσα πρὸς δυσμάς, μόλις ἓν στάδιον ἀπέχον τῆς ξηρᾶς.

Ἐν ταύτῃ ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 ἔτους εἰσῆλθον χιλιάδες Τοῦρκοι διὰ νὰ φονεύσωσι τοὺς ἐπ' αὐτὴν καταφυγόντας χριστιανούς, ἀλλὰ δὲν ἐξῆλθον πλέον. Ἡ περὶ τὴν νῆσον θάλασσα εἶναι βαθυτάτη, καὶ καθ' ὑπερβολὴν ἰχθυοτρόφος καὶ ἰχθυοφόρος.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΩΝ ΧΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ.

Τῆς Ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ Πηλίου ὁ ἀὴρ εἶναι εὐκραέστερος καὶ δροσερώτερος, τὰ ὕδατά της ψυχρότερα καὶ ἡ θέα της ἐκπληκτική. Ἐπειδὴ ἀπὸ τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους μέχρι τῆς θαλάσσης ὁ τόπος εἶναι κατηφορικὸς καὶ κατάφυτος ἀπὸ δάση βαθύτατα καὶ πυκνότατα ἐξ ὀξυῶν πλατάνων καὶ καστανεῶν· εἰς τρόπον ὥστε οἱ κάτοικοι δὲν βλέπουσιν ἄλλο, εἰμὴ οὐρανὸν καὶ πέλαγος ἀχανές, τὸν χειμῶνα μάλιστα ἠγριωμένον καὶ ἀφρίζον· ὁ χειμὼν ψυχρότερος καὶ διαρκέστερος· οἱ καρποί της καὶ μάλιστα τὰ σῦκα καὶ τὰ σταφύλια ὄχι τόσον πεποιημένοι, ὡς οἱ

τοῦ δυτικοῦ μέρους· οἱ ἄνθρωποι, ἄνδρες καὶ γυναῖκες εὐφωνότεροι καὶ ὡραιότεροι· διότι σκιατρέφονται. Κωμοπόλεις δὲ καὶ χωρία ἀρχίζοντες ἀπὸ τὰ νοτιώτερα ἀπαντῶμεν.

Τὸ Προμύριον, κωμόπολις κειμένη εἰς θέσιν ὄχι τόσον εὐάρεστον ἀπέναντι τῆς νήσου Σκιάθου, καὶ τῆς ὑφάλου τῆς καλουμένης Μύρμηγκα, ἀπὸ τὴν ὁποίαν φαίνεται ὅτι ὠνομάσθη καὶ ἡ κωμόπολις Προμύρι, δηλαδὴ πρὸ μύρμηγκος κειμένη. Ἡ κωμόπολις αὕτη πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 ἔτους εἶχεν ὑπὲρ τὰς 500 οἰκίας εὐκαταστάτων κατοίκων. Νῦν δὲ μόλις ἔχει 300. Ἐπειδὴ εἰς τὸν καιρὸν τῆς ἐπαναστάσεως ἐνῷ αἱ γειτονικαὶ κωμοπόλεις Ἀργαλαστὴ, Λαῦκος καὶ Τρίκερη ἦσαν ἔτι ἐπαναστατημέναι, οἱ Προμυριῶται. ἀφοῦ αἱ ἀπωτέρω κωμοπόλεις ὑπετάγησαν εἰς τὰ ὀθωμανικὰ στρατεύματα, ἐπῆγαν καὶ προσεκύνησαν εἰς τὸν Πασᾶν διὰ νὰ σώσωσι τὴν κωμόπολίν των. Ὅταν ὅμως τὰ ὀθωμανικὰ στρατεύματα ἐπῆλθον κατὰ τῆς Ἀργαλαστῆς καὶ τοῦ Λαύκου, οἱ κάτοικοι τῶν κωμοπόλεων τούτων ἐσώθησαν ὅλοι σχεδὸν διὰ τῆς φυγῆς. ἐκτὸς ὀλίγων γερόντων καὶ γραιῶν. οἱ δὲ Προμυριῶται θαῤῥοῦντες ὡς προσκυνημένοι, ἔμειναν εἰς τὰς οἰκίας των, ἐλθόντες οἱ Τοῦρκοι ᾐχμαλώτησαν τὰ γυναικόπαιδα, καὶ κατέσφαξαν τοὺς πλειοτέρους καὶ καλλιτέρους τῶν κατοίκων· καὶ οὕτως ἐρημώθη ἡ κωμόπολις αὕτη. Κεῖται δὲ πρὸς τὸ ἀνατολικονότιον τοῦ Λαύκου, καὶ ἀπέχει αὐτοῦ τρεῖς ὥρας περίπου. Ἔχει γῆν καλὴν καὶ πολλήν. Εἰς τὸ παράλιον ἔχει πεδιάδα εὐφορωτάτην ἔχουσαν πλάτος λεπτῶν 25, καὶ μῆκος τριῶν τετάρτων, κειμένην εἰς τὸ δυτικονότιον, ἀπέχου-

σαν τῆς κωμοπόλεως ἕως μίαν ὥραν, καὶ ὀνομαζομένην Πλατανιᾶς.

Προϊόντα, μετάξιον, ἔλαιον, ἐλαῖαι σῦκα καὶ σταφύλια.

Ὁδεύοντες νοτιοδυτικῶς τοῦ Πλατανᾶ πρὸς τὸν ἰσθμὸν τῶν Τρικέρων, ἀπαντῶμεν θέσιν παραλίαν, ὀνομαζομένην Ἀλαφοκκλῆσι. ἐπὶ τῆς θέσεως ταύτης ἦτό ποτε ἡ Ὀλιζών (α).

Τὸ Πήλιον ἐνταῦθα εἶναι πολὺ χαμιλὸν καὶ κατάφυτον ἀπὸ ἐλαιῶνας.

Πάρτσαις, καλύϐια παράλια καὶ ἐλαιῶνας τῆς Ἀργαλαστῆς, πρὸς βοῤῥᾶν τοῦ Προμυρίου καὶ πρὸς ἀνατολὰς τῆς Ἀργαλαστῆς· ἔνθα εὑρίσκονται καὶ ἐρείπια ἀρχαίας πόλεως.

Μπεστινίκα, χωρίον μικρὸν μὲ 30 οἰκίας πρὸς βοῤῥᾶν τῶν Μπαρτσῶν ἔχει, γῆν ἱκανὴν καὶ εὔφορον. Προϊόντα, μετάξιον ἐλαίας, ἐλαῖαι, σῦκα, σταφύλια καὶ γεννήματα.

Συκῆ χωρίον μικρὸν πρὸς τὸ ἀνατολικοϐόρειον τῆς Ἀργαλαστῆς, ἔχει οἰκίας περὶ τὰς 70. Παράγει μετάξιον, σταφύλια καὶ σῦκα πολλὰ καὶ καλά, ἔλαιον ὀλίγον, γεννήματα ἱκανά.

Μπὲρ χωρίον μικρὸν πλησίον τῆς Συκῆς, ἔχει περὶ τὰς 30 οἰκίας καὶ προϊόντα τὰ αὐτὰ τῇ Συκῇ.

Πρόπαν χωρίον μὲ 200 οἰκίας, ἀπέχον τῶν Μηλεῶν δύο καὶ ἡμίσειαν ὥρας, ἔχει γῆν λιπρὰν καὶ ἄκαρπον, ὅθεν οἱ κάτοικοι ζῶσιν μὲ τὴν θαλασσοπλοΐαν. Παράγει δὲ μετάξιον, σταφύλια καὶ σῦκα. Κύριον εἰσόδημα

(α) Ὁμηρ. Ἰλ. Β· 717. Σχολ. Περίπλ. Μάγν. Στράϐ. 434

ἔχει τὴν πλάκαν μὲ τὴν ὁποίαν σκεπάζονται αἱ οἰκίαι ὅλαι τῆς Μαγνησίας, καὶ τὰ μοναστήρια τοῦ ἁγίου Ὄρους.

Λαμπνοῦ χωρίον μικρὸν πρὸς τὸ βόρειον τοῦ εἰρημένου μίαν ὥραν ἀπέχον, ἔχει οἰκίας περὶ τὰς 80. Παράγει μετάξιον ὀλίγον, ἔλαιον, σῦκα, σταφύλια καὶ ἄνθρακας πρὸς χρῆσιν τῶν σιδηρουργῶν. Τρέφει καὶ ὀλίγα αἰγίδια. Τί παράδοξον νὰ ἦναι ἡ θέσις αὕτη οἱ παλαιοὶ Ἰπνοί (α).

Ξωρύχτι, χωρίον μικρὸν μὲ 50 περίπου οἰκίας, κείμενον ἐπί τινος λόφου πετρώδους καὶ ἀγόνου, παράγει ὀλίγον μετάξιον καὶ ἄνθρακας διὰ σιδηρουργούς, καὶ οὐδὲν ἄλλο.

Τσαγγαράδα, κωμόπολις, μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν ἀπέχουσαν πρὸς τὸν ἀνατολικοβόρειον τοῦ ξωρυχτίου, μὲ 450 οἰκίας. διεσπαρμένας εἰς δάση κασταναιῶν, καὶ ἀπεχούσας πολὺ ἡ μία ἀπὸ τὴν ἄλλην, ὥστε ἡ κωμόπολις ἐκτείνεται μίαν ὥραν σχεδὸν κατὰ πλάτος, ἀπὸ τὴν μίαν ἄκραν εἰς τὴν ἄλλην, καὶ διαιρεῖται εἰς τέσσαρας συνοικίας (μαχαλάδες), ὧν ἑκάστη ἔχει ἰδίαν ἐκκλησίαν. Μεταξὺ τῶν κασταναιῶν ὑπάρχουσι καὶ συκαμινέαι ἀρκεταί, καὶ κληματίτιδες (κληματαριαί, ἤγουν κλήματα ἐπὶ τῶν δένδρων). Τὰ προϊόντα τȣ͂ τόπȣ εἶναι πρῶτον καὶ ἔσχατον τὸ μετάξιον, ἔλαιον καὶ οἶνος ὀλίγον καὶ οὔτε διὰ τὴν χρείαν τῶν κατοίκων ἱκανόν. Διὰ τοῦτο οἱ μὲν ἄνδρες καὶ οἱ ἀνήλικοι παῖδες ξενητεύονται διὰ νὰ ῥάψωσι κάππας, τὰ σκουτία, τὰ ὁποῖα κατασκευάζουσιν αἱ γυναῖκές των, μένουσαι εἰς τὸν τόπον, ἀσκούμεναι καὶ ἄλλα μάλλινα ὑφάσματα ἐπικερδῆ, ὡς φανέλας, περιπόδια καὶ

(α) Στράβ. 433. καὶ Ἡρόδ. ζ΄. 188.

περικνημίδας. Εἰς τὸ μέσον τῶν συνοικιῶν ἀνεκαλύφθη μεταλεῖον χρυσοῦ.

Εἰς τὸν Ὅρμον καὶ ἐπίνειον τῆς Τσαγκαράδος, ὅστις ὀνομάζεται Νταμούχαρ εἰς τ' ἀριστερὰ εἰσπλέοντι, φαίνονται ἐρείπια φρουρίου παλαιοῦ, τὰ ὁποῖα εἶναι τῆς πάλαι Θαυμακίας (α). Αὐτοῦ εἶναι καὶ ἓν μονήδριον τοῦ ἁγίου Νικολάου, καί τινες ἀποθῆκαι. ἐξ ὧν αἱ μὲν ἀνήκουσιν εἰς τὸ μονήδριον, αἱ δὲ εἰς τοὺς Τσαγγαριώτας.

Μούρισῃ, χωρίον πρὸς τὸ ἀνοτολικοβόρειον τῆς Τσαγγαράδος, ἀπέχον αὐτῆς μίαν περίπου ὥραν, ἔχει οἰκίας περὶ τὰς 150· προϊόντα, οἷα καὶ ἡ Τσαγγαράδα.

Κισσὸς, χωρίον ἀντικρὺ τῆς Μουρίσης μίαν ὥραν ἀπέχον αὐτῆς πρὸς τὸ ἀνατολικοβόρειον, ἐπί τινος λόφου. μᾶλλον δὲ ῥάχεως ἀποτόμου καὶ συνδένδρου, μὲ οἰκίας 250. Παράγει μετάξιον, ὀλίγα σταφύλια καὶ σῦκα καὶ πολλὰ ὀλίγον ἔλαιον, καὶ κεράσια ἐξαίρετα, ἅτινα ὡριμάζουσι τὸν Αὔγουστον. Ἔχουσι τινὲς εἰς τὸ παράλιον ὀλίγας λεμονιὰς καὶ πορτοκαλιάς. Οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου τούτου καὶ τοῦ πρὸ αὐτοῦ ἐμβολίασαν τὰς ἀγρίας κασταναναίας τοῦ τόπου των ἀπὸ τὸ εἶδος τῆς Προύσης, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἔχουσιν ἀρκετὸν εἰσόδευμα.

Ἀνήλιον, χωρίον μὲ περίπου 130 οἰκίας ὄπισθέν τινος ῥάχεως, ἥτις τὸν χειμῶνα τοῦ ἐμποδίζει τὰς ἡλιακὰς ἀκτῖνας, καὶ διὰ τοῦτο ὀνομάζεται ἀνήλιον.

Μακρὰ Ῥάχη, χωρίον μικρὸν καὶ πτωχὸν, ἐπί τινος ῥάχεως κείμενον μὲ 90 οἰκίας.

Ζαγορὰ, κωμόπολις κειμένη ἐπὶ τῆς κλιτύος τοῦ Πηλίου, μίαν ὥραν ἀπέχουσα τῆς θλάσσης πρὸς τὸ βόρειον, κατάῤῥυτος ἀπὸ ὕδατα διαυγέστατα καὶ ψυχρότατα, καὶ κατάφυτος ἀπὸ δένδρα κάρπιμα καὶ ἄκαρπα·

(α) Ὁμήρ. Ἰλ. Β. 716. Στράβ. 436.

οἷον συκαμινέας, μηλέας παντὸς εἴδους, κερασιὰς φερούσας ἀξιόλογα κεράσια, καρυδιὰς καὶ λεπτοκαρυὰς καρποφορούσας χονδρὰ λεπτοκάρυα ὡς ἐκεῖνα τοῦ Ἁγίου Ὄρους, καὶ δάση βαθύτατα καστανεαιῶν καὶ πλατάνων, ἐξ ὧν γίνεται μεγίστη ἐξαγωγὴ ξυλείας εἰς διαφόρους παραλίους πόλεις τῆς Ἑλλάδος μὲ ὄχι εὐκαταφρόνητον κέρδος, εἰς τὸ παράλιον ἔχουσί τινες περιβόλια ἀξιόλογα λεμονιῶν, νερανζιῶν καὶ πορτοκαλεῶν, ἔχει οἰκίας περὶ τὰς 500, κάλλιστα κτισμένας, μεταξὺ εἰς δάση καστανεαιῶν ὑψικόμων, τὰ ὁποῖα τὸν χειμῶνα ἐπισκέπτονται ὑπὸ λύκων καὶ ἄρκτων. Παράγει μετάξιον τὸ ὁποῖον εἶναι καλλίτερον τῶν λοιπῶν κωμοπόλεων καὶ χωρίων τῆς Μαγνησίας, ἔλαιον πολλὰ ὀλίγον· εἰς τοὺς τελευταίους τούτους χρόνους ἐπιμελήθησαν πολὺ τὴν φυτείαν τῶν ἐλαιῶν, οἷνον διὰ τὴν χρείαν μόνον τῶν κατοίκων, καὶ σῦκα ὁμοίως, γεώμηλα ἄφθονα καὶ κάλλιστα, ἐξ ὧν γίνεται μεγάλη ἐξαγωγὴ καὶ κέρδος. Τοῦτο τὸ προϊὸν εἰσήχθη καὶ ἐκαλλιεργήθη εἰς τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ χωρία.

Οἱ ἄνδρες ξενιτεύονται χάριν ἐμπορίας, εἰς Θεσσαλονίκην, Κωνσταντινούπολιν, Σμύρνην, εἰς τὰς παραδουναβίους Ἡγεμονίας, Ῥωσσίαν, Αἴγυπτον, Ἀγγλίαν καὶ λοιπὰ μέρη ἐμπορικὰ ὅπου ἔχουσι συστημένα ἐμπορεῖα. Αἱ γυναῖκες ἐσκοῦνται τὸ σκουτίον τὸ λεγόμενον ζαγοριανὸν, χρήσιμον διὰ κάππας, καὶ φανέλαν, τὰ ὁποῖα εἶναι καλλίτερα τῶν λοιπῶν κωμοπόλεων καὶ χωρίων.

Ἡ κωμόπολις αὕτη εἶναι μᾶλλον γνωστὴ εἰς τὰ ἔξω διὰ τοὺς ὀνομαστοὺς αὐτῆς ἄνδρας πολιτικούς τε καὶ ἐμπορικοὺς, οἵτινες ἐχρημάτισαν εἰς διαφόρους τόπους. Πολλοὶ Ζαγοραῖοι ὑπηρέτησαν μὲ κλέος εἰς τὰς ἡγεμο-

νίας τῆς Βλαχίας καὶ Μολδαυΐας. Γέννημα τῆς Ζαγορᾶς ἦτο καὶ ὁ ἀοίδιμος Καλλίνικος Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, ἀνὴρ σοφὸς καὶ πολυμαθέστατος, ὅστις τὴν ἐπαρχίαν Δημητριάδα ἐπισκοπὴν οὖσαν τοῦ μητροπολίτου Λαρίσσης, τὴν ἐπροβίβασεν εἰς ἀρχιεπισκοπὴν, τοῦ ὁποίου σώζονται συγγράμματα ὄχι εὐκαταφρόνητα ἐκκλησιαστικὰ καὶ φιλολογικά.

Ἡ θέσις τῆς κωμοπόλεως εἶναι εἰς τόπον πληκτικὸν καὶ οἱ κάτοικοι αὐτῆς δὲν βλέπουσιν ἄλλο, εἰμὴ οὐρανὸν καὶ πέλαγος ἀχανές. Ὁ ἀὴρ δροσερὸς, τὰ νερά της τὸ θέρος ψυχρότατα, ὁ χειμὼν ψυχρότατος καὶ διαρκέστατος. Οἱ κάτοικοί της πρέπει νὰ φροντίζωσι τὸ θέρος νὰ προμηθευθῶσι τὰ πρὸς τὸ ζῆν χρειώδη ἀπὸ τὴν Θεσσαλίαν· διότι ἀφοῦ χιονισθῇ τὸ ὄρος, δὲν ἐμποροῦσι νὰ ἐξέλθωσι τοῦ τόπου των. Διαιρεῖται εἰς τέσσαρας συνοικίας, ἑκάστη τῶν ὁποίων ἔχει ἰδίαν ἐκκλησίαν, ἡ τιμωμένη δὲ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Σωτῆρος εἶναι κτίριον ἀρχαῖον τῶν Χριστιανῶν αὐτοκρατόρων, σταυροθόλιον μὲ μεγάλον θόλον εἰς τὸ κέντρον, καὶ αὕτη ἔχει τὰ πρωτεῖα.

Ἡ Ζαγορὰ εἶχε καὶ ἔχει εἰσέτι σχολεῖον ἑλληνικὸν καὶ βιβλιοθήκην ἀξιόλογον, Ἰωάννου τοῦ Πρίγγου Ζαγοραίου, ἐμπορευομένου ἐν Ἀμστελδολαμίῳ τῆς Ὀλανδίας καὶ προικίσαντος καὶ τὴν σχολὴν.

Ἐπειδὴ ἤθελον νὰ γράψω καὶ περὶ τῶν παιδευτηρίων τῆς Ζαγορᾶς, ὡς ἔγραψα καὶ περὶ τοῦ τῶν Μηλεῶν, καὶ ἐπειδὴ δὲν εἶχον πόθον νὰ μάθω τὰ περὶ αὐτῶν, ἀπετάθην πρὸς τὸν ἐν Ἀθήναις ἔντιμον καθηγητὴν τῆς Φιλοσοφίας Κύριον Φίλιππον Ἰωάννου, ὡς τὸν μόνον ἱκανὸν νὰ περιγράψῃ τὰ περὶ αὐτῶν. Ὁ εὐγενὴς οὗτος φίλος μου, προθύμως μὲ ἀπήντησε γράψας τὰ ἀκόλουθα·

ἅπερ δημοσιεύω ὡς πιστοτέραν καὶ ἀκριβεστέραν ἐξιστόρησιν αὐτῶν.

Φίλε Κύριε Ν. Μάγνη.

»Ἀποκρινόμενος πρὸς τὸ φιλικόν σου τῆς 8 τοῦ παρόντος σοὶ γνωστοποιῶ, ὅτι δὲν γνωρίζω ἀκριβῶς, πότε πρῶτον ἱδρύθη τὸ σχολεῖον Ζαγορᾶς, συμπεραίνω ὅμως μετὰ πολλῆς πιθανότητος, ὅτι καθιδρύθη κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 17 αἰῶνος, ὡς ἤκουσα πολλάκις ἐν τῇ Πατρίδι νέος ὤν. Πρῶτος τοῦ ῥηθέντος σχολείου διδάσκαλος ὑπῆρξεν ἱερομόναχός τις Ζαχαρίας τὸ ὄνομα (α), ἔπειτα Κωνσταντῖνος, ὁ ἐπωνομασθεὶς λογιώτατος, ὅστις ἐσπούδασε ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἐν Βουκουρεστίοις. Τούτου μαθηταὶ ὑπῆρξαν Γρηγόριος ὁ Κωνσταντᾶς, Ῥήγας ὁ Φεῤῥαῖος, πιθανὸν καὶ ὁ θεῖός σας Ἄνθιμος Γαζῆς, καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἐπίσημοι τῆς πατρίδος μου ἄνδρες, ἐν οἷς καταριθμεῖται καὶ Νικόλαος ὁ Κασσαβέτης, ὅστις διεδέχθη τὸν Κωνσταντῖνον εἰς τὴν σχολαρχίαν. Ὁ Νικόλαος Κασσαβέτης ἐδίδαξε πολλὰ ἔτη καὶ μὲ πολὺν καρπὸν ἐν τῷ ἑλληνικῷ τῆς Ζαγορᾶς σχολείῳ, ἀλλ' οὐχὶ συνεχῶς· διότι ὢν ὑγείας ἀκροσφαλοῦς ἠναγκάζετο πολλάκις νὰ παραιτηθῇ. Ὅθεν ἐγκατεστάθησαν ὑπὸ τῆς Κοινότητος κατὰ διαφόρους χρόνους καὶ ἄλλοι διδάσκαλοι οἷον Ἰωάννης Χουνῆς, Ἀντώνιος Οἰκονόμος ὁ Κασσαβέτης, Ἐπιφάνιος ὁ Σκιάθιος (β) καὶ ἄλλοι, ὧν ἐπιση-

---

(α) Ὁ Ζαχαρίας οὗτος εἶναι ὁ ἐκ Γώλου ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν Παπαγιαννουλαίων περὶ τοῦ ὁποίου γράφω ἐν ἐκτάσει ἐν τῇ περιγραφῇ τῆς Μηλεωτικῆς σχολῆς.

(β) Εἰς τοὺς συγγενεῖς τοῦ Ἐπιφανίου ἐν Σκιάθῳ εὑρίσκονται τινες σημειώσεις τοῦ ἰδίου περὶ Σκιάθου.

μώτερος ὑπῆρξεν ὁ Χουνῆς, διδαχθεὶς καὶ αὐτὸς ἐν Βουκουρεστίοις παρὰ Ἠλίᾳ τῷ Μανασῇ, καὶ ἐγκρατὴς ὢν πολλῶν γλωσσῶν καὶ μαθηματικῶν γνώσεων.

Τὸ ῥηθὲν σχολεῖον μικρὸν τὸ πρῶτον καὶ ἄπορον, ηὐξήθη κατὰ μικρὸν καὶ ἐπροικίσθη ὑπὸ φιλομούσων τινῶν καὶ φιλοπατρίδων ἀνδρῶν μὲ βιβλιοθήκην ἱκανὴν καὶ μὲ κεφάλαια χρηματικά, ἐκ τοῦ τόκου τῶν ὁποίων ἐδίδετο ὅ,τε μισθὸς τοῦ κατὰ καιροὺς διδασκάλου καὶ βοήθειά τις μικρὰ εἰς δέκα ὑποτρόφους μαθητὰς πτωχούς, ἐπιμελεῖς καὶ νοήμονας. Κυριώτεροι ἀφιερωταὶ ὑπῆρξαν Ἰωάννης Πρίγκος, Ζαγοραῖος τὴν πατρίδα, ὅστις χρηματίσας ἔτη πολλὰ ἔμπορος ἐν Ἀμστελοδαμίῳ τῆς Ὁλανδίας, καὶ ἀποκτήσας χρήματα ἱκανὰ ἐπανῆλθε μετὰ τὸ πεντηκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας του εἰς τὴν πατρίδα του Ζαγοράν, φέρων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ βιβλιοθήκην ἱκανήν, ἄλλα τε πολλὰ χρήσιμα βιβλία πάντας τοὺς κλασικοὺς Ἕλληνας συγγραφεῖς τοὺς ἐν Ὁλανδίᾳ ἐπιμελέστερον καὶ ἀναγινωσκομένους καὶ ἐκδιδομένους. Ἐξέτεινε δὲ ἰδίᾳ δαπάνῃ τὰ κελλεῖα τῆς μονῆς τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου, ἅτινα ἐχρησίμευσαν ὡς σχολεῖον, καὶ κατέθηκε κεφαλαιόν τι εἰς διατήρησιν ἑλληνικοῦ διδασκάλου· Ἡ βιβλιοθήκη ηὐξήθη κατόπιν ὑπὸ τοῦ Καλλινίκου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ζαγοραίου καὶ τούτου, ὅστις ἐξορισθεὶς μετὰ τὴν πτῶσίν του εἰς τὸ Σύναιον ὄρος ἔλαβε κατόπιν τὴν ἄδειαν νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν πατρίδα του, ὅπου ἐγκατεβίωσε, συντελέσας πολύ τι καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ εἰς τὴν πρόοδον τοῦ σχολείȣ. Μετὰ ταῦτα ἐπηυξήθη πάλιν ἡ βιβλιοθήκη ὡς καὶ τὸ πρὸς συντήρησιν τοῦ σχολείου κεφάλαιον ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν Εὐσταθίου καὶ Γεωργίου Λαπάτη Ζαγοραίων, (ἀδελφῶν

τῆς μάμμης μου), οἵτινες ἐχρημάτισαν τὸ πρῶτον γραμματεῖς τοῦ περιφήμου Σταυράκογλου, ἔπειτα δὲ ἄρχοντες τῶν ἡγεμόνων Βλαχίας.

Ὁ μισθὸς τοῦ διδασκάλου ἐκ τῶν τόκων τῶν ῥηθέντων ποριζόμενος ἀνέβαινε κατ' ἀρχὰς εἰς γρόσια 600 κατ' ἔτος. Μὴ ἀρκῶν ὅμως ἐσχάτως (ὀλίγον πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως) εἰς τὴν συντήρησιν τοῦ διδασκάλου ηὐξήθη εἰς γρόσια 1,000, διὰ προσθήκης ἐκ τοῦ δημοσίου Ταμίου.

Ἐν τούτοις σὲ ἀσπάζομαι.»

Ἐν Ἀθήναις τῇ 16 Δεκεμβρίου 1859.

Ὁ φίλος σου
Φίλιππος Ἰωάννου.

»Καὶ οἱ ἔμποροι Κασσαβέται Δημήτριος καὶ Ἀλέξανδρος ἔστειλαν πρὸ ὀλίγων ἐτῶν εἰς τὴν ῥηθεῖσαν βιβλιοθήκην βιβλία 1,000 περίπου δραχμῶν.

»Νῦν δὲ συντηρεῖται τὸ ἑλληνικὸν καὶ τὸ δημοτικὸν σχολεῖον τῆς Ζαγορᾶς ἐκ τοῦ τόκου τοῦ ῥηθέντος κεφαλαίου, καὶ προσέτι ἑτέρου τινος ἀφιερώματος τοῦ ἐν Μόσχᾳ ἀποθανόντος ἐμπόρου Ζαγοραίου Μ. Κρίτσκῃ, οὗτινος ὁ τόκος ἀναβαίνει εἰς τρισχιλίας δραχμάς.» Ὁποία εὐγνωμοσύνη ὀφείλεται εἰς τοὺς τοιούτους μεγάλως ἄνδρας ὅ,τι εἰς τὰ ἐλεύθερα μέρη ἀναλαμβάνουσιν αἱ Κυβερνήσεις ἢ οἱ δῆμοι, εἰς τὴν δούλην Ἑλλάδα τὸ ἀναδέχθησαν καὶ ἀναδέχονται οἱ ἰδιῶται. Αἰωνία! Αἰωνία! Αἰωνία ἡ μνήμη Αὐτῶν!!!

Κύριε Ν. Μάγνη.

Ἀποκρινόμενος εἰς τὴν δευτέραν σας ἐπιστολὴν τῆς

20 τοῦ παρόντος σᾶς γνωστοποιῶ, ὅτι ἀλληλοδιδακτικὸν τῶν ἀῤῥένων σχολεῖον ὑπ' οὐδενὸς ἐκτίσθη· ἀλλ' ἡ κοινότης ἐμίσθωσεν ἐπὶ τούτῳ οἰκίαν τινὰ εὐρύχωρον, εἰς τὸ μέσον τῆς κωμοπόλεως, πλησίον τῆς ἁγίας Κυριακῆς κειμένην (α). Τὸ δὲ παρθεναγωγεῖον ἐκτίσθη πρὸ 6—7 ἐτῶν δαπάνῃ τοῦ Κ. Ἰωάννου Κασσαβέτου, ὅστις καὶ τὸ διατηρεῖ πληρόνων ἐξ ἰδίων του τὴν διδάσκαλον, σκοπεῖ δὲ καὶ νὰ τὸ προικίσῃ, ἵνα διατηρῆται διὰ παντός. Πρὸς τιμὴν τοῦ ἱδρυτοῦ ὠνομάσθη τὸ ῥηθὲν παρθεναγωγεῖον Κασσαβέτειον. Οἱ δὲ ἀδελφοὶ Εὐστάθιος καὶ Γεώργιος Λαπάται ἦσαν ἀδελφοὶ τῆς πρὸς μητρὸς μάμμης μου, Ἀσημίτσας Λαπάτη, συζύγου Φιλίππου Συμβανίκου. Ὁ Εὐστάθιος Λαπάτης εἶναι καὶ πρὸς μητρὸς πάππος τοῦ Κυρίου Α. Ῥαγκαβῆ· διότι τόσον ἡ μήτηρ τούτου, ὅσον καὶ ἡ ζῶσα ἔτι Κυρία Ἰερακάκαινα εἶναι θυγατέρες τοῦ Εὐσταθίου Λαπάτη, νυμφευθέντος καὶ διαβιώσαντος ἐν Κωνσταντινουπόλει. Εἰς τὸ σχολεῖον τῆς Ζαγορᾶς ἐπαιδεύθησαν ἱκανοὶ ἄνδρες διαπρέψαντες ἀκολούθως εἰς διάφορα ἐπαγγέλματα. Ἐκτὸς τῶν ὀνομασθέντων ἤδη ἐν τῇ προτέρᾳ μου ἐπιστολῇ, σημειῶ ἐνταῦθα καὶ τὸν μητροπολίτην Δημητριάδος Γρηγόριον ἀδελφὸν τοῦ Πατριάρχου Καλλινίκου, ὅστις Πατριαρχεύων ἀνύψωσε τὴν Δημητριάδα εἰς Μητρόπολιν, οὖσαν πρότερον ἐπισκοπὴν τοῦ Λαρίσσης· προσέτι τὸν Πατριάρχην Προκόπιον, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Ματθαῖον, ἐ-

---

(α) Ἡ οἰκία αὕτη ἀγορασθεῖσα πρὸ μικροῦ ὑπὸ τῆς κοινότητος μετεποιήθη ἐκ θεμελίων εἰς εὐρύχωρον καὶ μεγαλοπρεπὲς ἀλληλοδιδακτικὸν σχολεῖον, καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἑλληνικόν. (Σημ. τοῦ Συγγραφέως).

πίσκοπον Σκοπέλου, τὸν ἄρχοντα Βεστιάριον Εὐστάθιον Νικολάου, τὸν ἄρχοντα Καμινάρην Κωνσταντῖνον Μαυρίκου καὶ ἄλλους οὐκ ὀλίγους.

Ἐν τούτοις σᾶς ἀσπάζομαι μένων.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 24 Δεκεμβρίου 1859.

Ὁ φίλος σας
Φίλιππος Ἰωάννου.

Χορευτὸν, ὅρμος τῆς Ζαγορᾶς, ἀπέχον αὐτῆς μίαν ὥραν πρὸς ἀνατολὰς, ἔχει σταθμὸν τελωνιακὸν ἀποθήκας καὶ οἰκήματα.

Πωρὶ, χωρίον μικρὸν ἀπέχον τῆς Ζαγορᾶς πρὸς τὸ ἀνατολικοβόρειον, ἕως μίαν ὥραν καὶ ἓν τέταρτον, μὲ 110 περίπου οἰκίας, ἄλλως ἄσημον.

Περίπου μίαν ὥραν ἀνατολικώτερα ἦτο ἕτερον χωρίον Μιντζέλα καλούμενον, εἰς τόπον ἄγονον, τοῦ ὁποίου οἱ κάτοικοι ἔζων μὲ τὴν θαλασσοπλοΐαν. Συνεπαναστατήσαντες μετὰ τῶν λοιπῶν Μαγνήτων κατὰ τὸ 1821 καὶ ἀποτυχόντες μετῴκησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅπου ἔκτισαν νέαν πόλιν εἰς τὸ παράλιον τοῦ Παγασαϊκοῦ κόλπου, σχεδὸν ἐπ' αὐτῶν τῶν ὁρίων τῆς Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας, ὀνομάσαντες αὐτὴν κατ' ἀρχὰς νέαν Μιντζέλαν, ἔπειτα τὴν μετωνόμασαν Ἀμαλιάπολιν.

Τέσσαρας ὥρας μακρὰν ἀπὸ τὴν Μιντζέλαν πρὸς τὸ ἀνατολικοβόρειον εἶναι ἓν ἀκρωτήριον, τὸ ὁποῖον σχηματίζει κόλπον μικρὸν, εἰς τὸν ὁποῖον εἶναι τὸ

Βέννετον, χωρίον περὶ τὴν ἡμίσειαν ὥραν ἀπέχον τῆς θαλάσσης ἔχει οἰκίας περὶ τὰς 60. Παράγει μετάξιον, ἔλαιον ὀλίγον, σῦκα καὶ σταφύλια ἱκανά. Τρέφει ὁ τόπος ζῶα· οἷον, ποίμνια, αἰπόλια, βόας, ἡμιόνους, ἵππους καὶ μελίσσια. Ἐκ τῶν κατοίκων ἄλλοι μὲν εἶναι ποιμένες,

ἄλλοι δὲ πρίονισταί. Οἱ τρόποι των δὲν εἶναι συστατικοί, καὶ διὰ τοῦτο πρέπει νὰ τοὺς φυλάττεταί τις.

Πλησίον τοῦ χωρίου τούτου εἶναι ἀξιόλογον μετόχιον τῆς Πατριαρχικῆς μονῆς τοῦ ἁγίου Συμεῶνος τοῦ νέου.

Εἰς τὴν μεταξὺ τῆς Μίντζέλας καὶ Βεννέτου πετρώδη παραλίαν, σώζονται πολλαχῇ ἐρείπια πύργων παλαιῶν, καὶ ἴχνη φρουρίων καὶ πόλεων. Τὰ ἐρείπια ταῦτα εἶναι τῆς πάλαι Κασθαναίας. (α)

Πρὸς τὸ δυτικοβόρειον τοῦ Βενέτου ὑψόνεται μία ἀκρώρεια τοῦ Πηλίου, τεσσάρων ὡρῶν ἀνάβασιν ἔχουσα, ἥτις ὀνομάζεται Φλαμούριον, ἐπὶ τῆς κορυφῆς σχεδὸν ταύτης εἶναι κτισμένον τὸ μοναστήριον τοῦ ὁσίου Συμεῶνος, ἁγίου νέου, μέγα, περιτειχισμένον, μὲ ἐκκλησίαν σταυρόθολον, ἔχουσαν θόλους ἑπτά, εἰς τὴν ὁποίαν σώζονται τὰ τίμια λείψανα εἰς κιβώτιον τοῦ αὐτοῦ ἁγίου, τοῦ καὶ κτίτορος τῆς μονῆς ταύτης, τὰ ὁποία τιμῶσι καὶ σέβονται καθ' ὑπερβολὴν οἱ κάτοικοι τοῦ Πηλίου καὶ ἅπασα ἡ Θεσσαλία.

Κερασιά, χωρίον κείμενον εἰς τὴν δυτικὴν κλιτὺν τοῦ Φλαμουρίου, ἔχον περίπου 80 οἰκίας, παράγει μετάξιον, γεννήματα πολλὰ καὶ διάφορα· οἷον, σῖτον, κριθὴν, βρίζαν, κτλ. Τρέφει ζῶα αἰγίδια καὶ βόας. Τὸν χειμῶνα οἱ Κερασιαῖοι καταβαίνουσι καὶ παραχειμάζουσιν εἰς τὰ καλύβιά των, τὰ ὁποῖα εἶναι μεταξὺ τῶν Κανελίων καὶ τῆς Κάπουρνας.

Κάπουρνα, χωρίον μικρὸν, ἔχον περίπου 80 οἰκίας, δύο ὥρας ἀπέχον τοῦ Κάστρου τοῦ Γώλου πρὸς

(α) Ἡροδ. Ζ. 188. Στράβ. 443. Στέφ. Βυζάντιος.

βοῤῥᾶν, παράγει γεννήματα καὶ μάλιστα σῖτον ἀξιόλογον, τὰ ὁποῖα μεταφέρουσιν εἰς τὰς δυτικὰς καὶ ἀνατολικὰς κωμοπόλεις καὶ χωρία τῆς Μαγνησίας, ὅθεν ἀγοράζουσι τὰ προϊόντα αὐτῶν.

Περίπου δύο ὥρας πρὸς τὸ ἀνατολικοβόρειον τοῦ Βενέτου εἶναι ἕτερος κόλπος, εἰς τὸν ὁποῖον εἶναι τὸ Κεραμίδιον, χωρίον μὲ οἰκίας 200, μίαν ὥραν σχεδὸν τῆς θαλάσσης ἀπέχον πρὸς τὸ βόρειον, παράγει μετάξιον ὀλίγον, σταφύλια καὶ σῦκα πάμπολλα καὶ κάλλιστα. Τρέφει ὁ τόπος πολλὰ ζῶα καὶ μάλιστα αἶγας καὶ ἵππους, ἔχει καὶ δάση ἄπειρα ἀγρίων ἐλαιῶν, τὰς ὁποίας δὲν φροντίζουσιν οἱ Κεραμιδιῶται νὰ ἐγκεντρώσωσιν, ἀσχολούμενοι εἰς τὴν θαλασσοπλοΐαν, ἔχοντες μικρὸν λιμένα καὶ ὀλίγα πλοιάρια, ἀλλὰ τόπον ἄνυδρον. Ἐνταῦθα τελειόνει ἡ περιγραφὴ τῶν κωμοπόλεων καὶ χωρίων τῆς κυρίως Μαγνησίας, καὶ ἐμβαίνομεν εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Ἀγυιᾶς.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΚΤΟΣ ΤΗΣ ΚΥΡΙΩΣ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ ΚΕΙΜΕΝΩΝ ΤΟΠΩΝ.

Σκλίθρον, χωρίον τρεῖς ὥρας ἀπέχον τοῦ Κεραμιδίου πρὸς τὸ ἀνατολικοβόρειον, καὶ μίαν τῆς θαλάσσης πρὸς τὸ δυτικοβόρειον, ἔχον οἰκίας περὶ τὰς 80, παράγει μετάξιον, ἔλαιον ὀλίγον καὶ γεννήματα, ἔχει καὶ δάση ἡμέρων κασταναιῶν, αἱ ὁποῖαι δίδουσι σημαντικὸν ὄφελος εἰς τοὺς κατοίκους. Ἐξάγεται ξυλικὴ ἱκανή, χρήσιμος εἰς κατασκευὴν βαρελίων, κάδδων καὶ τῶν τοιούτων σκευῶν.

Πολυδένδρι, χωρίον μικρὸν μὲ 50 περίπου οἰκίας, τέσσαρας ὥρας ἀπέχον ἀπὸ τοῦ Σκλίθρου πρὸς τὸ ἀνατο-

λικοβόρειον, καὶ δύο τῆς θαλάσσης πρὸς τὸ δυτικοβόρειον, παράγει γεννήματα πολλὰ καὶ καλὰ, τρέφει δὲ καὶ χοίρους πολλούς. Ἐξάγει καὶ ξυλικὴν ἱκανήν.

Σκίτη, χωρίον μὲ 50 οἰκίας, τέσσαρας ὥρας ἀπέχον τοῦ Πολυδένδρου πρὸς τὸ δυτικοβόρειον, καὶ τρεῖς τῆς Ἀγυιᾶς πρὸς ἀνατολὰς, παράγει μετάξιον ὀλίγον, βαμβάκιον, σήσαμον, γεννήμματα παντὸς εἴδους. Τρέφει ὁ τόπος αἰγίδια καὶ χοίρους. Οἱ κάτοικοι εἶναι γεωργοὶ καὶ ὀλίγοι αἰπόλοι.

Ποταμία, χωρίον κείμενον εἰς τοὺς πρόποδας τῆς Ὄσσης, τέσσαρας ὥρας ἀπέχον τῆς Σκύτης, καὶ μίαν τῆς Ἀγυιᾶς πρὸς ἀνατολὰς, ἔχει 50 οἰκίας, προϊόντα δὲ, μετάξιον ἀρκετὸν, βαμβάκιον, σήσαμον καὶ γεννήματα παντὸς εἴδους.

Καστρὶ, χωρίον μικρὸν μὲ 30 οἰκίας, τρεῖς ὥρας ἀπέχον τῆς Ἀγυιᾶς πρὸς ἀνατολὰς, παράγει βαμβάκιον, σήμαμον, γεννήματα παντὸς εἴδους καὶ κηπικὰ διάφορα.

Πλασιά, χωρίον ἔχων 100 οἰκίας, μίαν ὥραν ἀπέχον τῆς Ἀγυιᾶς πρὸς ἀνατολὰς, παράγει μετάξιον πολὺ καὶ καλὸν, βαμβάκιον, σήσαμον καὶ γεννήματα παντὸς εἴδους. Ἡ γῆ εἶναι πεδινὴ καὶ κατάρρυτος ἀπὸ ὕδατα.

Ἀγυιά, κωμόπολις ἢ κάλλιον εἰπεῖν πόλις χριςιανικὴ εἰς τὸ ἀνατολικοβόρειον τῆς Ὄσσης, ἀπέχυσα τῆς Λαρίσσης ἓξ ὥρας πρὸς ἀνατολὰς, καὶ δύο τῆς θαλάσσης πρὸς δυσμὰς, καὶ ἓξ τῶν Ἀμπελακίων πρὸς νότον, ἐπὶ ἐδάφους κεκλιμένου καὶ καταῤῥύτου ἀπὸ ὕδατα καθαρώτατα, καὶ καταφύτου ὑπὸ δένδρων καρπίμων καὶ μάλιστα συκαμινεῶν. Διὰ μέσου τῆς κωμοπόλεως διέρχεται αὔλαξ, πλήρης ἀφθόνου ὕδατος μὲ τὸ ὁποῖον ἀλέθουσιν οἱ μύλοι. Εἶναι κτισμένη ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ Δωτίου, παρ' ᾧ

ἔῤῥεε τὸ πάλαι καὶ ὁ ποταμὸς Ἄμυρος, (α) καὶ οὐ μακρὰν αὐτοῦ ἦτο καὶ ἡ πόλις Μελέβοια. (β)

Ἡ Ἀγυιὰ ἥτις εἶναι πρωτεύουσα καὶ Μητρόπολις τῆς περιοχῆς ταύτης ἔχει περίπου 700 οἰκίας, εὐκαταστάτους καὶ Χριστιανικὰς ὅλας. Παράγει μετάξιον πολὺ καὶ καλὸν ὡς τὸ τῆς Προύσης, γεννήματα ἄφθονα παντὸς εἴδους, βαμβάκιον, οἴνους πολλοὺς καὶ καλούς. Μέρος τῶν κατοίκων καλλιεργεῖ τὴν γῆν, οἱ πλείονες ὅμως ἀσκοῦνται τέχνας, κατασκευάζοντες μπουχασιά, ἀλλανζάδας βαμβακίνους καὶ μεταξίνους, μὴ διαφέροντας τῶν σιαμαλλανζάδων, φυτιλιὰ ἐξαίρετα, γκερμεσούτια ὡς τὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ κουτουνιὰ ὡς τὰ τῆς Προύσης, προσώψια (πεσκίρια), ὀψίδια προσκεφαλαίων, τυπόνουσι πανικά, χρησιμεύοντα εἰς καρδίας παπλωμάτων, ὡς ἐκείνας τῆς Κύπρου, καὶ διάφορα χονδρομάνδυλα καὶ ἄλλα. Πρό τινων ἐτῶν ἔβαπτον νήματα κόκκινα μὲ τὰ ὁποῖα ἐμπορεύοντο εἰς τὴν Γερμανίαν ὡς οἱ Ἀμπελακιῶται. Τὰ πλεῖστα τῶν χειροτεχνημάτων ἐξοδεύονται ἐντὸς τοῦ τόπου. Κατὰ τὰ ἐκλησιαστικὰ ὑπάγονται εἰς τὸν τῆς Δημητριάδος μητροπολίτην, ἔχοντα ἐνταῦθα μητρόπολιν, καὶ διαμένοντα τὸν περισσότερον χρόνον τοῦ ἔτους, μάλιστα τὸν χειμῶνα.

Δέσιανη, χωρίον Χριστιανικόν, τρία τέταρτα ἀπέχον τῆς Ἀγυιᾶς πρὸς δυσμάς, ἔχει οἰκίας 150, παράγει γεννήματα, βαμβάκιον καὶ σήσαμον· ἔνθα εἶναι καὶ

(α) Ἀπολ. Ῥοδ. Α. 596.

(β) Ὁμήρ. Ἰλ. Β. 717. Ἡρόδ. Ζ. 188. Σχόλ. Περίπλους Μάγνητας. Στράβ. 254. 436 καὶ 443.

μία μικρὰ λίμνη ἰχθυοτρόφος, ἐγχελοτρόφος καὶ καραβιδοτρόφος. Τὸ χωρίον τοῦτο ἔκαμεν ὁ βελῆ Πασᾶς τσιφλίκιόν του, καὶ ἔκτισε σαράϊα, τὰ ὁποῖα ἔκαυσαν οἱ Τοῦρκοι ἐπὶ τῆς ἐξολοθρευτικῆς καταδρομῆς. τῆς οἰκογενείας του.

Κιρμιλὶ, χωρίον Τουρκικὸν, μὲ 70 οἰκίας, δύο ὥρας ἀπέχον τῆς Ἀγυιᾶς πρὸς νότον εἰς τόπον πεδινὸν καὶ εὔφορον, παράγει γεννήματα διάφορα, ὀπωρικὰ διάφορα πολλὰ καὶ καλά· οἷον, μῆλα, ἀπίδια, ῥόϊδα, κτλ. ἔχει ὁ τόπος οὗτος αἰπόλια καὶ ποίμνια ἀρκετά.

Ῥέτσανη, χωρίον Χριστιανικὸν, ἓν τέταρτον ἀπέχον τῆς Ἀγυιᾶς πρὸς τὸ βόρειον, ἔχον περίπου 70 οἰκίας παράγει μετάξιον πολὺ καὶ καλὸν, γεννήματα καὶ σταφύλια. Ἡ γῆ του εἶναι πεδινὴ καὶ εὔφορος. Οἱ κάτοικοι ἐκτὸς τῆς γεωργίας ἀσκοῦνται καὶ τέχνας, ὡς οἱ Ἀγιαῖοι, ὑφαίνοντες ἀλλαντζάδας μεταξίνους, φυτιλιὰ, προσώψια, ὀψίδια προσκεφαλαίων, μπουχασιὰ κτλ.

Σελίτσανη, κωμόπολις Χριστιανικὴ ἐπί τινος ἀκρωρείας τῆς Ὄσσης πρὸς τὸ βόρειον τῆς Ἀγυιᾶς, ἔχουσα περὶ τὰς 300 οἰκίας, ἐν ᾗ καὶ μοναστήριον τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, παράγει μετάξιον, σταφύλια καὶ σῦκα, οἱ κάτοικοί της ὑφαίνουσι πανία χονδρὰ καὶ ἀλλαντζάδας ὁμοίως.

Θανάτου, κωμόπολις Χριστιανικὴ μὲ 400 οἰκίας ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς κλιτύος τῆς Ὄσσης, κειμένη ἐπὶ θέσεως ὡραίας μίαν ὥραν ἀπέχουσα τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου. Τὰ κυριώτερα προϊόντα τοῦ τόπου εἶναι πρῶτον οἱ οἶνοι, καὶ δεύτερον τὸ μετάξιον.

Καρίτσα, χωρίον Χριστιανικὸν, μὲ 150 οἰκίας εἰς τόπον πολὰ κρημνώδη καὶ ἄκαρπον. Τὰ πρῶτα καὶ τελευ-

ταῖα εἰσοδήματα εἶναι τὰ σῦκα καὶ τὰ κάστανα. Οἱ κάτοικοι της ζῶσι μὲ τὴν ὑφαντικὴν, καὶ μὲ τὰ πλοιάριά των, κομίζοντες τὸ θέρος καυσόξυλα εἰς Θεσσαλονίκην. Ἀπέχει τοῦ Θανάτου μίαν περίπου ὥραν πρὸς τὸ ἀνατολικοβόρειον.

Τὰ εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Ἀγυιᾶς κείμενα χωρία, πλὴν τῆς Καρίτσας, τῶν Ἀμπελακίων καί τινος μικροῦ χωρίου κειμένου ἐπὶ τῆς Ὄσσης, κατὰ τὰ πνευματικὰ ὑπόκεινται εἰς τὸν τῆς Δημητριάδος μητροπολίτην. Πρὸς δὲ τὸ δυτικοβόρειον τῆς Καρίτσας εἶναι ἓν μοναστήριον ἀρχαῖον, τοῦ ἁγίου Δημητρίου, οἰκονομεῖον, καλούμενον, τρία τέταρτα ἀφιστάμενον τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου, κτίσμα ἑνὸς τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων, μὲ ἐκκλησίαν μαρμαρόκτιστον, σταυροθόλιον, μὲ θόλους, ζωγραφισμένην μὲ ψηφίδας, κτίριον ἐπίσημον καὶ τῳόντι βασιλικόν.

Περίπου τρεῖς ὥρας πρὸς τὸ βορειοανατολικὸν ἐντεῦθεν εἶναι αἱ ἐκβολαὶ τοῦ Πηνειοῦ, ἔνθα σώζονται ἐρείπια ἐπινείου ἀξιολόγου.

Πρὸς τὸ δυτικὸν τῶν ἐκβολῶν τοῦ Πηνειοῦ ἐκτείνεται πεδιὰς ἐπὶ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ τριῶν ὡρῶν μῆκος καὶ μιᾶς πλάτος, ποῦ δὲ καὶ περισσότερον ἔχουσα, ἥτις ἀπὸ τὸν αἰγιαλὸν μέχρι τινὸς εἶναι ἄχρηστος, ὡς λιμνώδης καὶ τελματιώδης, ἡ λοιπὴ ὅμως εἶναι τόπος εὔφορος. Εἰς τὸ τέλος ταύτης τῆς πεδιάδος, εἶναι ἓν τσιφλίκι Λασποχῶρι ὀνομαζόμενον, πλησίον αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ Πηνειοῦ εἶναι μία γέφυρα λιθόκτιστος, δεκαοκτὼ τόξα ἔχουσα, κτίριον νεώτερον μὲν, ἀλλ' ἀξιοθαύμαστον. Αὐτῆς τῆς γεφύρας, κτίσας κανονοστάσιον ἐπ' αὐτὴν ὁ Ἀλῆ Πασᾶς, ἐκρήμνισε τὰ δύο μεγαλείτερα τόξα, ἵνα μὴ

διέλθωσι τὰ κατ' αὐτοῦ πεμπόμενα Σουλτανικὰ στρατεύματα. Ἐντεῦθεν ἀρχίζει τὸ στενὸν τῶν Τεμπῶν, ἐκτεινόμενον σχεδὸν τρεῖς ὥρας, ἤτοι μίαν καὶ ἡμίσειαν Γαλλικὴν λεῦγαν. Περὶ τὰ μέσα τούτου εἶναι καταῤῥάκτης εἰς τὸν Πηνειὸν, καὶ εἰς τὸ τέλος ἓν χωρίον Τουρκικὸν Μαμπᾶς ὀνομαζόμενον, ἔχον 30 οἰκίας. Πρὸς ἀνατολὰς αὐτοῦ εἶναι τὰ περίφημα

Ἀμπελάκια κωμόπολις μᾶλλον δὲ πόλις ποτὲ σημαντικὴ, ἐμπορικὴ καὶ πλουσία, τώρα ὅμως σχεδὸν ἔρημος καὶ ἀσήμαντος. Ὁ Τύραννος καὶ ἄλλος Πύῤῥος τῆς Ἠπείρου Ἀλῆ Πασᾶς ἐστάθη ἱκανὸς νὰ τὴν ἐξαλείψῃ ἀπὸ τὸ πρόσωπον τῆς γῆς. Ἔχει, μᾶλλον δὲ εἶχε 500 οἰκίας καλῶς κτισμένας καὶ ὡραίας τὰς περισσοτέρας. Οἱ κάτοικοι ταύτης ἤρχισαν πρῶτον νὰ βάφωσι τὰ κόκκινα νήματα, τὰ ὁποῖα κατ' ἀρχὰς ἐπώλουν μὲ μικρὸν κέρδος εἰς ἐμπόρους Ἰωαννίτας, ἔπειτα ὁδηγηθέντες παρά τινος Ἰωαννίτου τὰ ἔφερον μόνοι των εἰς τὴν Γερμανίαν, καὶ κατέστησαν ἐμπορικὰ καστήματα εἰς τὴν Βιέννην τῆς Αὐστρίας, εἰς τὴν Λειψίαν καὶ εἰς ἄλλας πόλεις τῆς Γερμανίας, εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, εἰς τὴν Σμύρνην καὶ εἰς ἄλλας πόλεις ἐμπορικὰς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἐμπορευόμενοι ὄχι μόνον τὰ νήματα, ἀλλὰ καὶ ἄλλα προϊόντα τῆς Τουρκίας μὲ κλέος καὶ πίστιν ἀμόθητον πανταχοῦ. Εἶχον, πότε μὲν δύο, πότε δὲ τρεῖς ἐμπορικὰς ἑταιρίας καὶ πότε τὰς ἥνοναν εἰς μίαν. Συνήργησέ πως εἰς τὴν ταπείνωσίν των καὶ ἡ διχόνοια τῶν κατοίκων. Εἶχον σχολεῖον ἑλληνικὸν, βιβλιοθήκην μετρίαν καί τινα ὄργανα τῆς πειραματικῆς φυσικῆς.

Κατὰ τὸ 1817 ἔφερον κλωστῆρα ἀπὸ τὴν Εὐρώπην διὰ νὰ κλώθωσι τὸ βαμβάκιον· ἀλλ' ἐπὶ τῆς καταδρομῆς

τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ, καὶ τῆς μετὰ ταύτης ἐπελθούσης Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, καὶ φυγόντων τῶν εὐκαταστοτέρων κατοίκων, ἐγκαταλειφθεὶς ἐφθάρη.

Ἡ κωμόπολις αὕτη εἶναι τοποθετημένη εἰς ἔδαφος ἀνώμαλον καὶ τὸν χειμῶνα σχεδὸν ἀνήλιον. Εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ ὑπόκειται εἰς τὸν ἅγιον Πλαταμῶνος ἐπίσκοπον τοῦ ἁγίου Θεσσαλονίκης, εἰς τὰ πολιτικὰ εἰς τὸν Πασᾶν τῆς Λαρίσσης. Προϊόντα διάφορα ὑφάσματα καὶ οἶνον ἐξαίρετον.

Ἄνωθεν τῶν Ἀμπελακίων ἐφ' ὑψηλοῦ λόφου παρὰ τὰς βορείους ὑπωρείας τῆς Ὄσσης εἶναι ἡ Σπηλιὰ μικρὸν χωρίον ἔχον 100 οἰκίας. Οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου τούτου ἐνασχολοῦνται εἰς τὴν ἐργασίαν τοῦ χαλκοῦ καὶ τῆς ξυλείας. Πλησίον αὐτοῦ φαίνονται τὰ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας πόλεως Ὁμολίου, ἥτις ἔλαβε τὸ ὄνομα τοῦτο ἐκ τοῦ ὁμωνύμου ὄρους Ὁμόλης, (α) ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐκτίσθη.

Ταῦτα μὲν γενικῶς παρ' ἐμοῦ περὶ τῆς Μαγνησίας. Οἱ δὲ νεώτεροι καὶ σοφώτεροι γραψάτωσαν σπουδαιότερα περὶ αὐτῆς.

Ἔγραψα ἐν Χαλκίδι, τὴν 30 Δεκεμβρίου 1859·

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Ι. ΜΑΓΝΗΣ

Μηλιώτης.

(α) Εὐριπ. Ἡρακλ. Μαινόμ. 368. Ἀπολ. Ῥόδι. Θεόκρ. Εἰδ· ζ'. 103 Στράβ. 443.

ΤΕΛΟΣ.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.

Συνεπὴς τοῖς ὑπ' ἐμοῦ λεγομένοις ἐν τῇ πρὸς τὴν Κυρίαν Ἑλ. Ἀ. Μεταξᾶν ἐπιστολῇ μου τυπόνω ἐν εἴδει παραρτήματος τὴν ἀκόλουθον ἐπιστολὴν μετὰ τῶν δύο ἐπιγραφῶν.

Ἐν Μηλέαις τὴν 22 Μαΐου 1860.

Φίλε Κύριε Ν. Μάγνη!

Ἔμαθον προχθὲς παρά τινος φίλου, ὅτι ἐντὸς ὀλίγου θέλετε ἐκδώσει διὰ τοῦ τύπου τὰ Μαγνητικά, καὶ σὺν τοῖς ἄλλοις τὴν ἀνέκαθεν ἄχρι τοῦ νῦν ἱστορίαν ἰδίως τῶν Μαγνήτων, ἔργον ἐπ' ἀληθείας γοητευτικώτατον δι' ἅπαντας ἀνεξαιρέτως τοὺς Μάγνητας, μὴ εὐμοιρήσαντας εἰσέτι τοιοῦτο σύγγραμμα νὰ ἴδωσι.

Τούτου λοιπὸν οὕτως ἔχοντος, ἂν καὶ φρονῶ, ὅτι εἶσθε προκατηρτισμένος, δι' ὅλης τῆς πρὸς τοῦτο ἀναγκαίας ὕλης, σπεύδω ὅμως διὰ τῆς παρούσης εὐκαιρίας νὰ πέμψω πρὸς Ὑμᾶς, ὡς ἡ χήρα τοῦ Εὐαγγελίου τὸν ὀβολὸν αὐτῆς, δύο ἀρχαίας ἐπιγραφάς, εὑρεθείσας ὀλίγον ἄνωθεν τῆς παραλίας τῆς χώρας ἡμῶν, ἐλπίζων, ὅτι θέλουσιν ἐφελκύσει τοὐλάχιστον δι' ὀλίγας στιγμὰς τὴν προσοχὴν ὑμῶν, καθὸ μὲ τὸ ὑμέτερον πόνημα σχέσιν ἔχουσα.

Καὶ ἐξ αὐτῶν, ἡ μὲν εὑρέθη ἐν τῇ κατὰ τὴν Μποῦφαν Παλαιοεκκλησίᾳ (α) πρὸ τεσσαράκοντα περίπου ἐτῶν

(α) Περὶ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης καὶ τῆς θέσεως διέλαβον ἀνωτέρω εἰς τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ Πορναρίου. Αὐτοῦ ἦσαν τὸ πάλαι καὶ ἡ πόλις Κορακάν. (Σημ. τοῦ Συγγραφέως τῆς περιηγήσεως.)

ἐπὶ μαρμάρου τετραγώνου, λίαν ὑπὸ τοῦ χρόνου βεβλαμμένου, τὸ ὁποῖον ἀφαιρεθὲν ἔκτοτε ὑπό τινων συμπολιτῶν μετεκομίσθη εἰς Μηλέας, ἔνθ' ἄχρι τοῦ νῦν εὑρίσκεται. Εἶναι δὲ τὰ γράμματα ἐφθαρμένα ὑπὸ δεισιδαίμονος χειρὸς, ὡς φαίνεται ἐξεπίτηδες, καθ' ὃν χρόνον μετεβλήθη ὁ ἑλληνικὸς ναὸς εἰς Χριστιανικόν. Ἐπειδὴ δὲ εἶναι δυσανάγνωστος, ἀποστέλλω, ὅσην ἠδυνήθην ν' ἀναγνώσω. Ἡ δὲ ἑτέρα εὑρέθη ἐφέτος, ἐν τῇ αὐτῇ θέσει, ἔνθα πρὸ ἑξήκοντα ἐτῶν ἀνεκαλύφθησαν τὰ γνωςὰ ὑμῖν εἴδωλα (α), ἅτινα εὑρισκόμενα εἰς τὸ σχολεῖον ἡμῶν μέχρι τοῦ 1827, ἐκλάπησαν ἀκολούθως ἕνεκα τῶν τότε δεινῶν περιςάσεων, καὶ ἐπωλήθησαν εἰς Σμύρνην, εὑρίσκονται κατὰ τὸ παρὸν, ὡς ἐπληροφορήθην παρὰ τῷ ἐμπόρῳ Κ. Μάκρῃ. Εἶναι δὲ ἡ θέσις κατὰ τὴν Ζερβόχιαν πλησίον τοῦ καλυβίου τοῦ Βυζιώτου Τσαρδίνη ἐπ' ἀριστερᾷ τῆς πρὸς τὰ Καλὰ Νερὰ καὶ Βῶλον ἀγούσης ὁδοῦ, εἰς τὸ χωράφιον τοῦ ἐκ Βυζίτσης Γεωργάκη Νικολίνας (β). Φαίνονται δὲ ἐκεῖθι ἐρείπια ἀρχαίας ἑλληνικῆς οἰκοδομῆς. Αὐτόθι μέτοικός τις τῆς Βυζίτσης ἐπίκλην Γκέκας, ἐκ Μακεδονίας καταγόμενος, νομίζων, ὅτι ἠδύνατο δῆθεν ν' ἀνακαλύψῃ θησαυρὸν, ἀνασκάψας εὗρε πλάκα μαρμάρινον πρὸς τὰ ἄνω ἐξόχως τεθραυσμένην, ἐφ' ἧς ἦτον ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ἐπιγραφὴ, τὴν ὁποίαν ἀντιγράψας πρὸς τὰς ἄλλας ἐν Βυζίτσῃ καὶ ἐγκλείσας μετὰ τῆς ἄλλης ἐν τῇ παρούσῃ ἐπιστολῇ ἀποστέλλω σήμερον πρὸς ὑμᾶς· εὗρε δὲ πλη-

---

(α) Περὶ ὧν ἔγραψα τὰ δέοντα εἰς τὴν περιγραφὴν τῆς Ζερβόχιας· εἰς τὴν θέσιν ταύτην ἦτο ἡ πάλαι Μεθώνη. (ὁ αὐτός.)

(β) Τὰ ἐρείπια ταῦτα ἐπεσκέφθην καὶ αὐτὸς ἐγὼ κατὰ τὸν Νοέμβριον τοῦ 1858. (ὁ αὐτός.)

σίον καὶ μνῆμα, ἐν ᾧ ἦσαν ὀστᾶ ἀνθρώπινα, καὶ τόξον σιδηροῦν. Πρὸς δὲ τούτοις ἀνεκάλυψε καὶ μάρμαρον τετράγωνον, ὅσον ποδὸς τὸ μῆκος, ἐφ' οὗ ἵστατο παῖς, ἴσως ὁ ἔρως. Ἐκ τῶν κάτω ἄκρων τοῦ ὁποίου σώζονται μόνον οἱ πόδες γυμνοὶ ἕως εἰς τὰ σφυρὰ τεχνηέντως ἐπεξεργασμένοι, καὶ ἐκ μιᾶς τῶν πλευρῶν τοῦ βάθρου στήριγμά τι τοῦ παιδὸς πρὸς τὰ ἄνω ἀνυψούμενον. Ὅτι δὲ τὰ πέριξ ἦσαν κατῳκημένα, μαρτυροῦσι τὰ ἔνθεν κἀκεῖσε διεσκορπισμένα ἐρείπια οἰκιῶν, μνήματα καὶ χρυσᾶ νομίσματα ἀρχαῖα ἐν τῷ μεταξὺ ἐκ διαλειμμάτων εὑρισκόμενα. (α)

Εἰς τὰ Καλὰ Νερὰ πλησίον τοῦ αἰγιαλοῦ εὑρίσκεται καὶ πλυνὸς ἀρχαῖος ἐκ μαρμάρων. Ὁμοίως καὶ τὰ πέριξ τῆς Μπούφας ἦσαν κατῳκημένα· καθότι ἐν τοῖς ἐντεῦθεν χωραφίοις ὑπάρχουσι μάρμαρα παραχωμένα καὶ σαρκοφάγοι καὶ ἄλλα μνήματα. Πλησίον δὲ τοῦ καλυβίου Ἀποστόλου Εὐαγγελινάκη φαίνονται ἐρείπια ἀρχαίας οἰκοδομῆς, ἴσως ναοῦ. Ἐνταῦθα γενομένης ὑπό τινων συμπολιτῶν ἀνασκαφῆς εὑρέθησαν σπόνδυλοι στηλῶν σκεπασθέντες ἀμέσως, ἀνεκαλύφθη δὲ πρὸς τούτοις ἐπὶ τὸ αὐτὸ καὶ ἀρχαιοτέρα τῶν δύο ἄλλων ἐπιγραφή, εὑρισκομένη ἤδη εἰς τὸ καλύβιον τοῦ ῥηθέντος Ἀποςόλυ.

Καὶ ταῦτα μὲν κατὰ τὸ παρόν· ἄλλοτε δέ, ἂν ἔχητε ὄρεξιν, γράψατέ μου νὰ σᾶς στείλω καὶ ὅ,τι περὶ Μηλεῶν ἀρχαιότερον ἠδυνήθην ἄχρις ὥρας νὰ μάθω.

Ὁ ὑμέτερος

Ι. Ἀργ. Φιλιππίδης.

(α) Ὁ φίλος μου ἤθελε μὲ ὑποχρεώσει πολὺ ἂν μᾶς περιέγραφε τὰ εὑρισκόμενα νομίσματα. (ὁ αὐτός.)

Ἡ εὑρεθεῖσα ἐπιγραφὴ εἰς τὴν Παλαιοκκλησίαν τῆς Μπούφας (Κορακάς) (α)

ΑΝΙ ΕΙΣΕΡΕΙΑ ΕΛΕΙΑ ΛΕΥΚΑ ΟΛΟΚΛΗΡΑ

ΕΣΘΑΙ ΤΩ ΘΕΩ καὶ τὰ ἄλλα τὰ ἐθιζόμενα, καθὼς καὶ [ἄχρι τοῦδε ἐ]γένετο. Τὰς δὲ τούτων δορὰς πωλεῖσθαι ἀπὸ τοῦ[δε κα]τ' ἐνιαυτὸν ὑπὸ κήρυκα τῇ ἕκτῃ ἐπὶ δέκα Ἀρτεμισίου [συμη]νὸς πρὸς τῆς ἐκκλησίας τῆς γινομένης ἐννόμου ἀπὸ τοῦ . . . . . μου ὑπὸ τῶν προγεγραμμένων ἀρχόντων, συμπαρόντων καὶ τοῦ ἱερέ[ως] (†) τοῦ Διὸς τοῦ Ἀκραίου καὶ τῶν ἐξεταστῶν, καὶ τὸ ἐκ τούτου [συν] αγόμενον διαφ . . . . παρὰ τῷ ἱερεῖ τοῦ Διὸς τοῦ Ἀκραίȣ . . . .) ΥΤ . . . ΣΑΓΟΡΑΣ . . . . . . τον τὸ ἄγαλμα τῷ θεῷ συναχθείσῃ

. . . . . ΣΤΟ ΠΡΟ . . . . . ΦΟ . . . . . φέροντος αει

Α. . . . ΤΟΝ ΤΟ . . . . Τ,Ε την . . . · ἐξεταστὰς ἐὰν δὲ

ΕΙΣ ΟΥΠ . . Υ ΤΟΥΤΩΙ
ΤΗΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΙ . . ΤΙ
[Π]ΑΤΡΩΙΟΝ . . . ΚΑΙΠ
ΤΙΔΙΑΣΑΦΕ . . . . ΤΛΙ
ΡΑΣ ΜΕ
Ο

Ἡ εὑρεθεῖσα ἐπιγραφὴ εἰς τὴν Μεθώνην (β) νῦν ὀνομαζομένην Ζερβόχιαν.

Ἐν ταύτῃ τῇ θήκῃ οὐκ ἔξεστιν οὐδὲν ἄλ-
λον οὔτε ἄνδρα οὔτε γυναῖκα ταφῆναι.
Ἐὰν δέ τις ἀπονοηθὶς τολμήσῃ ἀνοί-
ξε ἕξει κεχολωμένον βασιλέα Θεὸν
μέγιστον Παντοκράτορα κτίστην
Ὅλων καὶ Θεοὺς πάντας καὶ Θεοὺς
Ἥρωας καὶ αὐτὴν τὴν Δέσποιναν
Βασιλίδα διὰ τὸ ἅπαξ ἀπηγορέφθαι
ἕτερον σῶμα μετὰ τούτων τεθῇ

(α) Ἐν Σκύλακος Περίπλῳ ἐν λέξει Μάγνητες.
(†) Ἴσως τὰ ιο εἶναι Ω μέγα ἐφθαρμένον.
(β) Αὐτόθι.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ.

Χαλκίδος.

	Σωμ.
Ὁ Ἀρχιεπίσκοπ. Χαλκίδος Καλλίνικος	3
Δ. Τολμίδης Ἱεροκήρυξ τȣ Νομοῦ Εὐβοίας	1
Εὐθύμιος Ἀλεξανδρόπȣλος Διευθυντὴς τȣ Ἱερατικοῦ Σχολείου Χαλκίδος	1
Νικόλ. Ἀποςολίδης διδάσκ. τοῦ αὐτοῦ Σχολείου	1
Τατιανὴ Θεοχάρη Δημοδ. Χαλκίδος.	1
Ἑλένη Δεδίστη ὑποδιδάσκ.	1
Γεωργ. Βασδέκης	1
Κωνσταντῖνος Στηβαχτίρης	1
Βασίλ. Γ. Βρετὸς	1
Δημ. Βρετὸς	1
Γεώργ. Στρογγυλίων	1
Στέφ. Χ. Ἀντωνίου	1
Γεώρ. Ε. Κρίκος	1
Ἀχ. Ἡλιάδης.	2
Ζ. Α. Κώνστας	1
Νικόλαος Λ. Ἐπισκόπου	1
Ν. Κ. Καραουγλάνης	1
Τ. Κ. Τιόπουλος	1
Θεμ. Βουλγαρίδης	1

Ἑρμουπόλεως.

	Σωμ.
Δημ. Π. Ἀρφάνης	3
Ἀπόστολος Μπουγιουκλῆς	1
Γεώργ. Α. Κουκουλᾶς	1
Ἰωάν. Κ. Κοκκάλης	2
Νικόλαος Γαλόπουλος	1
Βασίλ. Παπαδάκης	1
Ἐμ. Χ. Ἀδὰμ	1
Γεώρ. Φραντσίδης	1
Ἰωάν. Ἀ. Σύψωμος	1
Νικόλαος Βαλμάδης	1
Ἰωάν. Σακόραφος	1
Μαν. Γ. Κληματιανὸς	1
Π. Ἰ. Ῥοῦσος	1
Δημ. Χ. Ἰωάννου	1
Ἰωάν. Δούνιας	1
Εὐστρ. Κρᾶς	1
Λουκᾶς Βαλεντὴς	1
Δημήτρ. Βάβουλας	1
Ἀριστ. Γ. Χούμης	1
Ἰσίδωρος Ἀνδρολῆς	1
Στυλ. Χ. Λιγνὸς	1
Ξενοφῶν Εὐστρατιάδης	1
Ν. Τριανταφύλλου	1
Γεώργ. Λέστος	1
Ν. Γ. Νικολαΐδης Πάτμιος	1
Ματ. Ν. Γλυνὸς	1
Λάμπρος Καστανόπουλος	1
Κωνσταν. Διαμαντὴς	1
Μ. Φ. Ἀλεξόπουλος	1
Βασιλ. Παπαγιαννόπουλος	1
Σταῦρ. Π. Κωνσταντίνου	1
Β. Ἰ Ταρμπουχτζῆς	1
Θεμ. Καράλης	1
Ropruez Leonpz	1
Σταμ. Μ. Μαῦρος	1
Ῥήγας Ῥηγόπουλος	1
Ἀθηνᾶ Δ. Βάμβα	1

	Σωμ.
Ἄρτεμις Δ. Ἀρφάνης	1
Γ. Βέλτζος	1
Ι. Ε. Κυριακίδης	1
Νικόλ. Βαρβαρέσσος	1
Ἀλέξ. Ι. Σαλβατώρ	1
Κωνσταν. Σκουριάδης	1
Φίλιππος Δημητριάδης	1
Λεων. Α. Καρακάσης	1
Ῥήγας Π. Κωνσταντίνου	1
Δημ. Εὐαγγελινοῦ	1
Ἀνδρέας Εὐαγγελίδης	1
Ἰωάν. Κ. Φουρνάρης	1
Εὐστ. Κ. Φουρνάρης	1
Πέτρ. Σαμψωνίδης	1
Ἀθ. Παπαγεωργακόπουλος	1

Λαμίας.

Ἰ Ἰατρίδης	1
Εὐ. Ἀ Μανοῦσος ἐκ Τσαγγαράδος	1
Μιλ. Γ. Μαργαρίτης ἐκ Σταγιατῶν	1
Δ. Δ. Διαμανοτὴς ἐκ Βώλου	1
Ζαφ. Α. Βασιλείυ ἐκ Βώλυ	1
Ἀθανάσ. Κ. Χ. Ἀργύρης ἐκ Πορταρίας	1
Ἰω. Δημητρακόπουλος	1
Δημ. Ἀλ. Σουφτὰς	1
Λεων. Κουκουσλῆς ἐξ Ἁγίου Λαυρεντίου	1
Ἰωάν. Δημητριάδης	1
Δημ. Παπᾶ Ῥήγας	1

	Σωμ.
Νικ. Δημ. Νικολαΐου ἐκ Κατωχωρίου.	1
Κωνς. Ν. Ῥαζῆς ἐκ Μηλεῶν	1
Ἀλέξιος Ἀθανασιάδης ἐκ Πορταρίας	1
Γεώρ. Ν. Κάλβαρης Ζαγοραῖος	1
Χριστόφ. Σαμαρσίδης	1
Νικόλ. Δ. Πάππος ἐξ Ἀργαλαστῆς	1
Γεώργ. Ἀναγνωστόπουλος	1
Εὐστάθ. Ἰωαννίδης ἐκ Βυζίτσης	1
Ἀναστ. Γ. Χατζόπουλος ἐκ Νεοχωρίου	1

Ξηροχωρίου.

Ν. Γ. Φιλάρετος	2
Α. Σκανδαλίδης ἰατρὸς	1
Δημ. Ῥήγ. Ἰωάννου	1
Ἰ. Τασσαῖος	3
Δημ. Χαρίδημος	1
»	1
Ἀ Κατσαρὸς	1
Ἀ. Σ. Φτίκας	1
Δημ. Δῆμος Δικ. Κλητὴρ	1
Δημ. Περδικάρης	1
Ἀ. Δ. Σταματόπουλος	1
Μιλτ. Δαλαρᾶς ἐξ Αἰδιψοῦ	1
Γεώργ Λαζόπουλας	1
Νικ. Σ. Κοντονικολάκος	1

Periegesis e topographia tes Th
Widener Library
006208195
3 2044 088 789 854